

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Anul IV, nr. 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Cuprins

Mediul familial și delincvența juvenilă.....	5
Melania BÎȚAN	
Atitudini psiho-sociale ale minorilor delincvenți. Ancheta „Starea socio-economică a minorilor delincvenți” (elaborată UPS „Ion Creangă”, Chișinău).....	15
Veronica CALANCEA	
Programe de educație și intervenție psiho-socială desfășurate cu tinerii aflați în penitenciare.....	29
Florin ANTONESCU, Cristina DÂMBOEANU	
Impactul psihosociologic al reabilitării deținuților.....	43
Claudia SALCEANU	
Perspectivă teoretică asupra conflictului în cuplul conjugal.....	57
Nicu Ionel SAVA	
Protecția socială a minorilor cu comportament delincvent în contextul social românesc actual.....	67
Cristina OTOVESCU FRĂSIE, Maria PESCARU Cristina Maria PESCARU	
Prevenirea delincvenței juvenile prin gestionarea emoțiilor.....	81
Verginel LOZNEANU, Ioan PRICOPIE	
Modalități timpurii de prevenție ale delincvenței juvenile (programe de evaluare și intervenție terapeutică pornind din grădinițe).....	93
Andreea-Simona OLTEANU	

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Cauze și condiții care determină sau favorizează comiterea infrațiunilor de violență.....	101
Monica VIERU	
Răspunderea penală a minorului în noul cod penal.....	115
Florin BOBEȘI	
Medierea - alternativă la sistemul justiției penale în cazurile de delincvență juvenilă.....	121
Ana BĂLAN	
Delincvența: între criminologie și spiritualitate. Punctul de vedere criminologic ontologic-axiologic asupra actului.....	131
Alin LEȘ	
Factorii etiologici implicați în comportamentele de risc.....	145
Annamaria BORLEAN-ELEK	
Perspectivă asistențială asupra adolescenților dizarmonici.....	159
Camelia-Angela JURCUȚ	
Considerații teoretice și practice privind evoluția delincvenței juvenile (la nivelul municipiului Constanța în perioada 2007–2009).....	175
Lucian GHEORGHE, Carmen NEAGU	

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 5-14

Abstract

In Romania, but in other countries members of the EU as well, the delinquency phenomenon still remains an actual issue. According to European Parliament, around 15% of all criminal deeds can be qualified as juvenile delinquency, in some European countries the percentage being up to 22%. In the past years, in Romania, the juvenile delinquency had a symmetrical evolution tot hat of adult criminality. Thus, no matter if with criminal responsibility or not, the minors are judged and convicted for criminal deeds like: robbery, murder, prostitution, rape, body injury etc just like for adult convicted. In order to prevent delinquency there are series of programs and projects, meant to help the young people. In this paperwork I approached this topic to realize an analysis of the factors favoring criminal behavior, with an emphasis upon family environment and its influence.

Key-words:

family, delinquency, deviance.

MEDIUL FAMILIAL ȘI DELINCVENȚA JUVENILĂ

Melania BÎȚAN

Universitatea „Ovidius”, Constanța

Definirea conceptelor de ” familie”, „delincvență” și ” devianță”

Preocupări pentru studiul vieții de familie au existat încă din Antichitate, însă studiul familiei s-a impus ca o necesitate abia în epoca modernă.

În încercările de a defini familia, Maria Bulgaru (2003, pag. 51-52) a abordat două perspective: una sociologică și una juridică.

Din perspectivă sociologică, familia poate fi definită „*ca un grup social constituit pe baza relațiilor de căsătorie, consangvinitate și rudenie, membrii grupului împărtășind sentimente, aspirații și valori comune*”, iar din perspectivă juridică, conform aceleiași autoare, „*familia este un grup de persoane între care s-au stabilit un set de drepturi și obligații, reglementat prin legi și alte acte normative*”.

Ecaterina Vrăsmaș (2008, pag. 14) definește familia ca „*unicul grup social caracterizat de determinările naturale și biologice, singurul în care legăturile de dragoste și consangvinitate capătă o importanță primordială prin interacțiunile multiple și determinante între toți membrii ei. În acest creuzet de relații, valori și sentimente copilul primește forța și imboldul principal al dezvoltării sale*”.

Având în vedere aceste definiții date de cercetători în domeniu, conchid că pentru o mai bună înțelegere a termenului „familie” este nevoie de o expunere pe larg a diverselor tipuri de familie.

În trecut au existat o mulțime de modele familiale, acestea se diferențiază de la o perioadă istorică la alta în funcție de cultura, mentalitatea, nevoile și cerințele membrilor societății.

Familia a îndeplinit, și îndeplinește încă, o serie de funcții, acestea fiind influențate de factori precum: starea generală a societății, de nivelul progresului tehnic și economic. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că exercitarea acestor funcții este condiționată: de tipul de familie, de forma de organizare a vieții de familie, de diviziunea rolurilor în familie, dar și de tradiții, obiceiuri și, chiar, norme morale.

În anul 1994, Institutul pentru familie, „Vanier” (apud. Ecaterina Vrăsmaș, 2008), a descris următoarele tipuri de familie:

- Familia nucleară – compusă din doi părinți și unul sau mai mulți copii biologici sau adoptați, care locuiesc împreună;
- Familia extinsă – compusă din părinți, copii, bunici, unchi și alte rude de sânge care locuiesc împreună;
- Familia amestecată/ recombinată/ reconstituită – compusă din părinți care au divorțat, s-au recăsătorit și au format o nouă familie, care include copii din prima căsătorie a unuia sau a ambilor parteneri și/sau din această căsătorie;
- Familia fără copii, aceasta fiind reprezentată de un cuplu;
- Familia cu un singur părinte – compusă dintr-un părinte și unul sau mai mulți copii;
- Cupluri care coabitează/ căsătorii convenționale – aranjamente familiale, care se aseamănă altor forme, dar nu legalizează mariajul.

La aceste tipuri ar mai trebui adăugate și familiile formate din homosexuali și lesbiene.

În cadrul societății, a cărei parte componentă este, familia îndeplinește anumite funcții. După P. Iluț (2005), funcțiile sociale ale familiei sunt:

- regularizarea comportamentului social;
- reglementarea modelelor reproducerii;
- organizarea producției și a consumului;
- socializarea copiilor;
- solidaritate psihoafectivă;
- acordarea directă, nemijlocită a statutului social.

Florentina Grecu, S. M. Rădulescu (2003, pag. 197) consideră familia ca „*primul intermediar în relațiile cu societatea*” aceasta constituind „*matricea care-i imprimă minorului cele mai importante și durabile trăsături caracteriale și morale*”.

Înainte de a trece la analiza factorilor care favorizează apariția comportamentului delinvent consider că este necesar să definesc noțiunile de „*devianță*” și „*delincvență*”.

Maria Bulgaru (2003, pag. 287) consideră că devianța „*desemnează, în sensul său cel mai general, îndepărtarea, abaterea sau nonconformismul indivizilor față de normele și valorile sociale*”.

Delincvența se caracterizează printr-o serie de trăsături, precum: violarea unei anumite legi care prescrie acțiuni împotriva

DELINCVENȚA JUVENILĂ

celor care o încalcă, manifestarea unui comportament contrar codurilor morale ale grupului săvârșirea unei acțiuni antisociale cu caracter nociv pentru indivizi sau grupuri sociale¹.

Florentina Grecu, S. M. Rădulescu (2003, pag. 123) definesc delincvența juvenilă ca „o formă de protest contra inegalităților sociale, o formă ilicită de acțiune care-și propune ruperea barierelor sociale în calea realizării scopurilor dorite”.

Referindu-mă la delincvența juvenilă, pot spune că fenomenul nu este unul individual, ci de grup, motivul fiind acela că delincvența juvenilă „se învață, la fel ca orice conduită, în grupuri delincvente formate din minori care se confruntă cu aceleași probleme de inadaptare și care învață, împreună tehnicile și raționalizările crimei, atitudinile față de poliție, justiție și alte autorități”².

Referitor la factorii care determină apariția comportamentului delinvent, Maria Bulgaru (2003) menționează următoarele patru orientări:

- a) orientarea psihosocială (individul nu se naște criminal, ci este socializat negativ);
- b) orientarea neuropsihică (actele criminale sunt săvârșite preponderent de personalități patologice);
- c) orientarea psihoindividuală (caracteristicile personalității generează frustrări și agresivitate);
- d) punct de vedere biologic-constituțional (factorii biologici și genetici au o contribuție hotărâtoare în geneza delincvenței).

Potrivit Emilia Albu (2002, pg. 37-57), există trei categorii mari de factori care duc la apariția comportamentului delinvent. Acestea sunt:

- a) factori individuali (ce țin de personalitatea individului);
- b) factori microsociale (familia, școala, grupul stradal, grupuri formale și informale);
- c) factori macrosociale.

Problematika devianței și a delincvenței juvenile ar putea fi privită ca o carență a tuturor sistemelor de educație și integrare socială. Unul dintre acestea este chiar familia, de aceea, de multe ori, când vorbim despre problemele delinventului trebuie să facem referire, în mod special, la problemele familiei.

¹ Maria Bulgaru, 2002, pg. 234;

² Florentina Grecu, S. M. Rădulescu, 2003, pg. 124;

Mediul familial și disfuncțiile sale

În orice familie a existat, la un moment dat, o situație dificilă, în care membrii familiei au încercat tot ce era posibil pentru a trece peste această situație, pentru a merge mai departe. Aceste situații sunt întâlnite în literatura de specialitate ca „*situații de risc*” și „*situații de criză*”.

De altfel, situațiile de risc din familie pot fi definite ca cele ce „*pot influența dezvoltarea urmașilor și care au nevoie de activități cu precădere de prevenire*”, iar cele de criză ca „*situații problemă care cer o intervenție directă și imediată*” (Ecaterina Vrăsmaș, 2008, pag. 74).

În definiția OCDE³ (1995, apud. Ecaterina Vrăsmaș, 2008, pag. 81-82) situația de risc face referire la categoria de copii care nu pot să se sprijine pe o familie potrivită și care trăiesc într-un mediu social nefavorabil dezvoltării lor.

Potrivit acestei definiții, pot fi precizate principalele trei elemente ale situației de risc pentru dezvoltarea copilului. Acestea sunt următoarele: *mediul familial neadecvat creșterii copilului, lipsa condițiilor oferite acestuia de comunitatea din care face parte, inadaptarea copilului la cerințele școlare și la viața socială.*

În ceea ce privește familia, comportamentele parentale pot fi considerate ca factori de risc, ele putând deveni un obstacol în calea dezvoltării armonioase a copilului. Printre aceste tipuri de comportamente parentale, după părerea lui Rutter (1979, apud. Ecaterina Vrăsmaș, 2008, pag. 83) se numără: conflictele parentale, condițiile proaste de viață, condițiile inadecvate de locuit, problemele psihice/psihologice materne, comportamentul violent/criminal al tatălui, creșterea temporară a copilului în afara familiei.

Familia dezorganizată este familia care nu recunoaște că are o problemă, că în cadrul ei există anumite disfuncțiuni sau care creează

³ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

probleme acolo unde nu există. Această familie are o structură ierarhică necorespunzătoare.

Realizând cercetări în acest domeniu, Virginia Satir (1972, apud. F. E. Verza, 2002, pag. 267) a demonstrat faptul că în familiile dezorganizate, încrederea în sine a membrilor familiei este foarte scăzută, același lucru este valabil și pentru nivelul comunicării. De asemenea, regulile acestor familii sunt brutale și de neclintit, iar în ceea ce privește relațiile cu societatea, dacă acestea nu lipsesc cu desăvârșire, ele sunt defectuoase, manifestate prin furie și ignoranță.

Influența mediului familial asupra apariției comportamentului delincvent

Având în vedere că primele repere colective care-i permit copilului să înțeleagă cum funcționează totul în jurul său sunt date de familie, „*orice carență a grupului familial sau tendințe de dislocare a stabilității și coeziunii ei sunt perturbatoare, în cel mai înalt grad, pentru copil*”, acestea îi induc copilului „*o serie de tulburări de personalitate și comportamente deviante*” (Florentina Grecu, S. M. Rădulescu, 2003, pag. 197).

O. Marcovici (1996, apud. Florentina Grecu, S. M. Rădulescu, 2003, pag. 199-200) a realizat o clasificare a familiilor în funcție de potențialul criminogen al acestora. Astfel se disting: familii cu risc minim („*sunt bine structurate și organizate funcțional, dar practică un stil de educație defectuos, transmițând copilului, norme și valori rigide, abstracte sau învechite*”), familii cu risc mediu („*sunt acele familii dezorganizate, unde predomină conflictele, consumul de alcool, pedepsele corporale și unde supravegherea anturajului minorului este complet absentă*”) și familii cu risc mare („*acele familii structurate sau nu, unde unul sau ambii părinți au antecedente penale ori practică activități infracționale*”).

Trăind într-un astfel de mediu, copilul are de suferit deoarece părinți nu-i pot satisface nevoile⁴, respectiv: *nevoia de dragoste și de securitate*, realizate prin „*relațiile calde și afectuoase ce se formează în cadrul familiei imediat după naștere*”, respectiv prin „*stabilirea relațiilor familiale, prin atitudini și comportamente constante și predictibile din partea părinților*”; *nevoia de noi experiențe*, copilul

⁴ G. Neamțu (coord.), 2003, pg. 799-800;

găsind răspunsul explorând și descoperind prin intermediul jocului și al limbajului; *nevoia de încurajare și apreciere* este împlinită prin „*cunoașterea bucuriei și apoi, trăirea nevoii de succes*”; *nevoia de responsabilitate*, îndeplinită prin „*câștigarea și recunoașterea treptată de către ceilalți a independenței sale*”, nu pot fi asigurate.

Următorul tabel oferă o imagine globală asupra efectelor pe care le au diferitele disfuncții ale familiei asupra dezvoltării copilului:

Tabel 1:

„Disfuncțiile familiale și efectele pe care acestea le au asupra dezvoltării copilului”

Disfuncții familiale	Efectele acestor disfuncții familiale
Dezorganizarea familiei (prin deces, divorț, abandon, etc.)	<ul style="list-style-type: none">- lipsa supravegherii parentale;- incapacitatea părintelui de a-i asigura copilului condiții adecvate;- situația financiară precară;- instabilitate afectivă și comportamentală;- reacții violente la starea de insecuritate;
Lipsa atașamentului părinților	<ul style="list-style-type: none">- trecerea de la relații de acceptare la relații de respingere;- lipsa afecțiunii;- instabilitate afectivă și comportamentală;- reacții violente la starea de insecuritate;
Mobilitatea geografică și socială	<ul style="list-style-type: none">- tinerii care provin din familii cu un grad ridicat de mobilitate geografică sunt mai expuși eșecului școlar -> abandon școlar-> absența perspectivelor profesionale;- slaba adaptare a copiilor și adolescenților la noile condiții (cazul familiilor imigrante);- familiile imigrante nu-și pot îndeplini funcțiile educative și de socializare;- neintegrare în colectivul școlar;
Lipsa supravegherii exercitate de părinți	<ul style="list-style-type: none">- influența negativă a grupului stradal;- eșec școlar, absenteism, consum de droguri și alcool;- absența perspectivelor profesionale;
Atmosfera căminului nefavorabilă	<ul style="list-style-type: none">- acte de violență;- instabilitate afectivă și comportamentală;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

(dispute, violența domestică)	- reacții violente la starea de insecuritate;
Metode disciplinare utilizate (pedepse corporale, închiderea în casă)	- dezvoltarea unui comportament agresiv față de cei din jurul său; - instabilitate afectivă și comportamentală; - reacții violente la starea de insecuritate;
Lipsa comunicării în familie	- afectarea calității relațiilor afectivo-pedagogice dintre părinți și copii; - individul caută un anumit grup în care să fie ascultat și se conformează regulilor și normelor sociale și legale ale acestuia (anturajului); - instabilitate afectivă și comportamentală; - eșec școlar, absenteism, consum de droguri și alcool;
Inexistența unor reguli de conduită (ore de repaus, program de învățătură)	- nesupravegherea copilului; - abandonul școlar și lipsa de ocupație a minorilor; - eșecul școlar; - absența perspectivelor profesionale;
Comportamente parentale necorespunzătoare	- consum de droguri, alcool; - dezvoltarea unui comportament agresiv; - imitarea comportamentului parental;

În urma diferitelor cercetări efectuate în acest domeniu, s-au constatat următoarele:

- modelele culturale oferite de părinți exercită influențe negative asupra copiilor;
- conduita delincventă va fi mai puțin prezentă, dacă există mai mult atașament și supraveghere din partea părinților;
- riscul apariției acestei conduite este mai ridicat cu cât pedepsele aplicate copiilor vor fi mai grave, sau cu cât tensiunile și conflictele sunt mai frecvente în mediul familial;
- conduitele violente ale părinților pot influența apariția unor astfel de conduite în comportamentul copiilor;
- volumul de agresivitate, distructivitate și accesele de furie depind de relațiile intrafamiliale.

Astfel, majoritatea delincvențelor provin din familii dezorganizate (prin deces, divorț, abandon) sau lipsite de

funcționalitate educativă (nesupraveghere parentală, model parental necorespunzător), familii care au probleme economice (date de șomaj, lipsa unui loc de muncă, sărăcie), probleme conjugale (violența domestică), etc.

În concluzie, disfuncțiile familiale afectează viața unui copil sub toate aspectele, inclusiv relația părinte-copil, emoții, comportament, dezvoltare psihologică, abilități de adaptare. Acestea favorizează apariția unui comportament delinvent.

Bibliografie:

1. Albu, Emilia - *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie*” Editura Aramis Print, București. 2002;
2. Bulgaru, Maria - *Sociologie* (vol. I), Ed. UMS, Chișinău, 2003;
3. Bulgaru, Maria - *Metode și tehnici de asistență socială*, Ed. UMS, Chișinău, 2002;
4. Grecu, Florentina; Rădulescu, S. M. - *Delincvența juvenilă în societatea contemporană*, Ed. Lumina Lex, București, 2003;
5. Iluț, P. - *Sociopsihologia și antropologia familiei*, Ed. Polirom, Iași, 2005;
6. Neamțu, G. (coord) - *Tratat de asistență socială*, Ed.. Polirom, Iași, 2003;
7. Verza, F. E. - *Introducere în psihopedagogia specială și în asistența socială*, Ed. Fundației Humanitas, București, 2002;
8. Vrăsmaș, Ecaterina - *Intervenția socio-educatională ca sprijin pentru părinți*, Ed. Aramis, București, 2008.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 15-28

Abstract:

Within the process of child education and growing up there are crisis periods where the conflicts between parents and children turn extremely violent. The cognitive function and emotions growing up are reflected into their relationship with their parents, they adopt critical attitudes that could generate conflicts and opposing behaviors, transforming minors into „street children”.

Juvenile delinquency is in direct connection with the teenager personality development.

Key-words:

delinquency, disorganization, psychosocial environment, minor, need.

**ATITUDINI
PSIHO-SOCIALE
ALE MINORILOR
DELINCVENȚI.
ANCHETA „STAREA
SOCIO-ECONOMICĂ A
MINORILOR DELINCVENȚI”
(elaborată UPS „Ion Creangă”,
Chișinău)**

Veronica CALANCEA

Universitatea Liberă Internațională
din Moldova

Pledoarie

În procesul evoluției și maturizării copilului apar perioade de criză în care conflictele dintre părinți și copii se acutizează. Maturizarea funcțiilor cognitive și a sferei emoționale a adolescenților se reflectă în relațiile acestora cu părinții, aceștia adoptă deseori atitudini critice, care pot genera conflicte și comportamente de opoziție, transformându-i pe minori în „copii ai străzii”. Delincvența juvenilă se numără printre problemele cel mai strâns legate de dezvoltarea personalității adolescentului.

Actualitatea acestei cercetări derivă din considerentul că în ultimii ani, relațiile dintre generații și în deosebi raporturile „adolescenți – părinți” au devenit mai complicate, cauzele sunt următoarele:

- s-au schimbat condițiile social-economice;
- persistă un ansamblu de opinii de tipul: „adolescenții resping universul adulților inclusiv al părinților”, „adolescenții sunt de nedirijat”, mai cu seama cei aflați în stradă având un comportament delinquent;
- în practica cercetării comportamentului adolescentin au loc mari dificultăți în procesul de intercomunicare „adolescenți-părinți”, iar neintegrarea socială, consolidează anumite conduite și predispoziții nesănătoase.

Aceste stereotipuri îi influențează pe adulți determinându-i să fie mai indiferenți față de căutările și trebuințele adolescenților, față de lumea lor spirituală, făcând posibilă alunecarea minorului spre delincvență și în anumite situații el este într-un adevărat pericol.

Scopul prezentei cercetări a fost studierea atitudinilor psihosociale ale minorilor delincvenți.

Ipotezele cercetării:

- Minorii delincvenți au o atitudine preponderent negativă față de părinți, față de viitor și față de șine;
- La minorii delincvenți în funcție de sex și de vârstă există deosebiri în atitudinile dominante față de oameni;

- Prin atitudinea negativă față de copii, nesatisfacerea trebuințelor vitale și maltratarea fizică a acestora, familia poate genera comportamente delincvente.

Metodologia cercetării:

- Ancheta „Starea socio-economică a minorilor delincvenți” (elaborată UPS „Ion Creangă”, Chișinău);
- Metoda de diagnosticare a relațiilor interpersonale (T. Leary);
- Propoziții neterminale (Sake-Sidney).

Eșantionul de cercetare: 30 persoane, dintre care 19 băieți și 11 fete cu vârsta cuprinsă între 9-18 ani, aflați în Centrul de plasament temporar pentru minori din Chișinău. Durata de ședere a minorilor la acest centru variază de la câteva ore la câteva zile, după care unii sunt eliberați la venirea părinților, iar alții - transferați în alte instituții în conformitate cu hotărârea instanței referitoare la delictul săvârșit.

Majoritatea respondenților au fost reținuți pentru furturi și agresare fizică a altor persoane.

**Ancheta „Starea socio-economică a minorilor delincvenți”
(elaborată UPS „Ion Creangă”, Chișinău)**

Din rezultatele anchetei putem concluziona următoarele: delincvența juvenilă este mai frecvent întâlnită printre băieți (63.3%), decât printre fete (36.7%); ponderea delincvenților în familiile destrămate, incomplete este mai mare (63.3%), decât în familiile complete (36.7%); întâietatea printre minori o dețin cei care sunt unicii copii în familii (30%), odată cu creșterea numărului de copii în familie rata delincvenților se reduce; comportamentul delincvent este mai frecvent întâlnit la copiii cu rangul nașterii I (46.7%), iar odată cu creșterea ordinii nașterii probabilitatea delincvenței scade. Tot din anchetă observăm că 73.3% sunt nemulțumiți, dintre care 16.7% sunt absolut nemulțumiți și doar 26.7% sunt mulțumiți de viața pe care o duc.

Putem afirma că familia este factorul principal (63.3%) ce cauzează nemulțumirea, insatisfacția minorilor de viața pe care o duc, ei nu sunt de acord cu tipurile de relație pe care le au părinții și atitudinile acestora față de copii. Mulți respondenți au optat și pentru varianta condițiilor de trai (36.6%), ceea ce le determină, în mare

DELINCVENȚA JUVENILĂ

măsură, comportamentul delincvent. Încercând să modifice, să amelioreze condițiile de trai și situația familială și neavând posibilitatea de a face acest lucru într-un mod corect, legal (nu pot fi angajați în câmpul muncii, nu pot obține servicii plătite), minorii recurg deseori la acțiuni ilegale, amorale (agresare fizică, furturi, jafuri).

Majoritatea suspecților (71.1%) au ignorat familia, școală, obligațiunile și au agreat mai mult încercarea de a-și realiza propriile dorințe (43.3%) și stima prietenilor (26.7%), care este atât de importantă pentru minorii delincvenți, care la fel manifestă un comportament de acest tip. Observăm că un număr considerabil dintre minorii participanți la experiment (66.6%) pledează pentru varianta plimbări, doar 26.6% au optat pentru audierea muzicii și vizionarea filmelor, fapt ce ne determina să credem ca ceilalți nu au posibilitatea de a face acest lucru din cauza lipsei aparatelor respective.

Nu a fost surprinzător nici faptul că doar un singur subiect a menționat lectura ca activitate desfășurată în timpul liber, deoarece majoritatea dintre ei au studii necorespunzătoare vârstei (la 9 ani e elev al clasei I sau la 14 ani e elev al clasei a III).

Putem afirma că veniturile ocazionale, cum ar fi împrumuturile, câștigurile ocazionale (43.3%) și banii câștigați prin propriul efort (40%) sunt sursa principală de existență a minorilor și doar 16.7% din minori acceptă ajutorul părinților, ceea ce le determina, în mare măsură, comportamentul delincvent.

Din totalitatea minorilor chestionați, 46.7% caută să obțină venituri proprii, pentru că nu le ajung veniturile și numai 13.3% nu vor să obțină venituri, pentru că i-ar deranja pe părinți.

Proporția minorilor care nu au nevoie de venituri suplimentare este mică în comparație cu proporția celor cărora nu le ajung veniturile și aici este inclusă și categoria celor ce sunt împinși să obțină venituri personale din diferite motive. Majoritatea tinerilor pentru a-și îndeplini minimumul de necesități și a-și asigura un trai normal, sunt nevoiți să câștige ocazional (43.3%). Putem menționa că pentru 33.3% dintre minorii delincvenți testați, mai importantă este totuși familia care este și un factor principal, ce cauzează nemulțumirea, insatisfacția minorilor față de viața pe care o duc. Pentru mulți repondenți importanți sunt banii și bunurile materiale (30%), ceea ce ne dovedește comportamentul lor delincvent. Dorința de a avea mai multe, de a fi la fel ca ceilalți îi obligă să săvârșescă anumite delict. Nu-i de mirare că pentru minorii delincvenți nu are

importanță prestigiul social.

Responsabil de comportamentul copilului, după părerea repondenților, în cea mai mare măsură sunt părinții (90%), și doar 10% atribuie această vină învățătorilor, și nici un respondent nu consideră ca statul poate purta vreo vină asupra comportamentului copilului.

Putem afirma că motivul principal care l-a făcut să comită delictul este dorința de bani (33.3%) iar 30% din respondenți au optat pentru variantele: îmbunătățirea condițiilor de trai și că au fost siliți de către părinți, ceea ce ne dovedește în mare măsură comportamentul lor delincvent. Încercând să îmbunătățească condițiile de trai și să îndeplinească cerințele părinților, minorii deseori săvârșesc acțiuni ilegale, și nu din cauza plăcerii (0%) sau ca au fost influențați de prieteni (6.7%), sau pentru obținerea libertății (6.7%).

În cea mai mare măsură, minorii delincvenți sunt nesatisfăcuți de condițiile lor de locuit (60%); 23.3% apreciază satisfăcător condițiile lor de locuit și la 13.3% din repondenți observăm că condițiile lor de locuit sunt bune și chiar foarte bune.

Majoritatea subiecților testați pledează pentru a exclude pedepsele fizice și a le interzice părinților să consume alcool. Putem concluziona că părinții îi pedepsesc fizic, îi maltratează pe copii pentru a nu le satisface dorințele lor. Împotrivindu-se ei sunt pedepsiți și de aceea sunt nevoiți să săvârșească delikte. Mulți repondenți optează și pentru excluderea certurilor, conflictelor (20%) și pentru interzicerea părinților de a se droga (16.7%). Pe lângă aceea că părinții consumă, în exces, alcool ei se și droghează, ceea ce duce la apariția multor cerințe din partea părinților și se soldează cu conflicte și certuri; și doar 3.3% ar dori să excludă interzicerile în familie. N-ar fi greșit, dacă am presupune, că toate acestea duc la un comportament delincvent din partea minorilor.

Subiecții testați consideră, că în cea mai mare măsură, creșterea criminalității în rândurile minorilor se datorează conflictelor familiale (63.4%); 20% dintre delicvenții testați o atribuiau "crizei economice" și 9.9% din subiecți pledează pentru rata crescută a șomajului, restricțiilor în învățământ și lipsei resurselor pentru odihnă și sănătate. Toate aceste cauze luate în ansamblu sunt o consecință a perioadei de tranziție la economia de piață și se soldează cu o accentuare a sărăciei ce afectează în mare măsură familia.

Făcând o analiză a rezultatelor studiului efectuat, observăm diversitatea procentajului acordat de la scara foarte mare - la foarte

DELINCVENȚA JUVENILĂ

mica de repondenți pentru aprecierea fenomenului delincvenței și criminalității ce a pătruns în rândurile minorilor: 43.3% din minori acordă gradului criminalității minorilor treapta - foarte mare, circa 33.3% consideră că fenomenul criminalității a pătruns în mediul copiilor într-o măsură nesemnificativă, și doar 6.7% consideră că criminalitatea e la un nivel foarte mic, iar 16.7% la nivel mare.

Metoda de diagnosticare a relațiilor interpersonale (T. Leary)

Conform rezultatelor obținute la testul pentru diagnosticarea relațiilor interpersonale după T. Leary am depistat că, una din calitățile evidente ale minorilor delincvenți este factorul de dominanță. Valoarea medie obținută pentru întreg grupul (11.87) arată că majoritatea dintre ei nu suportă critica, își supraapreciază calitățile personale, impun altora să procedeze așa cum consideră ei. Valoarea medie obținută pe grup la factorul egoism, scoate în evidență că, minorii delincvenți tind să devină lideri, manifestând dorința de a-i domina pe cei din jur, și tendința de a avea o părere deosebită în comparație cu ceilalți. Valori înalte au fost obținute și la indicele agresivității, valoarea medie pe grup fiind egală cu 11.13, fapt ce indică nivelul ridicat al agresivității. Spre deosebire de indicii precedenți, la parametrul suspiciune, rezultatele sunt cu mult mai mici, media pe grup o constituie 6.9, ceea ce denotă că minorii delincvenți sunt creduli, sugestibili, pot ușor lua drept realitate aparențele, pot fi ușor influențați.

Aceste calități sunt confirmate și de rezultatele obținute la indicele supunere, media pe grup este 7.73, evidențiind predispunerea de a-și lua angajamentul îndeplinirii unei obligațiuni străine, supunere, sentimentul culpabilității. Diferită este situația la parametrul dependență, unde rezultatele obținute sunt relativ scăzute, ceea ce scoate în evidență faptul că, cu toate că minorii delincvenți necesită ajutor, încredere și recunoaștere din partea celor din jur, totuși ei sunt destul de selectivi în ceea ce privește părerile sau comportamentul cărora se conformează, fiind în dependență doar de opiniile unor anumite categorii de persoane.

Rezultatele obținute la parametrul prietenie, cooperare (8.0) vorbesc despre faptul că subiecții testați tind către relații prietenoase cu cei din jur, în special către o colaborare strânsă cu grupul de referință, ceea ce ne determină să credem că în aceste grupuri ei

rareori își permit acte de nesupunere, samavolnicie, acceptând să execute ceea ce li se cere fără a supune criticii ordinele, contribuind la elaborarea "planului de acțiune".

Scala altruism prezintă rezultate relativ mari (10.0), fapt ce indica o responsabilitate față de cei din jur, tendința de a-i încuraja pe ceilalți. Acesta ar putea da explicație la întrebarea: de ce minorul, fiind prins asupra faptei, nu-și trădează „prieteni din gașcă”, încercând să se eschiveze de la răspunsurile la asemenea întrebări.

Necesită atenție și faptul că modul în care minorii delincvenți ar dori să fie în raport cu ceilalți, relațiile cu aceștia practic nu se deosebește de situația reală și reprezentările subiecților despre sine. Mediile obținute la fiecare dintre cei 8 parametri ai metodei de diagnosticare a relațiilor interpersonale rezultatele pentru "Eu-l ideal" (E.I.) sunt aproape aceleași sau diferă foarte puțin. În baza acestor date, putem conchide că minorii delincvenți, supuși experimentului, în general, sunt satisfăcuți de relațiile lor cu cei din jur și nu intenționează să facă schimbări.

Considerăm necesar să menționăm că rezultatele obținute la cele 8 scale sunt diferite în relația cu genul biologic și vârstă. În privința deosebirilor între sexe observăm că la scalele dominanță, agresivitate, suspiciune, supus, dependență, prietenie și altruism, valori mai înalte au obținut fetele, pe când băieții au obținut valoare mai mare doar la scala egoism.

Puțin altfel stau lucrurile în ceea ce privește aprecierile "Eu-lui real" (E.R.), fetele obțin valori mai mari decât băieții doar la scalele dominanță, egoism, agresivitate, supunere și dependență, iar băieții le depășesc la scalele suspiciune, prietenie și altruism.

Prezintă interes și faptul că, în cazul fetelor, mediile la valorile E.I. și a E.R. la scalele egoism și prietenie sunt egale. La scalele dominanță, agresivitate, supunere și altruism valoarea medie a E.I. este mai mică în comparație cu valoarea medie a E.R. și doar la scala dependență, valoarea medie a E.I. depășește valoarea medie a E.R.. La băieți se conturează cu totul alta situație: tocmai la 6 scale (dominanță, suspiciune, supunere, dependență, prietenie, altruism) valoarea medie a E.R., iar la scala egoism și agresivitate valoarea "ideală" este mai mică decât cea „reală”. În ceea ce privește deosebirile în conformitate cu vârsta, observăm, că la vârsta de 9-14 ani la scalele dominanță, egoism, agresivitate, supus, dependență și altruism, valori mai mari au obținut fetele, pe când băieții au obținut valori mai mari doar la scalele suspiciune și prietenie. Aproximativ aceleași valori observăm și la

DELINCVENȚA JUVENILĂ

vârsta de 15-18 ani. La scalele dominanță, agresivitate, supunere, dependență, prietenie, altruism, valori mai mari de asemenea au obținut fetele, pe când băieții au valori mai mari doar la scalele egoism și suspiciune. Nu prea se observă schimbări la aprecierile "Eu-lui ideal" la vârsta de 9-14 ani, băieții obținând valori mai mari decât fetele doar la scalele dependență, prietenie și altruist, iar fetele întrecându-i la scalele dominanță, egoism, agresivitate, suspiciune, supus. Însa modificări mari se observă la aprecierile E.I. la vârsta de 15-18 ani. Aici, fetele obțin valori mai mari decât băieții doar la 2 scale: dependență și altruism, în rest valorile mai mari sunt obținute de băieți.

Un mare interes prezintă și faptul că în cazul fetelor de vârsta 9-14 ani mediile valorilor E.R. la scalele dominanță, agresivitate, supus, suspiciune și altruism sunt mai mari decât valorile medii ale E.I. și doar la scalele egoism, dependență, prietenie, E.I. depășește valorile medii a E.R.. La băieții de vârsta 9-14 ani situația este puțin altfel: la 4 scale - egoism, agresivitate, suspiciune și supunere E.R. este mai mare ca E.I. și la scalele dominanță, dependență, prietenie, altruism – E.I. este mai mare decât E.R.

Valorile medii la vârsta 15-18 ani situația se prezintă altfel. La băieți, valorile medii a E.I. depășesc valorile medii a E.R. la scalele dominanță, suspiciune, supunere, dependență, prietenie, altruism și doar la scalele egoism și agresivitate valorile medii a E.R. sunt mai mari decât valorile medii a E.I.. În cazul fetelor, mediile valorilor E.R. și E.I. la scala suspiciune sunt egale, la scalele dominanță, egoism, agresivitate, supunere, prietenie, valoarea medie a E.I. este mai mică în comparație cu valoarea medie a E.R., și doar la scalele dependență, altruism, valoarea medie a E.I. depășește valoarea medie a E.R. Rezultatele cercetării ne vorbesc despre prezența a 3 situații: nu există deosebire între E.I. și E.R.; E.I este mai mare decât E.R.; E.I este mai mic decât E.R. Lipsa deosebirilor între E.I. și E.R. o considerăm ca o manifestare a supraaprecierii. Conform rezultatelor obținute, avem următorul tablou: la scala dominanță - 6 persoane; egoism - 9 persoane; agresivitate - 5 persoane; suspiciune - 4 persoane; supus - 8 persoane; dependent - 4 persoane; prietenos - 10 persoane; altruist - 8 persoane.

Valorile înalte ale deosebirii între E.R. și E.I. le considerăm drept indiciu al prezenței conflictului intern. Rezultatele cercetării ne arată că 21.4% dintre minori prezintă conflicte interne cel puțin la una din scalele menționate mai sus, ceilalți prezintă conflicte interne la

mai mult de 3 scale. Din cei 5 minori delincvenți ce prezintă conflict intern la scala dominanță, 3 tind spre despotism, iar 2 - să fie mai puțin dominatori; egoism - 1 tinde spre relații egoiste cu oamenii, iar 2 spre relații mai puțin egoiste cu oamenii; agresivitate - 2 sunt orientați spre dușmănie și învinovățirea celorlalți, iar 9 ar dori să fie mai puțin agresivi cu ceilalți; suspiciune - 3 tind să devină mai suspicioși, supărăcioși pe toata lumea, neiertători, iar 2 manifestă o tendință spre diminuarea acestor calități; supus - 2 tind spre supunere totală, sentimentul vinovăției e foarte ridicat, autodistrugere, iar 1 are predispoziția de a lua asupra sa îndeplinirea obligațiilor străine; dependent - 7 vor să devină mai încrezuți în sine, mai receptivi la problemele celor din jur, să se acomodeze la situație, iar 2 manifestă superconformare, dependență totală de opiniile celor din jur; prietenie - 2 tind să fie prietenoși cu toți oamenii, interesele altora sunt mai presus decât cele personale, sunt entuziaști, energici, iar 1 se caracterizează ca persoană binevoitoare, ce nu creează probleme; altruism - 2 demonstrează tendința de a ține sub tutelă pe cei ce-i înconjoară, manifestă sentimentul de părinte, iar 2 persoane arată dorința de a-i ajuta pe cei din jur, au un simț al responsabilității foarte dezvoltat.

Propoziții neterminate (Sake-Sidney)

La analiza cantitativă a propozițiilor neterminate am ajuns la următoarele rezultate: atitudinea față de tată este preponderent negativă (media pe grup -2), totuși ea este întâlnită mai des la fete (63,3%), decât la băieți (58%); atitudinea față de sine, la majoritatea minorilor delincvenți este la fel negativă (-1.33), fiind mai des întâlnită la fete (81.8%), decât la băieți (68.4%); atitudinea față de posibilitățile nerealizate este pozitivă (4.03), mai des este întâlnită, de asemenea, la fete (100%), decât la băieți (89.5%); atitudinea față de viitor este de asemenea pozitivă (0.63), însă această atitudine este mai des întâlnită la băieți (78.9%), decât la fete (63.3%); atitudinea față de persoanele superioare este preponderent pozitivă (1.5) și este mai des întâlnită la fete (81.8%), decât la băieți (57.9%); atitudinea față de teamă la majoritatea minorilor testați este negativă (-2.83), fiind mai des întâlnită la fete (90.9%) în comparație cu băieții (68.4%); atitudinea față de prieteni este predominant pozitivă (0.23), de asemenea, mai des întâlnită la fete (45.4%), decât la băieți (21.1%); atitudinea față de trecut la majoritatea respondenților este la fel

DELINCVENȚA JUVENILĂ

pozitivă (0.77), fiind mai des întâlnită de asemenea la fete (72.7%), decât la băieți (47.4%); atitudinea față de familie, este preponderent negativă (-0.7), în acest caz mai des o găsim la băieți (52.6%), decât la fete (45.4%); atitudinea față de colegi, predomină mai mult ca pozitivă (4.07), fiind mai mare la băieți (94.7%) și mai mică la fete (81.8%); atitudinea față de mama, după analiza rezultatelor este negativă (-2.6) și procentajul mai mare fiind la fete (81.8%), decât la băieți (68.4%); sentimentul vinovăției, conform rezultatelor obținute este de asemenea negativă (-4.17), însă mai des întâlnită în acest caz la băieți (100%), decât la fete (81.8%). Analiza calitativă a propozițiilor neterminate ne oferă posibilitatea să scoatem în evidență momentele ce au generat atitudinea "pozitivă" sau "negativă".

Generalizând rezultatele experimentului putem da răspuns ipotezelor înaintate spre cercetare.

1. Cauzele cele mai frecvente ale comportamentului delincent menționate de înșiși minorii delincvenți sunt: condițiile de trai nesatisfăcătoare și încercarea de a le îmbunătăți, impunerea de către părinți de a îndeplini anumite însărcinări, conflictele familiale, pedepsele fizice.

2. Responsabili de comportamentul minorilor sunt considerați părinții și învățătorii.

3. Valorile fetelor la scalele autoritate, egoism, agresivitate, supunere, dependență sunt mai mari decât ale băieților, la vârsta 9-14 ani, iar la vârsta de 15- 18 ani fetele depășesc băieții la scalele autoritate, agresivitate, supunere, dependență, prietenie și altruism.

4. Majoritatea minorilor delincvenți (70%) au conflicte interne.

5. Minorii delincvenți au o atitudine negativă față de tată (preponderent la fete), față de sine (preponderent la fete), față de familie (preponderent la băieți), față de mamă (rezultate egale).

Concluzii

Lumea se schimbă și trăiește o perioadă de transformări dramatice pe plan intern social, economic, politic, profesional etc.. Realitatea privită prin prisma acestei transformări ne arată că, astăzi fenomenul delincvenței juvenile a crescut și se manifestă preponderent alături de alte fenomene cum ar fi: criza socio-economică, șomajul, inflația, haosul economic și politic. Toate acestea afectează și minorii alături de societatea matură.

Majoritatea autorilor (Bogdan T., Dumitrescu I, Preda V., Rădulescu S.) ce au avut ca obiect al studiilor lor delincvența, menționează că delincvența juvenilă ca fenomen social și antisocial, se caracterizează printr-o serie de trăsături specifice, distincte pentru o societate, care derivă atât din condițiile socio-economice ale societății respective, cât și din modalitatea de concepere, de sancționare și tratare a delictelor comise de minori. Recunoscând că dezvoltarea societății contemporane a condus la creșterea generală a bunăstării sociale a unor categorii și grupuri, semnalăm intensificarea formelor de inadaptare a multor tineri datorită efectelor negative ale crizelor economice, inegalităților sociale, șomajului etc. [2, 3, 4].

Fenomenul de inadaptare se manifestă printr-o atitudine inadecvată sau de respingere a cerințelor înaintate, concretizat în diferite forme de comportament delincvent: minciuna, furt, fuga de școală, fuga de acasă, vagabondaj, comportament amoral, acte de violență etc..

O cauză ar fi factorii interni (deficiențe intelectuale, accentuări caracteriale și tulburări ale afectivității), alte cauze sunt socio-culturale, observate la copiii ce aparțin familiilor cu situația socio-economică inferioară, frustrate, cu posibilități economice și culturale scăzute.

Devieri de comportament le întâlnim și la copiii proveniți din familii dezorganizate, atrași în micro-grupuri antisociale, din familii unde copiii sunt angajați în stările conflictuale dintre părinți, sau li se oferă un regim prea restrictiv ori excesiv de liberal.

Conform rezultatelor obținute în cadrul studiului empiric putem concluziona următoarele:

- Delincvența juvenilă este mai frecvent întâlnită printre băieți (63.3%), decât printre fete (36.7%);
- Ponderea delincvenților în familiile incomplete este mai mare (63.3%), decât în familiile complete (36.7%);
- Întâietatea printre minori o dețin unicii copii în familie (30%): odată cu creșterea numărului de copii în familie rata delincvenței se reduce;
- Comportamentul delincvent este mai frecvent întâlnit la copii cu rangul nașterii I (46.7%), iar odată cu creșterea ordinii nașterii probabilitatea delincvenței scade.

6. Recomandări

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Problematika specifică delincvenței în rândul minorilor impune o îngrijire specială a acestora și, în consecință, pregătirea adecvată a specialiștilor din domeniu și folosirea unui sistem de tehnici și metode adaptat problematicii delincvenței juvenile.

Este necesară intervenția concentrată și diferențiată la nivelul familiei, care să nu se rezume la măsuri macro-sociale, ci să vizeze forme noi de asistență: în ultimul timp se vorbește foarte mult de terapia familială, care se adresează, atât „copilului-problemă”, cât și membrilor familiei cu care acesta conviețuiește: se realizează cu scopul de a înțelege problema copilului prin prisma raporturilor sale cu ceilalți membri ai familiei (frați/surori, bunici). În activitatea terapiei de familie se va petrece sensibilizarea părinților: acesta este cu putință mai ales datorită universului profund al dragostei părintești ce constituie garanția receptivității posibile pentru a determina schimbări radicale în atitudinea și convingerile asupra educației copiilor. Se pot iniția programe la nivel național cu implicarea actorilor sprijiniți de specialiștii în domeniul terapiei de familie, care să promoveze realizările unei familii „sănătoase”; comunicarea între membri familiei; structurile puterii în grupul familial; manifestarea afectivității în cadrul grupului familial; confruntarea cu dificultățile sociale.

Se pot organiza manifestări ce includ programe specializate pentru reintegrarea socială, școlară și profesională a minorilor delincvenți. Atunci când un adolescent care a abandonat școala se confruntă cu perspectiva de a-și găsi un loc de muncă, el descoperă de regulă că și acest mediu îi este la fel de ostil ca și cel școlar: posturile vacante necesită un nivel al studiilor pe care minorii delincvenți nu-l posedă.

Trebuie de menționat faptul că întreaga evoluție a omului și integrarea sa în viața socială sunt condiționate de calitatea și efectele educației - în familie, școală, grupuri de semeni. Datorită unei cauzalități complexe în ultimul timp instanțele socializării, respectiv familia s-a transformat într-un factor generator de comportamente ineficiente social. Nu mai contează atât de mult în ce formă greșesc adulții (lipsa de afectivitate, nepăsare, dezinteres pentru educația copilului, severitate excesivă, deficiențe caracteriale, hipertutelarea). Esențială devine problema acțiunii eficiente pentru a schimba traseul nedorit al multor minori care-și caută un loc în societate. Factorii care influențează decisiv conduitele minorilor care îi pot conduce spre cariera delincvențională într-un ritm mai rapid și cu efecte devastatoare sunt: grupul educațional, grupul de semeni, rolul

instituționalizării asupra minorului, precum și consumul de droguri.

Consumul de alcool în familia de origine și fenomenul de co-dependență pot genera degradarea accentuată a conduitelor individuale ale minorului. De asemenea, un fapt social mai recent, care crește ritmul de delincvență la minori, este sindromul „copilul singur” - cazul minorilor al căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate. “Adolescența nu este prin natura și factorii ei conștienți o perioadă de criză, o verigă ingrată sau o contestație, dar, în lipsa unor influențe educative pozitive favorabile (valorizate social) ea ar putea deveni o astfel de perioadă sau o astfel de vârstă” [5, p.200].

Bibliografie:

1. Ciofu, C.- *Interacțiunea părinți-copii*, Editura Medicală Amaltea, București, 1998;
2. Isac, O., - *Sociologia devianței*, Lumina, Chișinău, 2004;
3. Petcu, M., - *Delincvența. Repere psihosociale*, Dacia, Cluj-Napoca, 1999;
4. Preda, V. - *Delincvența juvenilă. Reintegrare socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1998;
5. Rusnac, S - *Psihologia judiciară*, Arc, Chișinău, 2000.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 29-42

Abstract

The paper presents the main modalities through which the multi-disciplinary team that exists in penitentiaries conducts specific activities of psycho-social intervention and education with incarcerated youth. The common activity of the educator, the sociologist, the psychologist, the social worker, the priest, and the sport trainer aims to transmit desirable models of behavior which can be adopted by the young delinquents. To what extent these re-education and re-socialization programs are efficient in the reformation of youth offending behavior remains a problem open for debates.

Keywords:

delinquent behavior, youth, re-socialization, psycho-social intervention.

**PROGRAME
DE EDUCAȚIE
ȘI INTERVENȚIE
PSIHO-SOCIALĂ
DESFĂȘURATE
CU TINERII AFLAȚI
ÎN PENITENCIARE**

Florin ANTONESCU
Universitatea din București

Cristina DÂMBOEANU
Institutul de Sociologie
al Academiei Române

Introducere

Pedeapsa cu închisoarea reprezintă cea mai frecventă sancțiune impusă celor care au încălcat legea penală. Shadd Maruna⁵ este de părere că o experiență atât de profundă precum încarcerarea are un anumit impact, fie malign, fie benign asupra traiectoriei vieții unui individ. Acest impact diferă de la un infractor la altul în funcție de o serie de factori precum: vârsta, personalitatea, experiențele anterioare de viață etc. Astfel, *timpul petrecut în închisoare poate fi benefic pentru acei deținuți care au ales să participe la programe sau să muncească ori pentru aceia care utilizează această perioadă pentru mediație și reflecție. Pentru alții însă încarcerarea are un impact negativ, fiind resimțită ca o experiență dureroasă, traumatică și chiar criminogenă. Aceștia se vor întoarce în comunitate mai înrăiți și mai profund legați de stilul de viață infracțional*⁶.

Există mai multe direcții de cercetare a modului în care experiențele din cadrul închisorii influențează conduita deținuților. Ipoteza cea mai frecvent citată în literatura de specialitate este aceea potrivit căreia închisoarea funcționează ca o adevărată școală a crimei, unde deținuții învață, de la colegii de celulă, noi tehnici și modalități de comitere a unei game foarte variate de infracțiuni. Această concepție susține că unii condamnați, cu precădere „veteranii”, îi „formează” pe cei tineri, aflați la începutul carierei lor infracționale, menținându-le sau chiar sporindu-le interesul acestora pentru acest gen de activitate⁷. Alți cercetători susțin, inclusiv, teza conform căreia anumiți deținuți se interpun eforturilor de reabilitare întreprinse de alții, împiedicându-i să participe la programele sau activitățile derulate în penitenciare și promovând, în schimb, norme sociale împotriva cadrelor din unitățile de detenție.

O altă concepție argumentează că închisoarea, în special formele severe de izolare, produce o serie de efecte negative asupra

⁵ Shadd Maruna și Hans Toch, The impact of imprisonment on the desistance process, în Jeremy Travis, Christy Visher (ed.), *Prisoner Reentry and Crime in America*, Cambridge University Press, 2005, p. 142.

⁶ Joan Petersilia, *From Cell to Society: Who is Returning Home?*, în Jeremy Travis, Christy Visher (ed.), *Prisoner Reentry and Crime in America*, Cambridge University Press, 2005, p.15-50.

⁷ Shadd Maruna și Hans Toch, *Op. cit.*, p. 152-154.

sănătății mentale a indivizilor, efecte care le pot exacerba conduita infracțională. Se apreciază, astfel, că asemenea regimuri de detenție au un caracter nociv, degradant și distructiv asupra celor care petrec perioade mari de timp în închisoare⁸. Acești indivizi își reduc treptat capacitatea de a face față problemelor vieții, își consolidează resentimentele, și în consecință, șansele de a se reintegra cu succes în comunitate le sunt mult diminuate.

Craig Haney⁹ a descris, în acest sens, „patologiile sociale” care au fost observate în rândul deținuților – probleme cu auto-controlul, apatie, letargie, disperare, furie necontrolată, iluzii centrate pe perspectiva răzbunării. Autorul arată că *„există motive să credem că unii deținuți nu pot și nu își vor reveni din aceste patologii; adaptarea lor la mediul specific închisorilor de maximă securitate devine prea adânc înrădăcinată pentru a putea fi abandonată. Cei care s-au adaptat prea bine la privările, restricțiile și controlul permanent sunt candidații ideali pentru eliberarea într-o lume în care vor fi incapabili să se adapteze”*.

Și alți autori au menționat că infractorii care se eliberează din închisorile de maximă securitate sunt dezorientați, ostili, iritabili atunci când trebuie să facă față provocărilor ridicate de societate, înregistrând rate ridicate de recidivă.

Dintr-o altă perspectivă, sociologii au fost de părere că atât aspectele oficiale, dar mai ales cele neoficiale ale organizării sociale a închisorii sunt factori determinanți ai comportamentelor, opiniilor și credințelor pe care le adoptă indivizii în perioada de detenție și care pot persista și după eliberare. Atitudinile pe care deținuții le au față de cadre, atitudinile pe care aceștia le au unii față de alții, ori cele pe care le adoptă cadrele față de superiorii lor etc. fac parte din viața celor aflați în închisoare și exercită un efect puternic asupra modului în care aceștia se adaptează mediului carceral. Unii sociologi s-au axat pe privările pe care le implică viața din închisoare, argumentând că acestea îl constrâng pe infractor să dezvolte o anumită adaptare socială, care poate avea un efect de durată asupra abilității sale de a se abține de la săvârșirea unor fapte penale.

⁸ *Idem*, p. 155.

⁹ Craig Haney, *Mental Health Issues in Long-Term Solidarity and Supermax Confinement*, în „Crime and Delinquency”, vol. 49, 2003, p. 124-156.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Interesul pentru acest aspect a fost, pentru prima dată, manifestat de sociologii funcționaliști, în special de Gresham Sykes¹⁰, care, în lucrarea sa celebră „*The Society of Captives: A Study of Maximum Security Prison*” a identificat cinci așa numite „suferințe ale încarcerării” pe care le-a definit ca „*privări și frustrări care amenință în mod profund personalitatea și respectul de sine al individului*”: *privarea de libertate, privarea de bunuri și servicii, privarea de relații heterosexuale, privarea de autonomie, privarea de sentimentul de securitate*. Acestea, arată în continuare Sykes pot fi văzute ca pedepse pe care comunitatea le aplică în mod deliberat infractorilor pentru faptul că au încălcat legea, dar, în același timp, pot fi considerate și consecințe neplanificate, dar așteptate, ale plasării în același mediu închis și restrictiv a unor grupuri largi de indivizi cu comportamente similare.

Alți cercetători s-au axat pe studierea *culturii închisorii*, demonstrând că pentru a supraviețui în aceste instituții, toții deținuții aderă mai mult sau mai puțin la așa numitul „cod al condamnatului”, cu setul său specific de recompense. Acest cod se fundamentează pe ideea solidarității dintre deținuți și a relațiilor ostile cu cadrele. Sutherland și Cressey¹¹ susțin că acesta este, în mare măsură, rezultatul condițiilor existente în închisori, „*simbolizând o situație în care cei care guvernează (cadrele) nu au reușit să obțină consensul celor guvernați (deținuții)*. *Aceștia din urmă au învățat nu doar cum să nu se supună autorității, ci și ce metode să folosească pentru a obține acele servicii, care sunt oferite în mod obișnuit de guvernanți*”.

O parte din specialiștii și practicienii din domeniu sunt de părere că toate aceste efecte negative ale încarcerării pot fi contracarate prin includerea deținuților în diverse programe terapeutice, care pun accent pe reformarea conduitei, pe tratament, educație și resocializare. În lucrarea *What Works in Corrections?*, Doris L. MacKenzie¹², profesor la Universitatea din Maryland a trecut în revistă rezultatele unui număr de 284 studii de evaluare efectuate asupra eficienței diferitelor programe de tratament și reabilitare a

¹⁰ Gresham Sykes *The Society of Captives: A Study of Maximum Security Prison*, Princeton University Press, ediția publicată în anul 1971, p. 285-291.

¹¹ Edwin Sutherland, Donald Cressey, David F. Luckenbill, *The Principles of Criminology*, 11th edition, Rowman Altamira Publisher, 1992, p. 524.

¹² Doris Layton MacKenzie, *What Works in Corrections*, Cambridge University Press, 2006.

infracților. Autoarea a evidențiat că anumite practici corecționale oferă rezultate promițătoare în ceea ce privește capacitatea lor de a reduce frecvența comportamentului antisocial și infracțional al aceluia care, fie au intrat deja pe traiectoria carierei criminale, fie se află prinși într-un ansamblu de factori care amplifică riscul angajării lor într-un stil de viață infracțional.

Printre acestea se numără: programele de educație academică și vocațională, programele de restucturare cognitivă, tratamentul cognitiv-behaviorist pentru infracții care au comis infracțiuni de natură sexuală, tratamentul acordat în comunitate dependenților de droguri. Autoarea¹³ a arătat că nici-una din intervențiile care se focalizează pe principiile pedepsei, descurajării sau controlului nu reduc ratele de recidivă. Astfel, programele corecționale de tipul celor militărești, supravegherea intensă, monitorizarea electronică și arestul la domiciliu nu reduc activitatea infracțională, participanții la aceste programe recidivează la fel de frecvent ca și cei care au fost supuși anumitor programe de reabilitare.

Activitățile de reintegrare socială desfășurate în penitenciar

Alături de funcția custodială, penitenciarele au rolul de a resocializa și a reda societății pe cei care, la un moment dat, au încălcat legea penală. Re-educarea în mediul penitenciar se realizează prin intermediul programelor și activităților cultural-educative și de asistență psihosocială care sunt adaptate la nevoile educaționale ale persoanelor private de libertate.

A. PROGRAMELE EDUCATIVE

A.1. Având în vedere că majoritatea tinerilor aflați în detenție sunt neșcolarizați, una dintre cele mai importante activități educaționale desfășurate în penitenciare este **școlarizarea**. Această activitate constituie o condiție de bază a reformării conduitei persoanelor care au comis infracțiuni, prin transmiterea unor valori fundamentale și formarea unor deprinderi și atitudini care să determine un comportament prosocial. În așezămintele de detenție aflate în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor se organizează următoarele niveluri de învățământ: învățământ primar; învățământ secundar care cuprinde: gimnaziu și școala de arte și

¹³ *Idem*, p. 334.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

meserii; învățământ liceal; învățământ conform programului „A doua șansă”, program care are ca scop sprijinirea minorilor/tinerilor/adulților în vederea recuperării învățământului primar, fiind deschis tuturor celor care nu au finalizat acest nivel de studii și care au depășit, cu cel puțin 4 ani, vârsta de școlarizare corespunzătoare. Programul „A doua șansă”, pentru învățământul secundar inferior, este structurat în 4 ani de studiu, echivalenți celor patru clase (V-VIII) din cadrul învățământului gimnazial și celor două clase (IX, X) din cadrul școlii de arte și meserii.

A.2. Programul de educație civică vizează informarea tinerilor încarcerați cu privire la drepturile pe care le au oamenii în general, cunoașterea acestor aspecte ale vieții sociale având un rol important în conștientizarea și dezvoltarea sentimentului de apartenență la marea „familie” a societății. Scopul programului vizează: cunoașterea de către tinerii deținuți a structurii și funcționalității statului de drept și asimilarea cunoștințelor despre legile care trebuie să normeze comportamentul uman în societate.

A.3. Programul Educație pentru sănătate are ca scop formarea, la tinerele persoanele private de libertate, a unui mod de viață sănătos, bazat pe respectarea regulilor de igienă individuală și colectivă. Menținerea sănătății fizice și mentale are o mare importanță în unitățile de detenție, mai ales că aici se reunesc persoane care provin din medii sociale variate, unii cu o educație sanitară precară, cu preocupări aproape inexistente privind sănătatea, igiena și prevenirea unor boli. Pentru menținerea sănătății colectivității din așezămintele penitenciare este necesar ca persoanele private de libertate să primească minimum de cunoștințe privind riscurile la care se pot expune, măsurile preventive de combatere a unor boli, noțiunile de prim ajutor și mai ales, trebuie să conștientizeze importanța schimbării unor comportamente cu risc.

A.4. Programul de calificare profesională urmărește calificarea sau recalificarea tinerelor persoane private de libertate în diferite meserii, în funcție de oferta existentă pe piața muncii. Programul, desfășurat în colaborare cu Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă, reprezintă o măsură activă de combatere a șomajului, cu scopul final de adaptare a forței de muncă la cerințele pieței muncii.

A.5. Programul de educație prin sport are scopul de a conserva condiția psiho-somatică a tinerilor deținuți, de a o îmbunătăți, acolo unde este posibil, prin promovarea unui stil de viață

sănătos. Educația fizică și sportul, în mediul penitenciar, reprezintă un factor instructiv-educativ, care folosește exercițiul fizic drept mijloc principal în vederea dezvoltării capacităților fizice ale persoanelor private de libertate, cât și detensionarea și formarea disciplinei prin sport. Influențele pozitive ale sportului se plasează însă pe o arie mult mai largă, cu efecte favorabile asupra dezvoltării intelectuale, afective și moral-volitve.

B. PROGRAMELE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Rolul asistentului social care lucrează în așezămintele de detenție se axează, pe de o parte, pe acordarea de sprijin calificat în vederea soluționării problemelor sociale, formarea sau dezvoltarea comportamentelor prosociale, dezvoltarea capacităților de autocontrol și de autosusținere, iar pe de altă parte, pe colaborarea cu instituții publice sau cu organizații neguvernamentale, care au atribuții în facilitarea reinsertiei sociale a persoanelor custodiate de sistemul penitenciar.

Programele de asistență socială desfășurate cu tinerii deținuți sunt următoarele:

B.1. Programul de dezvoltare a abilităților parentale „Eu și copilul meu” destinat persoanelor private de libertate, care sunt părinți și întâmpină dificultăți în relaționarea cu proprii copii. Participarea deținuților la un astfel de program le oferă oportunitatea de a-și dezvolta capacitățile de comunicare, de rezolvare a problemelor în relația cu proprii copii, de asumare în mod adecvat a rolului de părinte. Accentul este pus pe dezvoltarea abilităților parentale, furnizarea de suport și facilitarea înțelegerii de părinți a nevoilor și abilităților copiilor, pe durata diferitelor stadii ale dezvoltării ontogenetice.

B.2 Programul de dezvoltare a abilităților sociale „Eu printre oameni”

Abilitățile sociale bine dezvoltate generează relații interpersonale funcționale și asigură o integrare optimă în societate. Programul urmărește să dezvolte deprinderile de lucru în echipă, abilitățile de comunicare asertivă, de relaționare, de gestionare a unor situații conflictuale și de rezolvare a problemelor, dar și să faciliteze dezvoltarea personală, prin autocunoaștere, exersarea și fixarea unor abilități sociale.

B.3. Programul de menținere/dezvoltare a relațiilor cu mediul de suport „Pentru familie și societate”

Una dintre problemele majore cu care se confruntă persoanele aflate în executarea unei pedepse privative de libertate este aceea a restrângerii relațiilor sociale cu mediul de suport sau chiar a rupturii acestora. Se cunosc numeroase cazuri în care, uneori, la scurt timp după depunerea în penitenciar, persoanele private de libertate sunt vizitate din ce în ce mai rar de membrii familiei sau grupul de suport ori sunt părăsite de partenerii de viață sau de prieteni. Astfel, grupul în care condamnații se simțeau valorizați, îi exclude, îi abandonează sau, uneori, îi trădează. Aceste aspecte favorizează, în cazul persoanelor aflate în detenție, apariția sentimentului de frustrare, de devalorizare, creșterea agresivității și apariția unor idei iraționale (deseori, axate pe dorința de a se răzbuna pe cei care le-au fost aproape). Scopul programului este de a reface/menține/dezvolta relațiile persoanelor private de libertate cu familia sau cu mediul de suport, prin dezvoltarea abilităților necesare soluționării situațiilor conflictuale, prin cunoașterea influențelor negative ale prejudecăților în gestionarea relațiilor și prin creșterea gradului de conștientizare a propriilor sentimente și a sentimentelor celorlalți.

B.4. Dezvoltarea abilităților decizionale în situații de risc

Programul își propune să dezvolte abilitățile decizionale ale tinerilor încarcerați în situațiile de risc infracțional. Fiind ajutate să conștientizeze gândurile și sentimentele premergătoare actului decizional, să identifice factorii și propriile criterii implicate în luarea unei decizii, persoanele private de libertate pot să își dezvolte abilitățile de evaluare a alternativelor în situații de risc infracțional, astfel încât, dacă vor mai trece printr-o situație similară, să o recunoască și să reacționeze într-un alt mod sau cel puțin, să ia o decizie cu conștientizarea urmărilor care decurg din decizia luată. Obiectivele programului sunt de a-i face pe tinerii deținuți să conștientizeze gândurile și sentimentele premergătoare actului decizional, să înțeleagă actul decizional, să-și dezvolte abilitățile de evaluare a alternativelor în situații de risc infracțional, să își asume responsabilitatea deciziilor luate, să identifice, să achiziționeze și să exerseze abilitățile de rezistență la presiunea exercitată de grup.

B.5. Programul de pregătire pentru liberare

Pregătirea persoanelor private de libertate pentru revenirea în comunitate, după finalizarea sancțiunilor penale, este un proces care

începe din prima zi de detenție, se derulează pe toată perioada executorie și se intensifică, la finalul, acesteia prin parcurgerea unui program educativ special conceput, în scopul creșterii șanselor de incluziune socială.

Revenirea în societate, după liberarea din detenție, reprezintă un moment important din viața oricărei persoane care, pentru o anumită perioadă de timp, a fost privată de libertate. Momentul liberării include, însă, și o serie de aspecte negative determinate de fenomenul etichetării sociale, care provoacă la persoana întoarsă în societate sentimente contradictorii față de familie și comunitate. După executarea pedepsei cu închisoarea, unii constată că nu mai au familie, locuință, loc de muncă, posibilități financiare de a se întreține. Această realitate dură, cu care se confruntă odată întorși în comunitate, îi poate determina să încalce din nou normele sociale, să comită infracțiuni și să revină în închisoare. De aceea activitățile derulate trebuie să aibă o tematică specifică acestei etape a traseului execuțional, oferind informații concrete despre serviciile sociale puse la dispoziție de organizațiile non-guvernamentale și instituțiile statului, precum și despre modalitățile de accesare a acestora, în conformitate cu legislația în vigoare. Obiectivele programului sunt: să informeze persoanele private de libertate cu privire la pașii care trebuie urmați după liberarea din penitenciar în scopul integrării lor sociale; să îi familiarizeze cu elementele de suport social care pot oferi asistența necesară reînțoarcerii în comunitate; să îl pregătească psihologic pe individul care a executat o pedeapsă în penitenciar cu privire la influențele negative care se pot exercita asupra lui la revenirea în comunitate.

C. PROGRAMELE DE INTERVENȚIE PSIHOLOGICĂ

C.1. Programul de intervenție adresat persoanelor cu antecedente de consum de droguri¹⁴

Programul de intervenție specifică adresat consumatorilor/persoanelor cu antecedente în consumul de substanțe psihoactive orientează demersurile recuperative adresate acestei categorii de persoane aflate în custodia penitenciarelor de membrii

¹⁴ Vezi și lucrarea: *Program specific de asistență psihosocială destinat persoanelor cu antecedente în toxicomanie* (coordonatori: Loredana Corduneanu, Cristian Sven Petrescu), Fundația Reforma Justiției Penale, București 2009.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

serviciilor de intervenție psihosocială. Programul are două module: cel educațional și cel terapeutic.

Modulul educațional se adresează atât **consumatorilor**, respectiv persoanelor despre care există informații că ar consuma droguri, cât și **foștilor toxicomani**, adică persoanelor care nu au mai consumat droguri de cel puțin 3 ani sau persoanele care se află în perioada de abținere. Programul urmărește informarea beneficiarilor în legătură cu riscurile reprezentate de consum, posibilitățile de intervenție/tratament, cadrul legislativ, riscul de recădere etc. Activitățile desfășurate în cadrul modulului educațional sunt susținute, în principal, de educatori în colaborare cu asistenți sociali, medici, ofițeri de siguranță și colaboratori externi.

Obiectivele operaționale ale modulului sunt următoarele:

– **Să-i informeze pe consumatori cu privire la consecințele consumului de droguri;**

– **Să-i informeze pe consumatori cu privire la aspectele legate de bolile infecțioase și contagioase, HIV-SIDA, hepatită, tuberculoză, etc. în vederea prevenirii riscurilor asociate consumului de droguri;**

– **Să identifice și să pregătească persoanele private de libertate (foști consumatori, aflați în perioada de abținere) eligibile pentru modulul terapeutic (în colaborare cu psihologul);**

– **Să identifice și să prezinte participanților posibile rețele de suport social existente în zona de domiciliu, care ar putea susține eforturile de prevenire a recăderilor, în penitenciar și după liberare**

Modulul terapeutic se adresează doar persoanelor private de libertate, foste consumatoare de droguri și are ca principale obiective:

– **Să mențină motivația pentru abținere**, prin analiza decizională, clarificarea balanței pierderi/câștiguri privind revenirea la consum;

– **Să ofere beneficiarilor informații care permit formarea abilităților de coping**, prin oferirea de informații care permit subiecților să recunoască situațiile cu risc ridicat, în care există posibilitatea consumului de substanțe și să dezvolte modalități mai eficiente de a face față acestor situații.

– **Să ofere beneficiarilor informații care permit identificarea și reducerea obiceiurilor asociate consumului de droguri și înlocuirea acestora cu activități mai durabile și pozitive.** Pentru atingerea acestui obiectiv sunt desfășurate în paralel cu modulul

terapeutic activități sportive, ocupaționale și de timp liber cu membrii grupului.

– Să transmită și să formeze tehnici de recunoaștere și management al situațiilor de risc.

– Să ofere informații care să permită identificarea și utilizarea rețelei de suport social în situații cu risc.

C.2. Programul de intervenție adresat persoanelor cu afecțiuni psihice

Obiectivul general al programului este cel de reducere a riscului de pericolozitate prin asistarea specializată a persoanelor private de libertate diagnosticate cu afecțiuni psihice. În funcție de gravitatea afecțiunilor psihice, proiectarea și derularea intervenției de tip psihoterapeutic se diferențiază în două module, cu rol de:

- suport sau întreținere pentru persoanele diagnosticate cu patologii medico-psihiatrice grave și cu lungă durată de la debutul bolii,
- compensare sau echilibrare în plan psihocomportamental pentru persoanele diagnosticate cu afecțiuni psihice.

Obiectivele operaționale fac referire la activitățile specializate:

- *combaterea ideilor iraționale*, modificarea percepțiilor și a reprezentărilor negative,
- *analizarea rațională* a problemelor fiecărui beneficiar, a locului și a rolului său în împrejurările specifice de viață,
- *dezvoltarea unei imagini realiste* despre sine, despre viață, despre mediul în care persoana privată de libertate se află,
- *dezvoltarea de abilități* pentru a putea lupta împotriva anxietății,
- *creșterea posibilităților de rezistență* în fața greutăților,
- *sprijinirea persoanei în descoperirea strategiilor de rezolvare* a propriilor probleme,
- *încurajarea și sprijinirea persoanei pentru a găsi noi sensuri ale existenței sale*, atât în perioada detenției cât și după liberare,
- *prevenirea decompensărilor*.

Programul are două componente.

a) *Componenta psihoterapeutică* a programului face referire atât la *intervențiile individuale*, cât și la *intervențiile în grup*

b) *Componenta educațională*, la persoanele a căror sănătate permite, prin activitățile de grup recomandate, de tip formativ-

DELINCVENȚA JUVENILĂ

educaționale – hobby, culturale, sportive, de susținere moral-religioasă, recreative etc. – însoțește intervenția de tip psihoterapeutic.

D. ASISTENȚA MORAL-RELIGIOASĂ ÎN PENITENCIAR

Conform normelor care reglementează activitatea de educație moral-religioasă în penitenciare, activitatea preotului capelan este centrată pe trei tipuri de activități: **activități liturgice** (rânduielei de slujbe duminica și de sărbători), **activități duhovnicești și de susținere morală** și **activități de intervenție psiho-socială**.

În ceea ce privește activitățile liturgice, programele de asistență moral-religioasă sunt întocmite astfel încât să ofere posibilitatea fiecărei persoane private de libertate să participe la cel puțin o activitate în cursul săptămânii și la o sfântă Liturghie pe lună.

Activitățile duhovnicești și de susținere morală se desfășoară zilnic, cu program detaliat pe fiecare secție și categorie de detenție, cu o grijă deosebită pentru persoanele vulnerabile: minori, tineri, persoane nevizitate și cei cu probleme de orice natură.

Activitățile de intervenție psiho-socială au un rol bine definit în cadrul asistenței religioase din penitenciar, contribuind la redresarea morală și materială a persoanelor aflate detenție. Astfel, pentru persoanele private de libertate nevizitate, se aduc, ori de câte ori există posibilitatea, ajutoare materiale (îmbrăcăminte, alimente și publicații religioase) donate de diverse persoane sau organizații din comunitate.

Măsura în care cei aflați în conflict cu legea penală reușesc să își încheie cariera infracțională ca rezultat al intervențiilor terapeutice din penitenciare ori procesul de reabilitare a acestora în închisoare rămâne un simplu deziderat constituie un subiect deschis dezbaterilor publice și academice.

Bibliografie:

1. Bălan, Ana, Stănișor, E., Minca, Marinela - *Penologie*, Editura Oscar Print, București, 2002;
2. Durnescu, I. - *Asistența socială în penitenciare*, Editura Polirom, 2009;
3. Gheorghe, FI - *Fenomenologie penitenciar*, Editura Oscar Print, București, 2003;
4. Stănișor, E. - *Delincvența juvenilă*, Editura Oscar Print, București, 2003;
5. *** Culegere de programe educative și de asistență psihosocială, M.J., A.N.P. 2008;
6. *** „Ghid de practici instituționale in instrumentarea cauzelor cu minori”, Editura Asociația Alternative Sociale, Iași, 2005;
7. *** „Sistem de programe socio-educaționale” Ministerul Justiției, D.G.P., iulie 1999.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 43-56

Abstract

This investigation suggests a vision about the economic and social potential represented by criminals and delinquents from the penitentiary institutions. The social rehabilitation of criminals is a long-term process whose purpose is supporting these people into their reinstatement in the social positions they had. So, this debate proposes a review of the main perspectives of the concept "social rehabilitation" and of the social and institutional rehabilitation programs used in Poarta Albă prison, Constanța, to reinstate the prisoners. Another objective is a review of the forms and factors that influence this process, and of the methods used in the re-education of delinquents, assuming that the penitentiary environment, with all his characteristics, produces a series of transformations in the personality structure of a prisoner, sometimes even having an important influence in the relapse into a crime. The investigation uses as methods and techniques the psychological testing, the interview and an opinion poll which studies how the community feels about using the human potential of the criminals in the economic area.

Keywords:

rehabilitation and social reinstatement, relapse (into a crime), delinquent personality

**IMPACTUL
PSIHOSOCIOLOGIC
AL REABILITĂRII
DEȚINUȚILOR**

Claudia SĂLCEANU

Universitatea „Ovidius”, Constanța

Reabilitarea socială a deținuților

Este necesar a fi definite câteva concepte cheie, pentru facilitarea înțelegerii studiului realizat:

- **Infrațiunea**, care face obiectul cercetării criminologiei în cadrul criminalității ca fenomen social, este definită, în codul penal, ca fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție, care reprezintă un pericol social.
- **Infraactorul** face obiectul cercetării criminologice prin prisma condițiilor bio-psiho-sociale care îl determină pe om să încalce legea. O asemenea persoană este considerată un eșec al procesului de socializare, educare, dezvoltare biologică și psihologică normală.
- **Reacția socială** prezintă interes în identificarea modalităților prin care fenomenul infracțional poate fi prevenit și combătut. Astfel, reacția socială poate interveni ante-factum prin programe și măsuri de prevenire, dar și post-factum, prin acțiuni de socializare, reeducare, etc.

Pregătirea pentru liberare, face parte din procesul de reabilitare al deținuților și are drept scop sprijinirea acestora în vederea unei cât mai bune reintegrări sociale. Durata pregătirii pentru liberare este nedeterminată, procesul are doar un început clar: momentul depunerii în penitenciar. Ideea centrală a pregătirii pentru liberare este aceea că detenția constituie doar o etapă din viața deținuților, iar aceasta trebuie folosită cât mai eficient în scopul recuperărilor sociale. În general, pregătirea pentru liberare a deținuților, trebuie să țină cont de două imperative:

- necesitatea ca întregul sistem penitenciar să fie preocupat de această problemă (un climat de preliberare îndreptat spre exterior și spre viitor);
- necesitatea unor programe speciale, derulate de specialiști în asistență socială.

Aceste componente sunt complementare și indispensabile. Dacă pregătirea în vederea liberării constă doar într-un program educativ, care nu beneficiază de sprijin din partea regimului penitenciar, prin alocarea de timp și spațiu adecvat pentru deținuți, un astfel de program riscă să fie simbolic și noneficient. Educația socială pentru liberare desemnează orice formă de educație care vizează sprijinirea deținuților să trăiască și să se regăsească în comunitate. Această educație are o importanță deosebită, în special, pentru persoanele care, în comunitate, sunt marginalizate, sau fără apărare, așa cum sunt numeroși deținuți înainte de a fi închiși. Inevitabil, excluderea din societate și experiența penitenciarului, în general, le vor agrava sentimentul de alienare față de comunitate și de inadaptare socială.

Iată câteva exemple de programe de educație socială desfășurate în penitenciarul de maximă siguranță Poarta-Albă, județul Constanța:

- Programul socio-educational, de educație religioasă, “Temeiurile credinței”, coordonat de preotul penitenciarului a avut ca obiective: dezvoltarea limbajului, cunoașterea normelor morale, cunoașterea cuprinsului cărților sfinte, noțiuni de teologie și valori creștine. Acest program s-a desfășurat timp de 3 luni, utilizând ca metode expunerea, conversația, chestionarele și dezbaterile de grup. Evaluarea s-a realizat prin fișe de muncă independente.
- Programul terapeutic “Decizia mea”, desfășurat pe durata a 3 luni își propunea evaluarea următoarelor comportamente și conduite: verbal, nonverbal, sarcini și reguli, implicare în intervenția terapeutică. Fișele de lucru utilizate cereau deținuților să prezinte printr-o imagine corespunzătoare ariile de probleme “Lege, Muncă, Eu, Familie” și “Timp liber, Anturaj, Bani, Sănătate” sau să analizeze cât de bune/rele au fost deciziile luate și ce avantaje/dezavantaje le-au adus respectivele decizii.
- Programul socio-educational de prevenție secundară a consumului de droguri presupunea o serie de etape precum: a) evaluarea inițială a deținuților (observație, interviu, teste proiective); b) constituirea grupurilor de lucru și realizarea de exerciții de cunoaștere reciprocă a membrilor (coeziune și motivație de participare); c) obținerea angajamentului în schimbare; d) transmiterea de informații cu privire la efectele consumului de droguri; e) identificarea factorilor care conduc la formarea unor atitudini pozitive față de droguri; f) identificarea și formarea unor comportamente alternative comportamentului adictiv. Grupul țintă al acestui program a fost constituit din foști consumatori de droguri care execută o pedeapsă privativă de libertate. Temele abordate s-au centrat pe dezvoltarea empatiei și exersarea capacităților empatice; senzații, sentimente și nevoi – înfruntarea propriei identități, puterea gândului; afirmare și autonomie, cunoașterea propriilor roluri sociale; stabilizarea comportamentelor adecvate și evaluare.
- Programul de managementul furiei a avut ca obiective: înțelegerea furiei ca un proces normal și controlabil; decelarea avantajelor și dezavantajelor furiei; descoperirea de modalități de control ale furiei. În acest sens, deținuții au învățat tehnici de relaxare, au învățat să se automotiveze, să înțeleagă legătura dintre gândire și comportament, să observe diferențele dintre agresivitate, asertivitate și pasivitate.
- Programul socio-educational de adaptare la viața instituționalizată – “Mă implic” a avut ca obiective: interacțiunea socială pozitivă, comunicarea asertivă, atenuarea efectelor negative ale șocului psihic produs de condamnare, antrenarea în procesul propriei reabilitări.
- Programul de reducere a riscului de recidivă “Repetiție pentru lumea de

DELINCVENȚA JUVENILĂ

afară” urmărește formarea deprinderilor de luare a deciziilor, creșterea autocontrolului, identificarea relațiilor dintre comportament și consecințele propriilor acțiuni.

- Educația pentru sănătate – “Educosan” este un program ce a oferit deținuților cunoștințe despre HIV/SIDA, tutun, alcool, droguri, boli cu transmitere pe cale sexuală, igienă și alimentație.
- În anul 2008, s-a realizat un sondaj de opinie ce a urmărit identificarea nevoilor educative și de dezvoltare personală a deținuților, optimizarea climatului în detenție, creșterea posibilităților reale de reintegrare socială a persoanelor care au executat pedepse privative de libertate, pregătiri educaționale și psihoterapeutice conform nevoilor. Au fost intervievați 237 de deținuți. Analiza răspunsurilor a evidențiat cerințe de cursuri de calificare pentru următoarele domenii: barman, ospătar, bucătar, zugrav, frizer, zidar, pictură, prelucrare lut, reamenajări spații verzi, aranjamente florale.

Studiu asupra reabilitării deținuților din penitenciarul Poarta Albă

Ca urmare a studierii dosarelor cu programe de reabilitare socială disponibile în penitenciar, am efectuat un studiu pe un eșantion reprezentativ pentru populația penitenciară la care am avut acces la momentul efectuării cercetării. Eșantionul cuprinde 60 de deținuți de la Poarta Albă, urmărind câteva obiective:

1. Surprinderea posibilibor factori care au condus la comiterea infracțiunii,
2. Identificarea ierarhiei valorilor pentru deținuții studiați,
3. Identificarea unor factori de personalitate comuni deținuților studiați,
4. Descoperirea concepțiilor despre viitor și intereselor deținuților studiați și compararea rezultatelor cu condițiile de integrare în comunitatea în care se vor întoarce după liberare,
5. Realizarea unui sondaj de opinie privind percepția comunității despre reintegrarea deținuților.

Datele culese cu ajutorul unui ghid de interviu structurat au permis realizarea primului obiectiv al studiului și caracterizarea eșantionului utilizat în funcție de următoarele criterii:

- a. După criteriul SEX: toți cei 60 de deținuți intervievați sunt de sex masculin.
- b. După criteriul VÂRSTĂ: adolescenți și tineri între 18 și 24 de ani – 8; tineri între 25 și 35 de ani - 31; adulți între 36 și 60 de ani – 19; vârstnici între 61 și 80 de ani – 2.

Anul III, nr. 1, octombrie 2010

- c. După INFRACȚIUNE: evaziune fiscală – 3; proxenetism – 1, tentativă de omor – 3; trafic și/sau consum de droguri – 4; tâlhărie – 10; vătămare corporală – 4; omor – 19; furt – 9; viol – 7.
- d. După FAMILIA de proveniență: familii normale – 38; familii dezorganizate – 16; familii monoparentale – 6.
- e. După NUMĂRUL MEMBRILOR familiei de proveniență: între 2 și 4 membri – 33; între 5 și 7 membri – 18; peste 8 membri – 9.
- f. După VENITURILE lunare (cumulate) ale familiei: sub 400 RON – 17; între 500 și 800 RON – 19; între 900 și 1300 RON – 13; între 1400 și 2000 RON – 6; peste 2000 RON – 5.
- g. După criteriul STILURI PARENTALE (aprecierile deținuților despre comportamentul părinților lor): laissez-faire – 26; democratic – 10; autoritar – 8; dictatorial – 16.
- h. După criteriul existenței ANTECEDENTELOR PENALE în familia de proveniență: cu antecedente penale ale membrilor familiei – 19; fără antecedente penale – 41.
- i. După criteriul prezenței sau absenței RECIDIVEI deținutului: recidiviști – 16; nerecidiviști – 44.
- j. După criteriul existenței ANTECEDENTELOR PENALE ale deținutului: cu antecedente penale – 30; fără antecedente penale – 30.
- k. După criteriul comiterii de INFRACȚIUNI ÎN MINORAT, pedepsite sau nu de lege: fără infracțiuni – 26, cu infracțiuni în minorat – 34.
- l. După STUDII efectuate: fără nici un fel de studii – 6; învățământ primar, 4 clase – 10; gimnaziu, 8 clase – 21; liceu – 6; școală profesională – 13; studii superioare – 4. Este de subliniat faptul că printre cei care au studii, unii le-au absolvit în penitenciar, iar alții, deși sunt încadrați într-o anumită categorie (cum sunt cei din categoria gimnaziu, de exemplu), nu au încheiat complet ciclul de studii (spre exemplu, au numai 7 clase absolvite).
- m. După CALIFICĂRILE obținute: în eșantionul studiat există 30 de deținuți fără nici un fel de calificare și 30 de deținuți cu calificare. Aceștia din urmă au 1, 2 sau chiar 3 calificări, obținute fie în urma absolvirii cursurilor organizate în penitenciar, fie în urma studiilor efectuate înainte de a fi privați de libertate. Astfel, calificările despre care discutăm sunt următoarele: agricultură – 4; bucătar – 2; dulgher – 1; fierar-betonist – 1; împletitor – 3; lăcătuș – 6; ofițeri marină – 3; mecanic – 11; ospătar – 2, parchetar – 1; strungar – 2, sudor – 3; tâmplar – 6; zidar – 1.

Datele prezentate până acum, deși extrem de sintetic enumerate, se pot utiliza pentru extragerea unor concluzii confirmate, de altfel, și de literatura de specialitate. Aceste date pot fi generalizate pentru toată populația penitenciară din Poarta Albă. Pentru realizarea primului obiectiv propus, surprinderea factorilor care au dus la săvârșirea infracțiunii am realizat următoarea sinteză: marea majoritate a infractorilor din penitenciar

DELINCVENȚA JUVENILĂ

aveau vârste “fragede” la momentul comiterii infracțiunii (vezi punctul b). Faptul că astăzi, unii dintre ei sunt adulți, trecuți de 40-50 de ani, se datorează, în principal, pedepselor privative de libertate măsurând peste 10-15 ani. Deși, pentru o parte dintre deținuți, nu există nici un fel de antecedente în săvârșirea de fapte delincvente, pentru o mare parte dintre ei, totuși, contactul cu infracțiunea s-a produs încă din copilărie, fie sub forma observării comportamentului altor membri ai familiei ce aveau condamnări, fie sub forma comiterii de mici infracțiuni pentru care legea nu i-a pedepsit, sau nu i-a încarcerat. Aceste acte infracționale s-au produs încă din perioada minoratului (conform propriilor declarații). Printre primele acte delincvente s-au numărat:

- conducerea autovehiculelor sub influența alcoolului și fără permis;
- furtul diferitelor obiecte (biciclete, bani, portofele, lanțuri);
- spargerii de autoturisme sau magazine;
- tulburarea liniștii (certuri, scandaluri, bătăi în discoteci sau cluburi);
- abandonul școlar pentru a se alătura găștii de delincvenți;

Teoria intereselor focale a lui Miller (1958, *cf.* Mitrofan, Zdrenghea și Butoi, 1994, p. 360) fundamentează teoretic datele de mai sus. Această teorie atribuie activitățile criminale ale grupurilor de adolescenți din clasele de jos încercărilor de a atinge acele scopuri ce sunt valorizate în cultura lor, prin comportamente care apar a fi cele mai potrivite mijloace de atingere a acelor scopuri. De exemplu, tulburarea liniștii, scandalurile sau bătăile în spații publice arată duritatea participanților, după cum furturile demonstrează curajul și iscusința lor.

Analizând tipurile de familii din care provin deținuții și veniturile acestora, putem subscrie ca explicație a actului infracțional, teoriei formulate de Cloward și Ohlin (1960, *cf.* Mitrofan, Zdrenghea și Butoi, 1994, p.29), numită teoria oportunității diferențiate. Autorii susțin că indivizii ce aparțin claselor de jos și grupurilor subculturale doresc să folosească mijloace legitime în obținerea succesului în plan social, dar ei se lovesc de o multitudine de bariere, precum: diferențele culturale și de limbaj, adversități economice, o limitată disponibilitate a resurselor. Când mijloacele legale sunt blocate, oamenii sunt forțați să cultive metode ilegale și așa rezultă infracțiunea. Mai mult, teoriile economice (Bonger, 1967) încearcă să explice actele infracționale prin sărăcia proletariatului în cadrul unui sistem capitalist competitiv.

Abandonul școlar evidențiat la punctul “1” și stilurile parentale sunt alți factori. După cum se poate observa, stilurile parentale predominante, în eșantionul studiat, sunt cel dictatorial și cel permisiv. Stilul dictatorial este ostil, specific părinților cu comportament conflictual, având la bază un set de nemulțumiri ale acestora: față de viață, față de familie, față de copil. Stilul permisiv generează o personalitate nonconformistă, activă, dar emotivă, instabilă, uneori impulsivă și agresivă. Psihopedagogul W.C.Becker (*cf.*

Anul III, nr. 1, octombrie 2010

Rotaru, 2002, p.29-30) consideră că pot fi estimate efectele atitudinii educative a adulților asupra personalității copilului, după cum urmează:

Tabel nr. 1:

Efectele atitudinii educative a adulților asupra personalității copilului

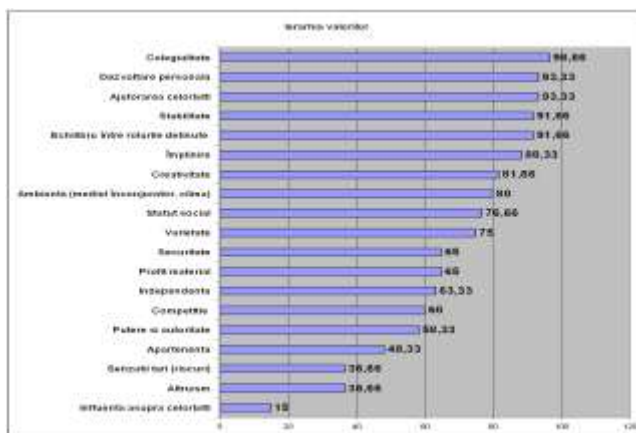
Atitudinea adultului față de copil	Efectul asupra copilului
Neexercitarea funcției de instanță de control și evaluare a comportamentului copilului	Dezechilibru comportamental, lipsa “frânelor”
Exercitarea exagerată a funcției de control și evaluarea comportamentului copilului	Negativism, atitudini conflictuale, dependență, imaturitate afectivă, depresie
Lipsa comunicării	Frustrare afectivă
Ignorarea calității de “model” a adultului, carențele etice manifestate de adult	Formarea unei personalități conflictuale, delictuale
Lipsa afectivității, neasigurarea securității afective	Comportamente de tip excitativ/inhibitiv, cu întârzieri în dezvoltarea afectivă
Atitudinea adultului față de copil	Efectul asupra copilului
Comportamentul autoritar al adultului, ignorarea rolului activ, participativ al celui educat	Dependență, incapacitate decizională, lipsă de creativitate
Depășirea rolului de mediator al învățării de către adult (încălcarea principiului participării conștiente la învățare)	Lipsa încrederii în forțele proprii, rezistență redusă la efort, carențe volitive
Insuficiența funcției pedagogice a adultului	Deficite de ordin educațional-intelectiv, motivația învățării afectată

Al doilea obiectiv al cercetării viza realizarea unei ierarhii a valorilor deținuților participanți la studiu. În acest sens, cei 60 de deținuți au primit o listă de valori din care trebuia să se selecteze acele valori considerate importante și pe cele considerate neimportante, realizând astfel o ierarhie a valorilor.

Tabel nr. 2: Rrezultatele studiului privind valorile considerate importante și neimportante

Valoare	I	%	Valoare	I	%
Varietate	45	75	Creativitate	49	81,66
Ajutorarea celorlalți	56	93,33	Stabilitate	55	91,66
Independență	38	63,33	Senzații tari (riscuri)	22	36,66
Colegialitate	58	96,66	Profit material	39	65
Împlinire	53	88,33	Ambianță (mediul înconjurător, clima)	48	80
Apartenență	29	48,33	Statut social	46	76,66
Securitate	39	65	Dezvoltare personală	56	93,33
Putere și autoritate	35	58,33	Competiție	36	60
Echilibru între rolurile deținute	55	91,66	Influență asupra celorlalți	9	15
Altruism	22	36,66			

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Se poate observa, în figura alăturată și în tabelul de mai sus, care sunt opțiunile întregului grup de deținuți intervievați. Procentajele indică numărul de alegeri pozitive pentru fiecare valoare morală, de către întregul eșantion.

Figura 1: Opțiunile grupului de deținuți privind valorile.

Locul 1 în opțiuni este colegialitate, urmată la valori egale de dezvoltare personală și ajutorarea celorlalți, și de stabilitate și echilibru între rolurile deținute.

Colegialitatea este o atitudine, un sentiment de bun coleg, de camarad, un principiu în baza căruia deciziile într-un grup sunt luate împreună, și nu de o singură persoană. Simți nevoia să construiești relații bune cu membrii colectivului tău?

Dezvoltarea personală se referă la devenirea omului, la dezvoltarea lui intelectuală, socială și afectivă. Simți nevoia să știi să te integrezi într-un grup, să poți să duci la bun sfârșit o sarcină de lucru, să poți să împărtășești ceea ce simți cu ceilalți? Ai vrea să faci cursuri de formare, să obții o calificare să poți să ai un loc de muncă după liberare?

Ajutorarea celorlalți este o atitudine care denotă că îți pasă de colegi, că le ești alături, că îi sprijini cu ce au nevoie, când au nevoie, ca le sari în ajutor.

Ultimele locuri din ierarhie sunt ocupate de senzații tari (riscuri), altruism și influența exercitată asupra celorlalți.

- Iată, deci, că în ciuda pregătirii lor precare din punctul de vedere al studiilor, în ciuda faptului că au comportamente respinse social, că se integrează greu într-un colectiv, că din punct de vedere economic, marea majoritate provin din clase sociale sărace, cel puțin la nivelul grupului de deținuți din care fac acum parte, aceste nevoi și valori, conștientizate mai mult sau mai puțin în experiențele de viață dinaintea privării de libertate, sunt asemănătoare cu cele ale unui om obișnuit, care n-a comis neapărat o infracțiune. Deși am convingerea că au existat între deținuții participanți la studiu și persoane care au dat acele răspunsuri care li s-a părut lor că trebuie date pentru că i-ar pune într-o lumină favorabilă, nu putem totuși

face abstracție de necesitățile fundamentale ale conduitei umane normale, descrise de Maslow, care se regăsesc într-o anumită măsură și în acest grup.

- Am descoperit, în cadrul grupului 2 tipuri de infractori: criminalii situaționali și criminalii de carieră (Yablonski, 1990, cf. Mitrofan, Zdrengha și Butoi, 1994, p.61). criminalii situaționali sunt cei care se confruntă cu o problemă care a solicitat acțiunea. Ei aleg acțiunea care constituie violarea legii, sunt prinși, arestați, condamnați și primesc, astfel, statutul de infractor. Cu toate acestea, până la comiterea infracțiunii, criminalul s-a supus sistemului normativ al societății.
- A doua categorie de deținuți sunt cei de carieră, de obicei formați și socializați în direcția comiterii crimei. Cei mai mulți au fost socializați și formați într-un sistem de valori, norme și reguli ale căror “definiții” sunt diferite de cele utilizate de societate pentru majoritatea populației. Ei tind să ia inițiativa în comiterea infracțiunilor, chiar și în situațiile în care sunt foarte vulnerabili în a fi arestați și condamnați. Pentru aceștia, infracțiunea este mijlocul principal de asigurare a traiului, chiar dacă sunt cazuri în care infractorul deține, ocazional, unele slujbe convenționale. Ei tind să vadă poliția și organele judecătorești ca neonest. Pentru asemenea oameni, închisoarea este o școală a crimei, unde pot învăța noi metode de comitere a infracțiunilor.

În acest sens, în interviul structurat aplicat pe eșantion, li s-a cerut deținuților să-și motiveze acțiunea. Menționez că nu toți deținuții au răspuns acestei solicitări și că unul sau mai multe motive pot fi valabile pentru aceeași persoană. Astfel, rezultatele au fost următoarele:

- Analiza răspunsurilor grupului de ne-recidiviști a relevat ca primă motivație lipsa banilor (11 deținuți), urmată de imaturitatea intelectuală, de lipsa de judecată asupra consecințelor actelor (7 deținuți) și de lipsa autocontrolului (7 deținuți), iar a treia motivație puternică a fost, în opinia participanților influența anturajului (6 deținuți). Pe lângă aceste motive care predomină răspunsurile eșantionului, au mai fost invocate și altele, precum: conjunctura (1), absența implicării părinților în copilărie, educație (1), curiozitatea (1), frica, teroarea, dorința de a se apăra (1), alcool (4), droguri (3), teribilism (1), neatenție (1).
- Analiza răspunsurilor grupului de recidiviști a relevat altă serie de motive. O primă motivație ar fi anturajul (5 deținuți), urmată de naivitate (4 deținuți) lipsa banilor (4 deținuți), de dorința de răzbunare (3 deținuți) și nervozitate ridicată, de necontrolat (83 deținuți). Alte motive invocate au fost: alcoolul (2), orgoliul (1), dorința de a-și face dreptate (2). Butoi (2008, p.3 92) prezintă o serie de posibile caracteristici psihologice ale infractorului recidivist, care susțin rezultatele obținute. Astfel, autorul enumeră: tendința de a merge cu banda, semne de neadaptare, vanitate și egocentrism, intoleranță față de dezaprobări, imaturitate intelectuală

DELINCVENȚA JUVENILĂ

(înțeleasă ca o capacitate redusă de a stabili un raport rațional între pierderi și câștiguri, în proiectarea sau efectuarea unui act), ostilitate, teamă de a părea slab, incapacitate de a prevedea, pe termen lung, consecințele actelor sale.

- Dintre cei 60 de subiecți intervievați, au existat și 8 deținuți care fie se consideră nevinovați, fie au fost pedepsiți pe nedrept pentru că au mulți dușmani, fie consideră că au fost “omul nepotrivit la locul nepotrivit, la momentul nepotrivit”. Am întâlnit în eșantionul cercetat 2 cazuri de infractori de carieră. În aceste cazuri, existau câte trei generații masculine ale aceleiași familii închise pentru diferite infracțiuni. Motivația lor a fost că, datorită condițiilor de viață precare, comit infracțiuni (nu foarte grave, preponderent furturi) și revin în penitenciar pentru că, aici, deși condițiile nu sunt cele mai atractive, au totuși asigurate cazare, masă, asistență medicală, programe pentru petrecerea timpului liber și procese instructiv-educative în cadrul școlii. Mai mult, potrivit statisticilor Administrației Naționale a Penitenciarelor din iulie 2010, din totalul celor 28.115 deținuți din evidența sistemului, 17.596, adică aproximativ 62% din total, nu aveau nici o ocupație (erau șomeri) în momentul arestării. Mai mult, 14.506 nu știu nici o meserie, nu au nici o calificare, iar cealaltă jumătate sunt zidari, mecanici, tâmplari, fapt care reiese și din studiul efectuat.

Un alt obiectiv al cercetării a fost evidențierea unor factori de personalitate specifici deținuților din penitenciar. În acest sens, am aplicat inventarul de personalitate Freiburg, forma G, și am obținut următoarele rezultate, confirmate de altfel și de literatura de specialitate:

- Nivel ridicat de agresivitate (subiectul poate comite spontan acte de agresivitate corporale și verbale, reacționează afectiv descărcându-și afectele față de obiecte, oameni, animale, are un comportament impulsiv, este nestăpânit, neliniștit, cu o pregnantă nevoie de schimbări, acte de aventură, este imatur emoțional, face glume grosolane și lipsite de sens, se bucură de răul altuia. Această scală este dependentă de gradul de cultură. În general, subiecții tineri tind să prezinte valorile cele mai ridicate).
- Nivel ridicat de depresie (fluctuantă în dispoziții, prevalând stări tensionate, pesimiste. Subiectul este iritabil, nemulțumit, anxios, singur și apatic, apelează la autoagresivitate, are sentimentul de culpă, își face singur reproșuri, se simte amenințat).
- Nivel ridicat de emotivitate (iritabilitate, tensiune, toleranță redusă la frustrare, nerăbdare, neliniște. Subiectul se simte deranjat ușor, devine irascibil, furios, amenințător, utilizează vorbe necugetate, afectele sunt violente, acționează sub influența afectelor).
- Nivel mediu de sociabilitate (deși manualul FPI nu oferă informații despre scorurile medii care se pot obține la scale, eu am încercat să explic acest rezultat prin ideea că prin specificul eșantionului, subiecții e posibil să prezinte o dorință de contact redusă cu lumea din exterior, având un cerc

reduc de cunoștințe și intrând greu în relație cu alte persoane, dar, în aceeași măsură, în grupul de infractori, contactele se stabilesc mai repede, se leagă mai ușor prietenii, apare spiritul întreprinzător și promptitudinea în replici).

- Nivel scăzut de calm (scoruri mici la scala FPI 6 denotă iritabilitate, îngrijorare. O asemenea persoană se supără ușor, se simte deranjat și pus mereu în situații penibile).
- Nivel mediu spre ridicat de dominanță (Valoarea scalei FPI 7 este dependentă de sex și gradul de cultură. Bărbații și subiecții care nu au decât școală elementară prezintă valori mai ridicate. În general, apar acte de agresiune reactiv fizice sau verbale, concepții egocentrice, dorința de a pedepsi).
- Nivel mediu spre scăzut al caracterului deschis (scala FPI 9 depinde de sex și de vârsta subiectului. Tinerii prezintă valori mai scăzute, în general. Ea denotă dorința subiectului de a disimula, de a încerca să producă o impresie mai bună decât ar fi în realitate, lipsă de sinceritate. De fapt, această scală este singura care poate confirma dacă subiectul a mințit sau nu când a oferit răspunsurile).
- Nivel mediu la scala destinată factorului extraversie-introversie.
- Nivel mare de labilitate emoțională (ceea ce denotă violență, iritabilitate, tensiune, proastă dispoziție, sentimente de vinovăție. Subiectul se simte adesea greșit înțeles, nedreptățit).

Concluzia celor de mai sus este că afectivitatea, ca element al personalității, duce greu la frustrările impuse de privarea de libertate. Este un izvor al multor frământări subiective sau conflicte interpersonale, manifestările afective fiind un seismograf sensibil al dinamicii sufletești a deținuților pe timpul executării pedepsei.

Al patrulea obiectiv al studiului vizează concepțiile despre viitor ale deținuților. Ghidul de interviu semistructurat aplicat a cerut grupului studiat să prezinte perspectivele de viitor. Rezultatele au fost următoarele: speranța pentru o viață liniștită – 5 deținuți; întoarcerea la familie sau întemeierea propriei familii – 39 deținuți; angajare – 41 deținuți; uitarea trecutului – 5 deținuți; evitarea comiterii altor infracțiuni – 5 deținuți; recăpătarea încrederii celorlalți în persoana sa – 1 deținut; nu știu – 2 deținuți.

După cum am văzut, întemeierea unei familii și găsirea unui loc de muncă sunt cele mai importante dorințe pentru viitor ale deținuților. Dar cum îi primește societatea? Există o serie de proiecte precum “Strategia de ocupare și calificare prin învățare și activități pentru libertate” al cărui scop e reabilitarea foștilor deținuți, oferindu-le acestora posibilitatea de a se reintegra în societate prin activitatea pe care urmează să o desfășoare în întreprinderi sociale.

Acest proiect strategic, ce presupune înființarea a două întreprinderi sociale, este cofinanțat din fonduri europene, prin Programul Operațional

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, axa prioritară “Promovarea Incluziunii Sociale”. Perioada de implementare este de 36 de luni, din octombrie 2009 până în septembrie 2012. Studiul efectuat pentru acest proiect arată că foștii deținuți nu dispun de ajutor și au nevoie de locuință sau loc de muncă pentru a se reintegra, iar prin acest proiect li se oferă posibilitatea de a participa la activități privind dezvoltarea competențelor. Le este astfel valorificat potențialul personal și li se oferă consiliere într-un spațiu protejat social. Proiectul este implementat de Administrația Națională a Penitenciarelor în parteneriat cu Federația Filantropia din România, Patriarhia Română, Ministerul Justiției și Ministerul Muncii din Italia și alte instituții sau asociații din Italia. Administrator al celor două întreprinderi sociale va fi Federația Filantropia, alcătuită din 13 ONG-uri, dintre care două din România și unul din Republica Moldova.

Anul trecut s-a organizat în Constanța un târg de locuri de muncă pentru deținuți, organizat la Casa de Cultură, la care opt agenți economici și-au prezentat ofertele de muncă. La acest târg au participat persoane private de libertate din cadrul penitenciarului Poarta Albă. Oferta totală a fost de 74 de locuri de muncă, din care 14 pentru calificați și 60 pentru necalificați. Dintre agenții economici prezenți, trei au în derulare contracte de colaborare cu penitenciarul Poarta Albă pentru utilizarea ca forță de muncă a persoanelor private de libertate în regim semi-deschis. Acest eveniment, desfășurat sub îndemnul “E de bine pentru tine!” face parte din Proiectul “Continuarea dezvoltării sistemului de probațiune din România” finanțat de Uniunea Europeană.

Ultimul obiectiv al studiului a fost elaborarea unui sondaj de opinie, aplicat prin e-mail unui număr de 300 de constănțeni aleși aleator din diferite surse. Sondajul a vizat opinia acestora despre posibilitatea de a avea în colectiv, ca și coleg de muncă, un deținut. Concluziile sondajului efectuat au fost următoarele: 35% din respondenți ar accepta venirea unui deținut în colectivitate, 40% ar accepta, dar ar fi extrem de prudenți în relațiile cu el (această prudență depinzând în cea mai mare măsură de infracțiunea comisă) și 25% nu ar accepta, s-ar supune dacă nu ar avea alternativă, dar nu ar întreține relații cu deținutul.

În concluzie, făcând abstracție de situația actuală, cauzată de criza economică și politică prin care trece societatea, este de lăudat faptul că au început să apară și în România programe de reabilitare socială a deținuților menite să țină în frâu recidiva și să le asigure un trai mai decent după liberare, ajutându-i să se reintegreze în societate. Ei reprezintă o forță de muncă ce poate fi folosită în anumite domenii și, nu trebuie uitat faptul că totuși, orice om merită o a doua șansă.

Bibliografie:

1. Butoi, T.B., *Psihologie judiciară. Tratat universitar – teorie și practică*, Ed. Pinguin Book, București, 2008;
2. Mitrofan, N.; Zdrenghea, V.; Butoi, T., *Psihologie judiciară*, Ed. Șansa, București, 1994;
3. Rotaru, A., *Consiliere și orientare*, Ed. Arves, Craiova, 2002;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 57-66

Abstract

The paperwork "Theoretical study upon marriage dynamics in mixed couples" has a research strategy on theoretical synthesis and case studies that had marriage dynamics topic as main topic within mixed couples.

The main pathway of the research deals with life in mixed couple, with the key points of its evolution as well as the implications upon family system. The main motivational factor that determined the research release was the attempt to include those factors leading to the appearance and perpetuation of conflicts in such couples as well as their implications upon family environment. The research emphasizes two case studies, with some strategies of adapting to potentially disturbing life situations. I consider that the research deals with new elements, its debate supposing respect and scientific curiosity, understanding that this area has a high disturbing potential adding to a wide range of disturbing factors and ethnical and religion differences.

Keywords:

mixed couple, ethnical group, interactional dynamics.

PERSPECTIVE TEORETICE ASUPRA CONFLICTULUI ÎN CUPLUL CONJUGAL

Nicu Ionel SAVA

Universitatea „Andrei Șaguna”,
Constanța

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Este imposibil să trăiești cu cineva zi de zi de ani de zile în șir fără a experimenta un anumit tip de conflict. Apariția conflictului în cuplul conjugal poate avea multiple cauze precum, lipsa de comunicare, dificultăți financiare, sexuale, păreri diferite cu privire la creșterea copilului și multe altele. Dar oare câte cupluri nu au experimentat astfel de nemulțumiri? Întrebarea ce se impune este cum reușesc unele cupluri să treacă peste problemele apărute, făcându-le mai puternice, iar altele se perturbă atât de tare încât ajung la disoluție?

Noțiunea de cuplu a apărut în limba franceză în sec. al XII-lea desemnând uniunea dintre un bărbat și o femeie. Acest fapt a coincis cu apariția căsătoriei religioase, care are ca fundament consimțământul dintre cei doi parteneri. În *Incursiuni în psihosociologia și psihosexologia familiei*¹⁵ autorii fac trecerea de la cuplul erotic la cuplul conjugal, cel de-al doilea nefiind altceva decât forma legalizată a primului. După D.L.Vasile cuplul erotic are, în componența sa, două persoane de sexe opuse care împărtășesc, pentru o anumită perioadă de timp, sentimente de afecțiune, atracție sexuală, scopuri comune, dorința de a petrece cât mai mult timp împreună¹⁶. Trecerea de la cuplul erotic la cuplul conjugal este realizată prin căsătorie, căsătoria fiind definită de către Dicționarul Explicativ al limbii române ca fiind “uniunea legală, liber consimțită între un bărbat și o femeie pentru întemeierea unei familii”¹⁷, ceea ce presupune trai comun între soți, viață conjugală. D.L. Vasile afirmă că “a trăi în cuplu fie el căsătorit sau necăsătorit implică manifestarea dar și dezvoltarea noastră ca ființe”¹⁸.

Din perspectivă psihologică, Iolanda Mitrofan și C. Ciupercă oferă o definiție complexă a cuplului, care este “o structură bipolară, de tip biopsihosocial, bazată pe interdeterminism mutual (partenerii se satisfac, se stimulează, se dezvoltă și se realizează ca individualități

¹⁵ I. Mitrofan, C. Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998.

¹⁶ D.L. Vasile, *Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*, Editura fundației România Mare, București, 2007.

¹⁷ DEX, Editura UNIVERS ENCICLOPEDIC, București, 1998, p. 152.

¹⁸ D.L. Vasile, *Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*, Editura fundației România Mare, București, 2007, p. 8.

biologice, afective și sociale, unul prin intermediul celuilalt”¹⁹. Analizat astfel cuplul este văzut “ca o modalitate de creație interpersonală desfășurată simultan în plan biologic, psihologic și social”²⁰. Această creație interpersonală este modulată de dragostea dintre cei doi, “înțeleasă ca mod de comunicare și cunoaștere completă și profundă între un bărbat și o femeie”²¹. Important de remarcat este că oricât de mare ar fi dragostea dintre cei doi, ea nu presupune pierderea individualității lor. Obstrucționarea reciprocă a părților de a se dezvolta ca ființe unice, independente poate conduce la conflicte în cuplul conjugal.

“Alegerea partenerului este o decizie importantă, rezultat al unui proces complex, nu întotdeauna înțeles și obiectivabil, bazat mai ales pe conștientizarea propriilor sentimente, dar influențat esențial de părinți, prieteni, conjunctură, societate”²².

Pentru a explica succesele și eșecurile familiale, a satisfacțiilor și insatisfacțiilor resimțite, a stării de echilibru și dezechilibru funcțional, interpersonal și individual, I. Mitrofan identifică ca principale surse “răspunzătoare”, stilul și climatul interacțional conjugal²³.

În încercarea de a explica conflictul conjugal, analiza poate debuta cu hotărârea ce se ia în vederea începerii relației celor doi parteneri. Aici se pornește de la ipoteza că o alegere neinspirată, indiferent de cine o face, va conduce la tensiuni conjugale. Dacă în societățile tradiționale alegerea partenerului/parteneriei era un atribut al părinților, în societatea modernă acest lucru este demodat, criteriile opțiunii maritale schimbându-se de la cele de tip rațional la cele de tip socio-afectiv, sexual-afectiv, de comunicare și autorealizare prin intimitate. Mariajul modern este profund marcat de libertatea opțiunii, a deciziei prin și pentru iubire, întru și pentru descoperirea și împlinirea sinelui prin intermediul celuilalt. I. Mitrofan, analizând instabilitatea și mobilitatea cuplului contemporan, afirmă că acestea

¹⁹ I. Mitrofan, C. Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998, p. 14.

²⁰ I. Mitrofan, *Cuplul conjugal – Armonie și dizarmonie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 63.

²¹ *Ibidem*.

²² I. Mitrofan, C. Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998, p. 244.

²³ I. Mitrofan, *Cuplul conjugal – Armonie și dizarmonie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 63.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

sunt datorate “vulnerabilității și dinamicii profund omenești a motivațiilor afective în continuă metamorfoză”²⁴. Astăzi există tendința de a se combina într-o oarecare măsură cele două tipuri de criterii. Această ușoară revenire spre rațional în alegerea partenerului poate fi înțeleasă ca un neajuns al alegerii fondate numai pe atracția dintre cei doi, proverbul conform căruia dragostea mai trece și prin stomac găsindu-și pe deplin veridicitatea. Teoria utilitaristă susține că indiferent cine hotărăște căsătoria (părinții sau partenerii înșiși) se așteaptă ca prin aceasta să se determine creșterea nivelului utilității peste cel care îl au la debutul relației. Teoria stimul-valoare-rol aduce în atenție 3 stadii ce se derulează în procesul luării deciziei maritale. Astfel, primul stadiu ar fi cel al stimulilor, prin intermediul cărora partenerii intră în contact unul cu celălalt, alegând să se exploreze mai departe datorită senzației de bine dată de prezența celuilalt. Al doilea stadiu este cel al valorilor în care cei doi testează compatibilitatea dintre ei în ceea ce privește aderența la acestea. Ultimul stadiu este cel al rolurilor, în care partenerii se testează reciproc în ceea ce privește rolul ce-l va juca fiecare în cuplul ce-l vor forma.

Conflictul conjugal afectează relațiile interpersonale și în special, realizarea optimă a funcțiilor familiale. O parte din cuplurile normale din punct de vedere psihic evoluează după un model interacțional conflictual patogen, ceea ce poate conduce la dezvoltarea reacțiilor și comportamentelor nevrotice și psihopatice la unul sau la ambii parteneri²⁵.

“Disfuncția conjugală exprimă un incident critic interacțional, generat de o configurație specifică a factorilor individuali, interpersonali, de grup și situaționali, care dezechilibrează balanța intra și intermotivațională, afectivă, cognitivă și comunicațională în cuplu, periclitând stabilitatea și finalitățile bio-psihosociale ale întregului sistem familial”²⁶. Analiza conflictului conjugal din această perspectivă scoate în evidență ruptura dintre necesități și disponibilități în parteneriatul conjugal. Căutând cauzele ce conduc la dizarmonie în cuplu, autorii lucrării *Elemente de psihologie a cuplului*

²⁴ I. Mitrofan, N. Mitrofan, *Elemente de psihologie a cuplului*, Casa de editură și presă ”Șansa” SRL, București, 1994, p. 75.

²⁵ I. Mitrofan, *Cuplul conjugal – Armonie și dizarmonie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

²⁶ I. Mitrofan, C. Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998, p. 249.

ajung la concluzia că trei sunt cele mai importante: ignoranța psihologică, disputa puterii și inabilitățile comportamentale în jocul de rol. Slaba negociere a mecanismelor de acomodare și stratificare între cei doi parteneri perturbă homeostazia cuplului²⁷.

Dintr-un alt unghi de vedere, societatea contemporană amplifică apariția conflictelor în familie, prin faptul că ne aflăm într-o perioadă de redefinire a rolurilor masculine și feminine, perioadă accelerată de feminism. Pe de altă parte, atât redefinirea rolurilor, cât și înțelegerea eronată a ei, favorizează apariția unor comportamente de sex rol foarte diversificate și ambigue, care întrețin dizarmonia și disensiunea în cadrul cuplului.

Având în vedere multitudinea de încercări de a explica conflictul și în același timp de a găsi modalități de prevenție și remediere a efectelor acestuia, voi încerca să trec pe scurt în revistă teoriile ce au fost elaborate cu privire la conflictul conjugal.

Pentru început, este necesar să identificăm factorii care duc la disoluție, la eșec, dar și pe cei care consolidează un cuplu. Există mai multe teorii referitoare la factorii ce influențează stabilitatea unui cuplul marital:

- **compatibilitatea** – cu cât partenerii sunt mai compatibili cu atât cresc șansele ca stabilitatea cuplului să fie mai mare, în contrast, diferențele mari dintre parteneri, comportă riscuri, generează o incompatibilitate între ei și ducând, în final, la disoluție. Principalele dimensiuni de analiză a (in)compatibilității dintre parteneri sunt: vârsta, nivelul de educație, standardul economic, mediul de proveniență (rural sau urban), naționalitatea, religia, preocupările de timp liber, valorile și concepția despre viață, în general. Aceste dimensiuni se reflectă, concret, în viața de cuplu, influențează gradul de acord/dezacord al partenerilor asupra mai multor aspecte și activități (de exemplu, buget, timpul liber, prietenii, manifestarea afecțiunii). Conform teoriei similarității „o anumită persoană își alege partenerul dintre aceia care au un „echipament” psihologic și psihosocial asemănător cu al său, deoarece simte nevoia de a-și verifica și susține, prin alții, o serie de elemente psihologice proprii: idei, convingeri, atitudini etc”²⁸. Pe de altă parte, “teoria

²⁷ I. Mitrofan, N. Mitrofan, Elemente de psihologie a cuplului, Casa de editură și presă ”Șansa” SRL, București, 1994.

²⁸ I. Mitrofan, C. Ciupercă, Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998, p. 243.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

complementarității susține existența, la baza alegerii partenerului, a trebuinței pentru o persoană cu caracteristici psihologice complementare în raport cu sine. O structură dominatoare preferă una supusă, o structură labilă și anxioasă preferă un partener cu o mare stabilitate emoțională, un individ mai puțin activ preferă un partener decursăreț, flexibil și mobil etc²⁹. Concluzionând, se poate spune că nici una din opțiunile mai sus menționate nu-și apropie un adevăr absolut, astfel, “similaritatea cât și complementaritatea explică – în mare măsură – șansa alegerii maritale, dar nu justifică suficient actul decizional”³⁰.

- **schimbul psiho-social** - această teorie pune accentul pe varietatea indivizilor în ceea ce privește așteptările și aspirațiile lor în raport cu căsnicia. De la un cuplu la altul, așteptările și obiectivele sunt diferite. Chiar în interiorul aceluiași cuplu, dorințele și aspirațiile pot varia și se pot modifica, de-a lungul anilor. Așteptările influențează foarte mult nivelul de satisfacție maritală. Repartizarea sarcinilor gospodărești, educația copiilor, banii disponibili, profesia fiecăruia, timpul liber, relațiile sexuale ș.a. – la un moment dat duc, inevitabil, la anumite tensiuni și fricțiuni care nu pot fi ocolite, atunci când soții au sentimentul că dau mai mult decât primesc.

- **socializarea în familia de origine** - accentuarea acestui factor este tipică abordării sociodinamice, care trasează, pe de o parte, relațiile între comportamentele manifeste între soți, și pe de altă parte, relațiile între sentimentele și gândurile lor latente. Dificultățile conjugale actuale sunt puse pe seama dificultăților emoționale trăite în copilărie. Relațiile anterioare, în special primele relații familiale, au un impact direct asupra evoluției vieții maritale. Un mediu familial caracterizat prin practici educative coerente, care oferă afecțiunea necesară, pregătește individul într-un mod mai adecvat pentru relații intime satisfăcătoare. Dimpotrivă, un mediu familial distorsionat, dezorganizat, caracterizat de violență, abuzuri, neglijență, incoerență educativă - favorizează moduri de reacție afective, cognitive și comportamentale considerabil dăunătoare stabilității relațiilor intime și satisfacției conjugale. Influența familiei de origine asupra stabilității cuplului a fost pusă în evidență de numeroase studii, existând o corelație statistică semnificativă între divorțul părinților și divorțul

²⁹ I. Mitrofan, C. Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998, p. 243.

³⁰ *Ibidem*, p. 244.

copiilor. Atmosfera din căminul parental poate fi revelată de iubirea și/sau conflictele cu părinții precum și de gradul de iubire/conflicte între părinți. Copilăria fericită are un impact pozitiv asupra stabilității cuplului. Există teorii ce explică acest lucru: fie fericirea în căsnicie te face să vezi copilăria prin ochelari roz, fie, cine a fost nefericit în copilărie e mai puțin selectiv în alegerea partenerului, deci șansele nepotrivirii cresc.

- **factorii cognitivi** - abordarea socio-cognitivă³¹ este o concepție despre relațiile intime, bazată pe diferitele principii de învățare. Sursele personale de satisfacție sau de insatisfacție, gesturile, acțiunile îndeplinite de către o persoană, explicațiile elaborate de fiecare pentru a înțelege mai bine viața sa intimă sunt interpretate ca tot atâtea comportamente învățate, în tinerețe sau în decursul primelor relații intime, dar și în timpul relației actuale. Pornind de la teoria schimbului psiho-social, satisfacția/insatisfacția sunt determinate de raportul perceput în mod subiectiv de fiecare soț între beneficiile sau câștigurile și costurile sau pierderile suferite – un fel de bilanț, în același timp cognitiv și afectiv. În stabilirea acestui bilanț, criteriile fiecăruia sunt diferite. Indivizii care au trăit mai multe relații pline de satisfacții sau de la care au învățat multe lucruri noi, au, în general, criterii de evaluare mai ridicate decât cei care au avut mai puțin succes pe plan relațional - aceștia sunt mai flexibili, mai maleabili. Persoanele care sunt în mod regulat în contact cu alte persoane agreabile pun mai ușor capăt unei relații nesatisfăcătoare, decât persoanele care au o viață socială redusă. Relațiile sexuale cu alți parteneri precum și căsătoriile (divorțurile) anterioare actualei căsătorii au un impact negativ asupra acesteia. În schimb, legăturile numeroase de prietenie cu ambele sexe înainte de căsătorie cresc stabilitatea cuplului.

- **abilitățile relaționale** - comunicarea, rezolvarea problemelor, schimbul pozitiv (exprimarea afecțiunii, satisfacția sexuală) și exprimarea agresivității constituie zone unde abilitățile relaționale sunt deosebit de importante. Modelul nepotrivit al interacțiunii se formează din cauză că nu există abilități de a asculta pe celălalt, abilități pentru a face față situațiilor dificile. Cuplurile nu diferă numai după frecvența și motivele neînțelegerilor din căsnicia lor, ci și după

³¹ J. Wright, S. Sabourin, C. Boucher, Y. Lussier, *La consultation conjugale d'orientation sociocognitive*, în „Vivre a deux aujourd'hui”, Le Jour, Montreal, 1993.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

intensitatea sentimentelor generate de aceste neînțelegeri. Cuplurile în care atașamentul este profund, care sunt sigure de soliditatea legăturii lor, cunosc sentimente diferite față de cuplurile în care atașamentul reciproc este slab și în care soții au tendința de a se jigni unul pe altul.

- **armonia sexuală** - comportamentul sexual a fost, de-a lungul timpului, când subapreciat, când supraapreciat, în ceea ce privește consecințele lui asupra satisfacției maritale și, implicit, asupra stabilității cuplului. Incompatibilitățile sexuale „traduc” cel mai frecvent defecte interacționale în cuplu. Comunicarea verbală și nonverbală constituie „cheia psihologică” a unei sexualități sănătoase și satisfăcătoare³².

- **factorii economici** - mobilitate profesională scăzută, locuință în proprietate, dotare corespunzătoare a locuinței cu diverse utilități (aragaz, apă curentă, telefon, radio, televizor, frigider, mașină de spălat), valori peste medie ale indicatorului de siguranță economică, soția este casnică, serviciu stabil al soțului, venit decent sunt factori ce pot influența stabilitatea cuplului.

- **mediul social** - integrarea familiei în mediul social este foarte importantă pentru stabilitatea ei. Aceasta presupune integrarea în mediul de muncă și un grad relativ ridicat de satisfacție profesională a fiecăruia dintre soți, precum și o rețea socială bogată și suportivă. Sprijinul social oferit de această rețea constituie un adevărat „capital social”, o resursă semnificativă a familiei, care sporește șansele acesteia de a înfrunța diferitele dificultăți. Esențiale sunt și bunele relații cu familiile de origine. Pericolele sunt reprezentate de dezaprobarea mariajului de către familiile de origine, atitudinea paternalistă a familiilor de origine în raport cu tânăra familie și coalizarea unuia dintre soți cu părinții săi împotriva celuilalt soț. În ceea ce privește copiii, toate studiile indică o corelație pozitivă între numărul lor și stabilitatea cuplului.

- **evoluția relației de cuplu** - primele momente, perioada de dinaintea căsătoriei, cum, cine a luat decizia de căsătorie, cum a reacționat rețeaua socială, sursele insatisfacției sau decepției, dacă s-au separat până acum vreodată;

³² I. Mitrofan, Cuplul conjugal – Armonie și dizarmonie, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

• **probleme personale actuale** - adulter și/sau gelozie, alcoolismul, delincvența, depresiunea psihică, psihoza, toate sunt puternici factori de risc pentru stabilitatea căsniciei.

Concluzii

Parcurgerea temelor ce au suscitât curiozitatea cercetătorilor în ceea ce privește stabilitatea cuplurilor a avut menirea de a evidenția, încă o dată, complexitatea fenomenului. Exemplele dezbătute în literatura de specialitate aduc în prim plan o multitudine de factori ce pot declanșa conflictul conjugal. Conflictul, în general, nu trebuie văzut ca nociv, capacitatea de a dinamiza și întări relația conjugală în particular aduce în atenție și rolul sanogen al acestuia. Factorii ce pot facilita apariția conflictului sunt atât de diverși încât pot crea sentimente de descurajare în fața acestei diversități. Centrarea pe dinamica relațională este un punct de plecare în analiza conflictului conjugal ce poate aduce avantaje față de cantonarea în conținut. O abordare ce poate aduce reale beneficii ameliorării relației conjugale, este aceea ce are în atenție strategiile prin care partenerii de cuplu încearcă să facă față factorilor perturbatori indiferent de ce natură sunt aceștia. Potrivit acestei idei, investigațiile următoare se vor canaliza pe modul în care partenerii de cuplu depășesc „greutățile vieții” utilizând strategiile adaptative optime situației de viață. Maleabilitatea în alegerea optimă a strategiei adaptative și deschiderea spre alegerea dintr-un spectru cât mai larg de alternative sunt măsuri favorabile trăinicieii sanogene a cuplului conjugal. Primele relații familiale au un impact direct asupra procesului evolutiv marital. Un mediu familial caracterizat prin practici educative coerente, care oferă afecțiunea necesară, pregătește individul, într-un mod mai adecvat, pentru relații intime satisfăcătoare. Un mediu familial distorsionat, dezorganizat, caracterizat de violență, abuzuri, neglijență, incoerență educativă - favorizează moduri de reacție afective, cognitive și comportamentale considerabil dăunătoare stabilității relațiilor intime și satisfacției conjugale. Influența familiei de origine asupra stabilității cuplului a fost pusă în evidență de numeroase studii, existând o corelație statistică semnificativă între divorțul părinților și divorțul copiilor. Atmosfera din căminul parental poate fi revelată de iubirea și/sau conflictele cu părinții precum și de gradul de iubire/conflicte între părinți. Copilăria fericită are un impact pozitiv asupra stabilității cuplului. Există teorii ce explică acest lucru: fie fericirea în căsnicie te face să vezi copilăria prin ochelari roz, fie, cine a fost nefericit în

DELINCVENȚA JUVENILĂ

copilărie e mai puțin selectiv în alegerea partenerului, deci șansele nepotrivirii cresc.

Bibliografie:

1. Mitrofan I. - *Cuplul conjugal – Armonie și dizarmonie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
2. Mitrofan I., Mitrofan N. - *Elemente de psihologie a cuplului*, Casa de Editură și Presă „ȘANSA” S.R.L., București, 1994;
3. Mitrofan I., Ciupercă, C. - *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Editura Press Mihaela SRL, București, 1998;
4. Mitrofan I., Vasile D. - *Terapii de familie*, Editura. SPER, București, 2007;
5. Vasile, D.L. - *Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*, Editura fundației România Mare, București, 2007;
6. Wright J., Sabourin S., Boucher C., Lussier Y. - *La consultation conjugale d'orientation sociocognitive, în „Vivre a deux aujourd'hui”*, Le Jour, Montreal, 1993.

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 67-80

Abstract

Various theoretical orientations and perspectives have attempted to explain the etiology of the phenomenon of juvenile delinquency and weaknesses and failures of the role of social institutions. The degree of risk and intensity of juvenile crime in other countries, but also in Romania, is a matter of interest factors and educational role of social control. Interdisciplinary research nature obstacles met by ignoring the existence of this phenomenon and the short nature of the statistics on crimes committed by juveniles and young people or over-assessment of consciousness factor in explaining the mechanisms of production of facts tort.

In our country they know the multiplication facts tort because dysfunctional aspects, aspects of social pathology, education and adaptation problems, dysfunction of promoting youth, leading to phenomena inadaptation, frustration, alienation and delinquency. New legislation for young people and their problems requires knowledge, evaluate, explain and reduce the causes that lead to antisocial manifestations, the development of predictive models and ethological November. These new models must consider three levels of analysis: macro, micro, individual.

Pillar of the re-education of these young people are in further education, at least at primary school level, and orientation skills of a profession so that those who blame the lack of material such as juvenile able to earn a living by working. Also, young people should be assisted to achieve an appropriate residential space so that reduced environmental impact tension favoring deviant behavior.

Keywords:

juvenile delinquency, social control, re-education

**PROTECȚIA SOCIALĂ
A MINORILOR
CU COMPORTAMENT
DELINCVENT
ÎN CONTEXTUL SOCIAL
ROMÂNESC ACTUAL**

Cristina OTOVESCU FRĂSIE

Universitatea din Craiova

Maria PESCARU

Universitatea din Pitești

Cristina Maria PESCARU

Universitatea din București

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Diversele perspective și orientări teoretice au încercat să explice etiologia fenomenului delincvență juvenilă, precum și carențele și disfuncțiile unor instituții cu rol de socializare. Gradul de pericolozitate și intensitatea infracțiunilor juvenile din alte țări, dar și din România, este o problemă care interesează factori cu rol educativ și de control social. Cercetările cu caracter interdisciplinar au întâlnit obstacole cauzate de ignorarea existenței acestui fenomen și de caracterul scurt al statisticilor privind delictul săvârșite de minori și tineri sau prin supraaprecierea factorului conștiință în explicarea mecanismelor de producere al faptelor delictuale.

În țara noastră aceste fapte delictuale cunosc o multiplicare datorită aspectelor disarmonice și disfuncționale, aspectelor de anomie și patologie socială, problemelor educării și adaptării, disfuncțiilor privind promovarea tinerilor, care determină fenomene de inadaptare, frustrare, înstrăinare și delincvență. Adoptarea unei noi legislații pentru tineret și rezolvarea problemelor acestora presupune cunoașterea, evaluarea, explicarea și diminuarea cauzelor care duc la manifestări antisociale, elaborarea unor modele etiologice și predictive noi. Aceste modele noi trebuie să aibă în vedere trei niveluri de analiză: macrosocial, microsocio și individual. Pilonul de bază al reeducării tinerilor delincvenți se află în completarea studiilor, cel puțin la nivelul școlii primare, și orientarea spre deprinderea unei profesii, astfel încât cei care acuză lipsurile materiale drept cauză a delincvenței să-și poată câștiga existența prin muncă. De asemenea, tinerii trebuie asistați în vederea obținerii unui spațiu locativ corespunzător astfel încât să fie redusă influența mediului tensionat care favorizează comportamentul deviant.

Protecția socială a tinerilor delincvenți

Radiografia fenomenului infracțional evidențiază, prin prisma cifrelor statistice, dar, mai ales, a gravității faptelor săvârșite, că un segment important al acestuia este rezultatul acțiunii unei categorii de populație deloc neglijabile, atât din punct de vedere al numărului, cât mai cu seamă a vulnerabilității comportamentale, respectiv minorii. Perioada pe care am tranzitat-o până la aderarea României la Uniunea

Europeană a generat, în mod obiectiv, disfuncții în plan social cauzate de efectele economice imprevizibile.³³

Se conturează tot mai pregnant apariția anumitor stări permissive accentuate față de comportamentul minorilor, cât și în relațiile dintre ceilalți membri ai familiei. Accentuarea diferențierilor de viață materială între indivizi sau grupuri a avut ca efect proliferarea sentimentului de frustrare, sentiment care neputând fi pe deplin controlat, a dus, inevitabil, la săvârșirea unor fapte penale.

Inexistența sau erodarea treptată a unor valori morale în interiorul unor familii reprezintă unul din factorii concurenți la apariția minorilor delincvenți. Lipsa de mijloace financiare a familiilor aflate în dificultate îi conduce pe unii părinți să-și utilizeze copiii pentru activități antisociale (cerșetorie, furt, prostituție).

Nu mai puțin adevărat este și faptul că în perioada de tranziție prin care a trecut societatea românească, un factor perturbator pentru viața și dezvoltarea generală a minorilor l-a reprezentat proliferarea îngrijorătoare a unor publicații, reclame, filme cu caracter erotic, obscen, porno. Incapacitatea minorului de a discerne caracterul exclusiv comercial al acestor publicații îi afectează imaginea despre viață, în general, și despre normele existenței civice, în special, fapt ce se repercutează negativ asupra întregului său comportament cotidian.

Un alt factor concurent este accentuarea dezinteresului pentru cultură. Deci, atât nivelul redus de instrucție, cât și indiferența manifestată pentru completarea cunoștințelor de cultură generală reprezintă importante elemente perturbatoare la dezvoltarea armonioasă a minorilor.³⁴

Amploarea, fără precedent, a mișcărilor contestatate ale tineretului contemporan, proliferarea „subculturilor” nonconformiste specifice acestei categorii de vârstă presupun existența unei creativități tipic adolescente, al cărui conținut contradictoriu se evidențiază în multiple conduite de protest sau de ostilitate contra autorității adultului, într-o serie de acte agresive pe care specialistul le califică în raport cu încălcarea normei morale, ca acțiuni deviante. În acest sens,

³³ Pescaru, Maria, *Fenomenul delincvenței juvenile în România*, Editura Beladi, Craiova, 2008, p.85.

³⁴ Numărul de infractori minori fără ocupație este dublu față de numărul de infractori elevi, ceea ce constituie un argument în favoarea acceptării ipotezei conform căreia neimplicarea copilului într-o activitate organizată de muncă sau de învățare conduce la dezvoltarea comportamentului infracțional.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

psihopedagogii apreciază că delincvența juvenilă și devianța reprezintă două coordonate comportamentale aflate într-o relație de strictă determinare reciprocă. În consecință, se pot determina principalele trăsături ale delincvenței juvenile, acestea constituindu-se în sisteme de referință ale personalității unui minor:³⁵

- violarea unei legi (penală, civilă, militară);
- manifestarea unui comportament contrar codurilor morale ale grupului, fie ele formale sau informale;
- săvârșirea unei acțiuni antisociale, cu caracter nociv pentru indivizi sau grupuri sociale.

De altfel, Centrul de Studii și Cercetări pentru Probleme de Tineret a realizat, în termeni comportamentali, profilul general al adolescenților predelinvenți.³⁶

Deci, conform teoriei controlului social, elaborată în 1969 de Travis Hirshi, cauza principală a delincvenței juvenile o constituie eșecul specializării, constând în absența sau intensitatea scăzută a modelelor parentale, absența scopurilor educaționale.

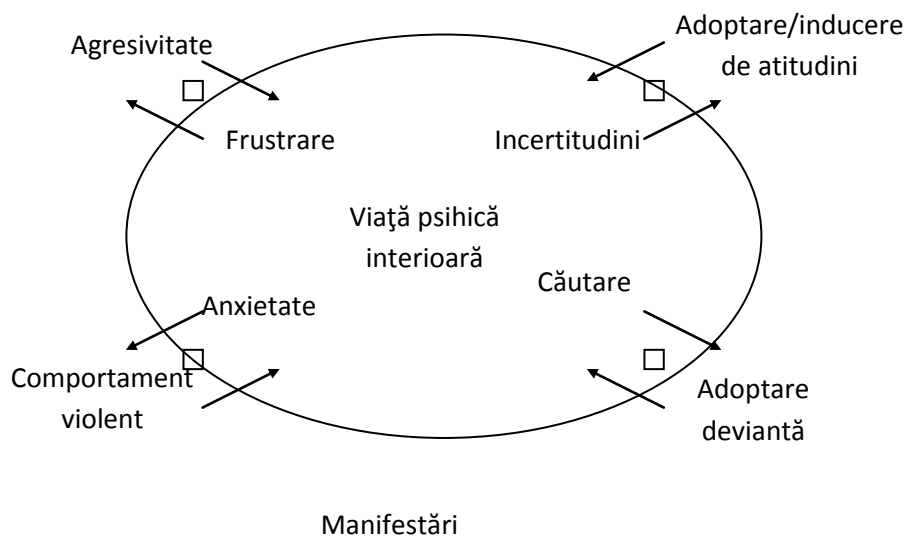

Figura 1: Cauze psihice ale comportamentului delinvent

³⁵ Plugărașu, M., *Forme de manifestare a delincvenței juvenile*, în *Protecția socială a copilului*, nr.5, F.I.C.E., 1999, p.24.

³⁶ Simache, D., *Profilul adolescentului cu comportament predelinvent*, în *Protecția socială a copilului*, nr.5, F.I.C.E., București, 1999, p.48.

Concomitent cu creșterea numărului minorilor implicați și a faptelor săvârșite de aceștia, atrag atenția anumite aspecte caracteristice delincvenței juvenile:³⁷

- scăderea vârstei tinerilor delincvenți până la 8 - 10 ani;
- extinderea ariei sociale din care se recrutează tinerii delincvenți, incluzând și localitățile rurale;
- tendința tinerilor delincvenți de a se organiza în grupuri cu structură bine definită și cu activități ce au la bază scenarii preluate de la adulți;
- accentuarea agresivității și premeditarea unor fapte grave;
- creșterea numărului minorilor care devin victime ale infractorilor minori (furturi, agresiuni, lovituri cauzatoare de moarte produse, de multe ori, în incinta școlii sau în împrejurimile acesteia);
- creșterea îngrijorătoare a delictelor de prostituție, pornografie, trafic de valută și droguri, atacuri înarmate sau săvârșite în bandă.

La toate acestea se adaugă riscul expunerii la influența nefastă a mass-media care afectează nu numai copiii proveniți din familii aflate în dificultate, ci și pe cei din familii cu statut socio-economic ridicat. Mass-media (în mod deosebit televiziunea) prin prezentarea excesivă a infracțiunilor săvârșite de minori și adulți (cu lux de amănunte privind tehnicile și mijloacele de săvârșire, care sunt preluate cu ușurință de minori), prin difuzarea excesivă a filmelor și programelor care fac o publicitate agresivă sexualității și violenței, ce nu fac altceva decât să promoveze un tip uman antisocial. Nevoia de modele ale adolescenților face ca impactul negativ al acestor influențe să fie total și cu consecințe deosebit de grave în plan social.

Baza planurilor și programelor menite să contracareze sau să limiteze fenomenul delincvenței juvenile o reprezintă dispozițiile legale ce formează cadrul juridic necesar acțiunii în acest domeniu. Măsurile adoptate de legislația românească fac parte din preocupările internaționale, dintre care un loc important îl ocupă documentul intitulat *Ansamblul de reguli minime ale Organizației Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori*, cunoscut sub numele de *Regulile de la Beijing*.³⁸

³⁷ Ibidem, p.216.

³⁸ Elaborate de *Congresul internațional pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților* și adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr.40/33 din 20 noiembrie 1985.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Perspectivile fundamentale prevăzute de acest document țin de politica socială globală în general și vizează să favorizeze cât mai mult cu putință protecția socială a tinerilor, pentru a se evita intervenția sistemului judiciar pentru minori și daunele cauzate adeseori de această intervenție.³⁹

Măsurile de protecție socială a tinerilor, înainte ca ei să ajungă la stadiul de delincvență, sunt absolut indispensabile pentru a se evita aplicarea acestor reguli.

De-a lungul istoriei, pedepsele aplicate minorilor care săvârșeau infracțiuni erau aceleași cu cele aplicate adulților. Această situație s-a schimbat odată cu adoptarea Codului napoleonian. Înființarea de centre speciale pentru tineri dovedește preocuparea statului pentru rezolvarea unor asemenea probleme. În România, în perioada interbelică, s-au înființat astfel de instituții dintre care cele mai importante erau Institutul “Castelul Turnu Roșu” pentru delincvenți și Colonia de reeducare prin muncă “Prințul Nicolae” din București.⁴⁰

³⁹ Luând ca punct de referință *Regulile de la Beijing*, Convenția a instituit prin art.37 un ansamblu de principii vizând protecția copilului în fața unui sistem tradițional care admite soluții de o profundă gravitate, precum privarea de libertate sau, în anumite sisteme juridice, condamnarea la închisoare pe viață sau pedeapsa cu moartea. Astfel, potrivit art.37 “Statele părți vor veghea ca:

- a) nici un copil să nu fie supus la tortură, nici la pedeapsă sau tratamente crude, inumane sau degradante. Pedeapsa capitală sau închisoarea fără posibilitatea de a fi eliberat nu pot fi pronunțate pentru infracțiunile comise de persoane sub 18 ani;
- b) nici un copil să nu fie privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil trebuie să fie conformă cu legea și nu va fi decât o măsură extremă și va fi cât mai scurtă posibil;
- c) orice copil privat de libertate să fie tratat cu omenie și cu respectul datorat demnității persoanei umane și de o manieră care să țină seama de nevoia persoanelor de vârsta sa. În special, orice copil privat de libertate va fi separat de adulți, afară dacă se consideră preferabil să nu fie separat în interesul superior al copilului, și el are dreptul să fie în contact cu familia sa prin corespondențe și prin vizite, în afara unor cazuri excepționale;
- d) copiii privați de libertate să aibă dreptul de a avea acces rapid la asistență juridică sau orice altă asistență corespunzătoare, precum și dreptul de a contesta legalitatea privării lor de libertate în fața unui tribunal sau a unei alte autorități competente, independente și imparțiale, și ca decizia să fie luată în mod rapid în legătură cu chestiunea respectivă.”

⁴⁰ *Seminarul internațional - Convenția O.N.U. privind drepturile copilului instituționalizat*, București-Constanța 1996, F.I.C.E., Ed. Carro, București, 1997, p.119.

În perioada actuală, măsurile educative față de copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, dar care nu răspunde penal, sunt prevăzute în capitolul III din O.U.G.nr.26/1997. Conform acestei ordonanțe și a Codului penal, au responsabilitate penală minorii care au împlinit 16 ani, și cei care au vârsta între 14-16 ani, dar numai dacă se dovedește că au săvârșit infracțiunea cu discernământ.⁴¹

Imaginea noastră despre copilărie - un timp al jocului, al învățaturii, al prieteniei - contrastează izbitor cu experiența multora din copiii lumii care sunt brutalizați, trădați, nevoiți sau învățați să fure sau chiar să ucidă.

Acești copiii sunt desemnați cu termenul generic de „copii aflați în dificultate”. Conform legislației românești în vigoare un copil se află în dificultate dacă îi sunt periclitată dezvoltarea, securitatea și integritatea fizică sau morală. În acest context, se disting două situații⁴²:

✓ copiii a căror dezvoltare fizică sau morală le este primejduită, deoarece părinții nu-și îndeplinesc în mod corespunzător drepturilor și îndatoririle lor cu privire la persoana copilului, făcându-se vinovați de neglijență în exercitarea ocrotirii părintești, dar fără caracter de gravitate sau abuz;

✓ copiii a căror securitate sau integritate fizică sau morală este periclitată, deoarece sunt lipsiți de ocrotirea părintească pentru aceleași motive ca și în cazul copiilor din prima situație.

În același context se află și alte categorii de copii și anume copiii cu handicap fizic sau psihic, copiii care au săvârșit fapte penale, dar nu răspund penal și copiii declarați judecătorește abandonați⁴³.

Din timpurile cele mai îndepărtate, grija pentru viața copiilor a avut un rol secundar față de nevoile statului. Interesul pentru viața copiilor s-a ameliorat gradual, prin creșterea atenției față de drepturile lor, separându-se de drepturile adulților, ei devenind un segment separat al societății.⁴⁴

Majoritatea cercetărilor referitoare la problematica delincvenței

⁴¹ I.P.Filipescu, *op.cit.*, p.625.

⁴² Filipescu, Ion, *Tratat de dreptul familiei, ediția VI*, Editura Universul Juridic, București, 2005.

⁴³ Conform Legii nr.47/1993 – cu privire la declararea judecătorească a abandonului de copii.

⁴⁴ *Seminarul internațional - Convenția O.N.U. privind drepturile copilului instituționalizat*, București-Constanța 1996, Editura Carro, 1997, p.108.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

juvenile „evidențiază procesul socializării drept sursă importantă atât de blocare, cât și de favorizare a comportamentului infracțional. Familia constituie un element cu rol esențial atât, în cadrul cercetărilor ce vorbesc despre un continuum al dezvoltării individului întru infracționalitate, cât și în cazul cercetărilor ce susțin contrariul și anume că pe parcursul socializării poate avea loc oricând, schimbarea comportamentului fie în sensul orientării înspre infracționalitate, fie în sensul conformării la normele sociale. În oricare din cazuri, familia e un factor important.”⁴⁵

„Cei mai puternici predictorii ai delincvenței juvenile sunt: supravegherea parentală, respingerea parentală și implicarea în relația părinte-copil. O putere moderată de predicție au: relațiile maritale, criminalitatea parentală. Cea mai scăzută formă de predicție o au: sănătatea parentală, disciplina parentală și absența parentală.

Orice program de intervenție, care își propune să reducă de timpuriu incidența conduitelor predelinvente sau delinvente ale minorilor, are mai multe șanse de reușită decât altele, să reducă incidența conduitelor manifestate în viitor”⁴⁶. Cei care se ocupă cu grupurile de tineri trebuie să ofere exemple de imitat sau de urmat. Prevenția înseamnă prevenire din punctul de vedere al psihiatriei, întărirea socializării intrafamiliale, respectiv efectul pozitiv de socializare al școlii și al altor instituții de educare. Aspecte ale crimei organizate și efectul de destabilizare pe care-l produce asupra instituțiilor, grupurilor și indivizilor, ca și extensia formelor de delict prin coruperea oficialităților și transferul profiturilor ilicite – prostituție și jocuri de noroc, camătă, trafic de arme și droguri etc. – au atras atenția nu numai organelor specializate de control și prevenire a crimei, ci și cercetătorilor care au remarcat o creștere a caracterului *rațional*, profesional și organizat al actelor și faptelor cu un accent ridicat de pericolozitate socială.

Delincvența juvenilă reprezintă preocuparea factorilor instituționalizați și neinstituționalizați cu atribuții de socializare și control social, prevenirea și tratamentul criminalității, care urmăresc eliminarea și diminuarea cauzelor și condițiilor generatoare de

⁴⁵ S. Poleda, *Atitudinea față de comportamentul antisocial la adolescenți*, Annales Universitatis Apulensis, series Asistența Socială, Alba Iulia, nr. 4, 2002, p. 27

⁴⁶ S. M. Rădulescu, F. Grecu, *Delincvența juvenilă în societatea contemporană, studiu comparativ între Statele Unite și România*, Editura Lumina Lex, București, 2000, p. 417.

delincvență și resocializarea și recuperarea normală și socială a persoanelor cu comportamente aflate în conflict cu legea penală.

Se pot realiza, printr-un ansamblu de măsuri juridice și extrajuridice, menite să prevină și să combată multiplicarea și proliferarea actelor criminale în diferite medii sociale, prin realizarea protecției și apărării sociale a indivizilor, grupurilor, instituțiilor față de diferitele acte delincvente, restabilirea ordinii sociale, repararea prejudiciilor, compensarea victimelor și sancționarea și pedepsirea delincvențelor. Prevenirea și tratamentul delincvenței juvenile presupune atât elaborarea unor politici penale eficiente de combatere și neutralizare a diferitelor delictive și crime din societate săvârșite de tineri, cât și aplicarea unor programe și soluții sociale, economice și culturale de sprijinire a indivizilor defavorizați social sau care să diminueze diferențele de inegalitate, status și putere dintre indivizi și grupuri sociale.

Posibile soluții în vederea eliminării delincvenței juvenile :

- implicarea cadrelor didactice în programe speciale de reeducare a elevilor care prezintă caracteristicile enumerate mai sus,
- educarea persoanelor care doresc să devină părinți și educarea lor pentru ca să urmeze cursurile prenatale de psihologie infantilă,
- implicarea guvernului prin sprijin financiar și acordarea de facilități celor care se ocupă cu astfel de cazuri,
- o campanie de informare și implicare a societății în privința delincvenței,

Majoritatea persoanelor chestionate știu ce este delincvența juvenilă și consideră că este o problemă care ar trebui să preocupe societatea. 80% consideră că această problemă se poate rezolva dacă îi va fi acordată atenția necesară.

Regimul de tratament și socializare a delincvenților minori

Regimul de tratament și socializare a delincvenților minori este diferit de la o țară la alta și de la un individ la altul: internarea în stabilimente deschise, semideschise sau închise; eliberarea condiționată sau pe probațiune; prestarea unor activități în folosul comunității etc.

Noțiunea de tratament aplicat delincvenților nu este unanim acceptată, ea fiind analizată atât într-un sens restrâns cât și într-un sens larg:

DELINCVENȚA JUVENILĂ

- în *sens restrâns*, noțiunea de tratament se referă la măsurile individuale și terapeutice care sunt folosite pentru a-i determina pe deținuți să își schimbe modul de viață și să-i îndepărteze de la activitățile criminale;
- într-un *sens mai larg*, noțiunea de tratament trebuie să includă o serie de măsuri și soluții care să asigure deținutului pregătirea școlară și profesională, libertatea religioasă, activități și exerciții fizice și sportive, vizite, corespondență, lectură, acces la mijloacele de informare în masă, asistența psihopedagogică (psihiatrică) și medicală de specialitate.”⁴⁷

Reeducarea și resocializarea sunt principalele modalități de reconvertire, reorientare și remodelare a personalității individului delincvent condamnat să execute o sancțiune penală cu privare de libertate, printr-o acțiune dirijată a instituțiilor de control social pentru obișnuirea clientului cu valorile și normele sociale acceptate de societate. Trebuie să conducă la schimbări fundamentale în comportamentul și conduita individului delincvent, abandonarea modului de viață delincvent și învățarea normelor și valorilor morale dezirabile din punct de vedere social.

Diversele studii și cercetări efectuate în domeniul penitenciar au evidențiat faptul că, în ciuda tradiției apreciabile, închisoarea are o serie de dezavantaje serioase în privința șanselor de resocializare și reintegrare normală post-penală a delincvenților:

- „reducerea considerabilă a șanselor deținuților de a-și găsi un loc de muncă după executarea pedepsei;
- producerea unor efecte pe termen lung asupra sănătății fizice și mentale a deținutului;
- generarea unor efecte de izolare și chiar marginalizare a familiilor deținuților;
- producerea unor fenomene de *inducție negativă*, închisoarea fiind, de fapt, o veritabilă *școală* de învățare negativă a diverselor tehnici criminale;
- există pericolul ca „stilul de viață” și anumite „valori” ale închisorii să fie adoptate de deținuți și chiar ulterior „exportate” în comunitate după eliberarea acestora;
- viața în mediul penitenciar generează, de multe ori, stări și tendințe

⁴⁷ Rentzmann William, *Pietre de temelie în filozofia tratamentului modern :normalizarea, deschiderea și responsabilizarea* , în Revista de Știință Penitenciară, nr.3-4 (7-8), 1991, p.73

de claustrare, automutilare, închidere în sine etc.”⁴⁸

Penitenciarul este o instituție cu o patologie specifică și așteptările noastre privind ameliorarea personalității deținuților depind fundamental de rezolvarea acestei probleme. Ca urmare, devin extrem de importante măsurile care asigură bunăstarea mentală, îngrijirea afecțiunilor somatice ale condamnaților, dezvoltarea atitudinilor lor cognitive și sociale, susținerea calificată în momentele de criză, menținerea deschisă a comunicării cu familia și rețelele de sprijin social.

Justiția restaurativă sau „reparatorie” este o orientare relativ nouă în domeniul aplicării și diversificării sancțiunilor penale adoptate față de minorii delincvenți. Spre deosebire de justiția penală clasică, în care pedeapsa trebuie să fie pe măsura gravității delictului comis, cea restaurativă este fundamentată pe ideea că toate părțile fundamentale sau lezate printr-un delict trebuie să participe prin *mediere* la rezolvarea acestuia. Ea este o intervenție orientată spre *reparația* prejudiciului comis și *responsabilizarea* delincventului, prin implicarea lui directă și activă în acțiunea restaurativă, ceea ce diferă de intervenția penală care conferă delincventului un rol pasiv, obligat să suporte o pedeapsă sau o măsură de tratament. Se schimbă și rolul victimei care devine actorul principal, în comparație cu sistemul penal în care rolul victimei este secundar și ignorat.

Sistemul justiției restaurative conduce la implicarea activă a membrilor societății în procesul restaurativ, acordând prioritate *aranjamentelor voluntare*, în afara intervenției judiciare, și la promovarea unei soluții reparatorie care să satisfacă atât nevoile victimei și delincventului, cât și pe cele ale comunității. În cadrul programelor mediatori, psihologi și asistenți sociali derulează o serie de activități în diverse faze sau etape ale medierii, cum ar fi: evaluare psihologică a părților, premedierea, medierea (sau ședința de mediere) și acordarea de servicii postmediere.

Elementul de noutate, poate cel mai important, îl constituie reglementarea activității de asistență și consiliere atât a condamnaților aflați în penitenciar cât mai ales a acelor care execută pedeapsa în regim de libertate.

Desfășurarea unei asemenea activități este de natură să

⁴⁸ M. Tonny, J. Petersila, *Prison Research at the Beginning of 21 Century*, Editura University of Chicago Press, Chicago, 1999, p. 6.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

conducă la realizarea în mai bune condiții și de asemenea, la eficientizarea celei de-a doua funcții a pedepsei, cea de reeducare.

Dacă, înainte de apariția acestui act normativ, executarea sancțiunilor și a pedepselor era exclusiv apanajul organelor de stat, în prezent, prin această nouă metodă de abordare a sancționării și reintegrării sociale a infractorilor, se realizează un transfer parțial, nu numai a responsabilității, ci și a posibilității de acțiune către societate, care devine din simplu spectator, un participant activ.

Diversele sisteme penale și sociale de sancționare, tratament și resocializare a delincvenților, se fundamentează pe anumite concepte filozofice, morale, politice, religioase, având ca finalitate realizarea protecției și apărării sociale a societății, prevenirea comiterii de noi delikte și crime și reintegrarea și reabilitarea morală și socială a persoanelor condamnate la diverse pedepse. Deși aceste sisteme includ o gamă largă de sancțiuni și pedepse, ele trebuie să fie cât mai mult *individualizate*, astfel încât alegerea, cât și aplicarea lor să conducă la reducerea riscului reiterării unor noi fapte antisociale săvârșite, de tineri și la reabilitarea normală, după executarea pedepsei, oferind, totodată o protecție adecvată și pentru societate.

Bibliografie:

1. Filipescu, Ion - *Tratat de dreptul familiei*, ediția VI, Editura Universul Juridic, București, 2005.
2. Plugărașu, M.- *Forme de manifestare a delincvenței juvenile*, în Protecția socială a copilului, nr.5, F.I.C.E., 1999.
3. Pescaru, Maria - *Fenomenul delincvenței juvenile în România*, Editura Beladi, Craiova, 2008.
4. Poleda, S. - *Atitudinea față de comportamentul antisocial la adolescenți*, Annales Universitatis Apulensis, series Asistența Socială, Alba Iulia, nr. 4, 2002.
5. Rădulescu, S., M., Grecu, F. - *Delincvența juvenilă în societatea contemporană, studiu comparativ între Statele Unite și România*, Editura Lumina Lex, București, 2000.
6. Rentzmann William - *Pietre de temelie în filozofia tratamentului modern :normalizarea, deschiderea și responsabilizarea*, în Revista de Știință Penitenciară, nr. 3-4 (7-8), 1991
7. Simache, D. - *Profilul adolescentului cu comportament predelincent*, în Protecția socială a copilului, nr.5, F.I.C.E., București, 1999.

8. Tonny, M., Petersila, J. - *Prison Research at the Bejening of 21 Century*, Editura University of Cicago Press, Cicago, 1999.
9. Seminarul internațional - Convenția O.N.U. privind drepturile copilului instituționalizat, București-Constanța 1996, F.I.C.E., Ed. Carro, București, 1997.
10. Legea nr. 47/1993 – cu privire la declararea judecătorească a abandonului de copii.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 81-92

Abstract

A recent statistics conducted by the National Administration of Penitentiaries and published by Lumina newspaper in 29.06.2010 shows that the most common forms of juvenile delinquency are: theft, robbery, prostitution, rape or murder.

In the category of risk factors that may cause criminal behavior, the lack of emotional support is considered one of the main risk factors that has an individual nature.

In this respect, effective prevention involves actions directed mainly towards the education and training empowered to parents as primarily responsible for the creation and existence of a healthy emotion and family environment.

Keywords:

*juvenile delinquency,
criminal behavior*

**PREVENIREA
DELINCVENȚEI
JUVENILE
PRIN GESTIONAREA
EMOȚIILOR**

Verginel LOZNEANU

Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

Ioan PRICOPIE

Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Prin prezenta cercetare ne-am propus să evidențiem măsura în care comportamentul violent al omului se datorează emoțiilor și dacă acestea pot fi considerate ca posibil factor de risc al delincvenței juvenile. În acest sens vom prezenta rezultatele la care au ajuns cercetători de prestigiu mondial care au studiat emoțiile ca stări și nevoi umane cu implicații comportamentale directe.

În perioada 23-27 august 2010, în Mexic s-au desfășurat lucrările Conferinței Mondiale a Tineretului, care s-au finalizat cu o Declarație în care se afirmă necesitatea implementării unui Program de lungă durată axat pe 12 subiecte. S-a amintit și faptul că aproape jumătate din populația planetei sunt tineri sub 25 de ani, ceea ce reprezintă o pondere destul de importantă.

Potrivit studiului „Copiii noștri, copiii de lângă noi”, realizat în luna martie 2010 de Institutul de Sociologie al Academiei Române, la comanda postului de radio „Europa FM”, au fost evidențiate, printre altele, următoarele concluzii: infraționalitatea juvenilă este în creștere, penitenciarele sunt considerate „școli infraționale” (o treime din copiii infractori s-au întors după gratii) iar din totalul învinuirilor aduse copiilor furtul reprezintă 80%, tâlhăria 12%, vătămarea corporală 3,59% iar prostituția 0,6%.

Administrația Națională a Penitenciarelor a publicat o statistică⁴⁹ în care consideră că formele cele mai frecvente ale delincvenței juvenile sunt furtul, tâlhăria, vătămarea corporală, prostituția, violul și omorul. În categoria factorilor de risc care pot determina un comportament delincvent, lipsa sprijinului emoțional este considerat a fi un principal factor de risc de natură individuală. În acest sens, eficacitatea prevenției presupune desfășurarea unor serii de acțiuni îndreptate, cu precădere, spre educația și instruirea, într-un mod calificat, a părinților, considerați a fi primii și principalii responsabili ai existenței unui mediu familial sănătos din punct de vedere emoțional și moral.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în parteneriat cu Ministerul Federal al Afacerilor Familiale, Persoanelor

⁴⁹ Dumitru Manolache; Ziarul Lumina, *Delincvența juvenilă, o dramă socială*, 29.06.2010;

Vârstnice, Femeilor și Tineretului din Germania au elaborat – în urma derulării proiectului „Creșterea calității serviciilor destinate copiilor care au săvârșit fapte penale dar nu răspund penal” – un manual intitulat „Linii directoare, metodologii și instrumente pentru o abordare orientată spre lumea reală a serviciilor pentru copiii în situații de risc, din perspectiva socială și pedagogică”, deosebit de util pentru factorii decizionali și personalul din domeniu. Pornind de la observația privitoare la diferențele existente între state referitoare la vârsta răspunderii penale⁵⁰ s-a afirmat importanța tratării copiilor delincvenți mai degrabă într-o manieră pedagogică, cu toate că se pune întrebarea dacă „nu cumva delincvența juvenilă are juvenil doar numele”.⁵¹

Lucrul cu copiii aflați în situații de risc presupune respectarea următoarelor principii directoare și standarde:

- educație, înainte de pedeapsă;
- prevenire, înainte de represiune;
- ajutor acasă, înainte de ajutor rezidențial;
- orientare către viața de zi cu zi și către resursele disponibile;
- adaptarea aplicării regulilor la specificul local;
- participare, mai degrabă decât control extern și concentrarea asupra lipsurilor;
- integrare, nu excludere;
- cooperare, nu lucru individual.⁵²

Adunarea Generală ONU a adoptat, la 20.11.1989, Convenția cu privire la drepturile copilului, care în prezent este ratificată de un număr de 192 de state și în care sunt prevăzute, pentru copii, trei mari categorii de drepturi: de protecție, participare și dezvoltare (articolul

⁵⁰ În Scoția vârsta de la care minorul răspunde penal este de 8 ani, în Anglia și Elveția este de 10 ani, în Olanda, Turcia și Islanda este de 12 ani, în Austria, Italia, Spania și Germania este de 14 ani, în Suedia este de 15 ani iar în Portugalia de 16 ani;

⁵¹ Tudor Amza, Cosmin Petronel Amza; *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 436;

⁵² Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului în parteneriat cu Ministerul Federal al Afacerilor Familiale, Persoanelor Vârstnice, Femeilor și Tineretului din Germania; Proiectul *Creșterea calității serviciilor destinate copiilor care au săvârșit fapte penale dar nu răspund penal*; manualul *Linii directoare, metodologii și instrumente pentru o abordare orientată spre lumea reală a serviciilor pentru copiii în situații de risc, din perspectiva socială și pedagogică*, p.68;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

29 specificând importanța și rolul educației).

Factorii de risc ai delincvenței juvenile pot fi considerați a fi de natură individuală (disfuncții cerebrale, deficiențe intelectuale, absența afectivității, tulburări caracteriale), familială (climat conflictual și imoral, familie dezorganizată, implicare scăzută în educația copiilor, lipsa de autoritate sau atitudinea tiranică a părinților), educațională (eșecul școlar, greșeli ale educatorilor), sau socială (neimplicare instituțiilor de stat și civile, expunerea la violența din mass-media, accesul la droguri și arme, existența găștilor).⁵³ Nu vom insista asupra dezbaterii multiplelor teorii existente în acest sens.

Din interacțiunea între factorii de risc de natură individuală și familială apar cele mai multe implicații de imaturitate emoțională, educația părinților și influența programelor școlare fiind deosebit de importante în prevenirea delincvenței juvenile.⁵⁴

În cadrul Școlii Doctorale de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, este tratată tema *Psihosociologia emoțiilor. Tensiuni esențiale*, de Septimiu Chelcea, în cadrul căreia sunt dezbătute și dimensiunile sociale ale emoțiilor.

Thomas Hobbes afirmă că „ideile și conștiințele pornesc de la senzație”⁵⁵. În „Leviathan” el demonstrează că în natura omului are loc „războiul tuturor contra tuturor”, morala sau utilitaristă constând în demonstrarea originilor despotismului în dispoziția naturală a omului de a fi „un lup pentru om”⁵⁶. Cel care a observat pentru prima dată caracterul universal al emoțiilor pentru a susține teoria evoluționistă, a fost Charles Darwin⁵⁷.

Sociologia emoțiilor este un domeniu de cercetare nou care a apărut în anul 1975 când Arlie Russell Hochschild⁵⁸ a publicat studiul „The sociology of feeling and emotion”, iar Randall Collins⁵⁹ a

⁵³ Hazez N., Orrell Sue; Introducere în psihologie, Ed. A III-a, Ed. All, București, 2003;

⁵⁴ Tudor Amza, Cosmin Petronel Amza; *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 420-425;

⁵⁵ Didier Julia; *Dicționar de filosofie*, (Larousse, 1991), Ed. Univers Enciclopedic, 1999, pg.148;

⁵⁶ Ibidem, pg 148;

⁵⁷ Charles Darwin (1809-1882) , în „*Originea speciilor, Ediția a VI-a, Expresia emoțiilor la om și animale*”;

⁵⁸ Arlie Russell Hochschild, (n. 1940) profesor de sociologie la *University of California, Berkeley*, adeptă a principiilor lui Erving Goffman;

⁵⁹ Randall Collins, (n. 1941), profesor de sociologie la *University of Pennsylvania*;

demonstrat în lucrarea „Conflict Sociologic” că emoțiile au un rol deosebit de important în interacțiunea umană. În anul 2005, profesorul de sociologie Jonathan H. Turner și profesorul de psihosociologie Jan E. Stets (ambii la University of California), în lucrarea „The Sociology of Emotions” prezentau un bilanț al cercetărilor întreprinse în cadrul sociologiei emoțiilor.

Steven Gordon (n. 1960), clasifică emoțiile în emoții biologice (de exemplu frica, furia, violența) și emoții culturale (cum ar fi iubirea sau prietenia). După părerea sa emoțiile presupun anumite răspunsuri fiziologice numite senzații corporale. Această observație conduce la concluzia că acțiunile sunt rezultatul senzațiilor corporale care de fapt sunt provocate de stările emoționale. *Prin urmare violența (ca emoție) determină nevoia adoptării comportamentelor violente ca mod de acțiune (acte de agresiune sau limbaj violent).*

Paul Ekman (n.1934), considerat a fi unul dintre cei 100 de psihologi eminenți ai secolului XX, profesor la Universitatea California, expert în studiul emoțiilor, manifestărilor acestora și în studiul mecanismului minciunii prin cercetările sale a ajuns la concluzia că, între emoții și expresiile faciale, există o legătură directă. Cercetările sale și-au găsit aplicabilitatea în studiile efectuate pentru detectarea minciunii, astfel încât după ce a testat 15.000 de oameni din toate categoriile de medii sociale a găsit numai 50 de oameni care au avut capacitatea de a nu fi înșelați. În momentul de față Ekman efectuează cercetări relevante pentru securitatea națională a Statelor Unite. După Ekman, emoțiile generate de frică, bucurie, mânie, tristețe sunt exprimate prin aceleași expresii faciale ale oamenilor aparținând oricărei culturi de pe planetă și sunt universal recunoscute.

Traumele din copilărie generează anumite atitudini prin reacții violente la supărare, performanțe școlare scăzute, neîncrederea în sine, stima de sine scăzută, dependența de alte persoane și manifestarea unei tendințe de izolare și respingere socială.

Ca o necesitate a existenței acestor situații și nu numai, în cadrul statului de drept se presupune că instituțiile acestuia funcționează după anumite norme al căror rol prioritar îl constituie apărarea cetățenilor și instituirea unei stări de siguranță și încredere prin existența ordinii și a liniștii publice. Dorința menținerii acestei stări poate fi argumentată și de teama existenței unei stări opuse, adică a haosului social, a cărei caracteristică principală este tocmai lipsa regulilor, a obligațiilor și a îndatoririlor. Contractele sociale au apărut

DELINCVENȚA JUVENILĂ

tocmai datorită dorinței dar și a necesității instituirii stării de siguranță, pactul, contractul, înțelegerea amiabilă sau legile fiind considerate ca monedă de schimb pentru *regula celui mai puternic* sau *regula junglei*.

Este unanim recunoscută și acceptată teoria conform căreia la baza tuturor activităților omului stau *nevoile*, adică orice întreprinde acesta este generat de existența unui scop. Încercând să-și îndeplinească obiectivele, adică să-și satisfacă propriile nevoi, omul apelează la metode și mijloace generatoare, uneori, de *conduite considerate imorale sau antisociale*, caracterizate prin *comportamente violente*, bazate cu prioritate pe pornirile instinctuale în defavoarea analizelor și acțiunilor raționale.

Unul din modurile de sancțiune socială a acestor categorii de fapte și comportamente deviante a fost de a le cataloga ca săvârșite de persoane considerate a fi *delincvente*, termen prin care se poate caracteriza persoana care a comis un delict de natură penală sau o infracțiune. Dacă *delincvența* este fenomenul care definește starea, gradul sau nivelul de infracționalitate și/sau criminalitate de la un anumit moment și dintr-un anumit mediu, analizate la nivel social, *devianța* este conduita persoanelor care se abat de la normele sau regulile admise de societate. Deși scopul nu scuză mijloacele care cauzează anumite conduite violente, totuși s-a constatat faptul că relația *nevoi-conflict* ar fi de bază în generarea progresului și chiar ar influența existența umanității. Astfel, s-ar induce ipoteza că de fapt relațiile interumane, indiferent de formele prin care se manifestă, nu sunt altceva decât un neîntrerupt șir de *negocieri* sau un *conflict* continuu al cărui deziderat îl constituie satisfacerea propriilor nevoi. Prin urmare, individul își gândește strategiile pe principiul realizării scopului propriu cu un consum cât mai mic de timp și energie, conform propriilor convingeri și metode de acțiune. De aici și diferențierile comportamentale adoptate în situații identice în funcție de propriile mijloace însușite și de care dispune sau pe care acesta le are mai la îndemână.

Din această perspectivă, ar fi interesant de analizat ponderea gândului în actul decizional, cu referire focalizată pe mecanismul selectării metodei adoptate și considerate a fi de maximă utilitate pentru eul freudian. De-a lungul istoriei, au fost lansate o gamă diversificată de explicații ca răspunsuri la dilema *ce anume generează gândirea?*.

De mare actualitate este ipoteza conform căreia *emoțiile* ar fi cele care stau la baza impulsivității acțiunilor umane ca trăiri situaționale, pentru ca apoi, trecând prin diferite etape, satisfacerea anumitor stări emoționale să fie în același timp și esența așa-ziselor nevoi, care vor constitui stări motivaționale sau emoții de bază pentru viitoarele conduite. Se presupune că la baza activării mecanismului gândirii stau emoțiile, aflate în stadiul de presentiment și care sunt generate de faza finală a împlinirii sau neîmplinirii unei nevoi supusă negocierii, sau, altfel spus, a fricii de frica neîmplinirii, a supărării sau a pedepsei. Așadar, acea trăire emoțională de bază, denumită presentiment sau trăire situațională, va determina o senzație sau un sentiment – cum ar fi sentimentul matern, patriotic, de milă, de ură, de duioșie, ș.a. – care va genera o stare de melancolie sau de tristețe. Conform stării respective va fi adoptată – în funcție de „firea fiecăruia”, adică în funcție de propriile convingeri și de trăsăturile proprii de caracter – o anumită atitudine afectivă care are ca suport de bază educația acumulată prin metode specifice diferitelor medii sau culturi.

Chiar și la nivelul simțului comun este unanim acceptată concluzia că lucrul cel mai stupid pe care îl putem face este să acționăm sub impulsul de moment al instinctului cu puternic fundament emoțional, fără să ne comportăm rațional și să analizăm situația. De acord suntem cu toții că orice gând aduce cu sine o emoție. Dar a trece de la acest nivel direct la un nivel comportamental violent ca fiind o consecință situațională rapidă cu un consum energetic minim, ar putea fi considerat a fi un act caracterizat printr-o vizibilă tendință instinctuală. Sintetizând, sinelui omului îi convine – raportându-se la diversele sisteme de valori care-i sunt la îndemână – să se considere îndreptățit a recurge la orice metode sau mijloace de impunere a propriilor valori considerate cu toată reala convingere a fi cele mai bune a exista în societate.

Se pune întrebarea de ce ne enervăm, de ce ne înfuriem, de unde apar sentimentele de furie, care sunt motivele care ne determină să ne exteriorizăm eșecul și să ne pierdem firea, controlul. Există păreri conform cărora totul pornește de la dorința omului de a se simți bine în pielea lui, adică să aibă un nivel ridicat al stimei de sine. Astfel, indiferent de decizia pe care o va lua, va face în așa fel încât să se simtă bine, să își creeze o imagine mai bună în fața celorlalți pentru că așa consideră că este bine sau corect, că astfel deține controlul propriei vieți și ajunge la un nivel al stimei de sine ridicat.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Emoțiile sunt cele care reprezintă imaginea sufletului nostru. Chiar dacă nu sunt exteriorizate emoțiile există și viața noastră este vizibil marcată de emoții. Înainte de a le exprima, trebuie să învățăm să ne controlăm emoțiile, să le acceptăm și să fim conștienți de faptul că asupra propriilor noastre emoții ceilalți nu au niciun drept. Trebuie să ținem cont de emoțiile noastre, să le apreciem la justa lor valoare, eventual chiar să le abandonăm, nu să ne lăsăm copleșiți de ele.

Din punct de vedere etimologic cuvântul „emoție” provine de la latinescul „emotionis”, în traducere fiind impulsul ce aduce reacții. Am putea defini emoția ca o reacție afectivă de intensitate și durată relativ scurtă, considerată din punct de vedere psihologic, ca un sistem de apărare care afectează atenția, capacitatea și viteza de reacție, inclusiv comportamentul acestuia. Agresivitatea este o formă de manifestare a mâniei și este considerată una din cele mai dificile forme de comportament emoțional negativ. Este generată de nesiguranță, nemulțumire și de dorința de a demonstra superioritatea.

Emoțiile raționale sunt considerate acele emoții controlabile, adică să știm să identificăm emoțiile, să înțelegem care este cauza apariției lor, să le conștientizăm, să le explicăm rațional, să raționalizăm energia negativă, să deținem autocontrolul intensității emoțiilor. Prin controlul emoțiilor trebuie să înțelegem cunoașterea, trăirea și exprimarea adecvată a acestora, să dovedim astfel maturitate emoțională, prin modalitatea de exprimare. S-a observat că sentimentele autentice de bază sunt furia, tristețea, teama și bucuria. Doar bucuria pare atemporală, este un sentiment de moment cu tendința de a fi prelungit cât mai mult, pe când tristețea are legătură mai degrabă cu trecutul, furia încearcă să rezolve problemele prezentului, teama referindu-se mai degrabă la viitor.

Sunt considerați ca principali factori generatori de violență, de formare a unei conduite agresive sărăcia și inegalitatea economică, care pot conduce la situații disperate și cauze de natură socială, care determină din partea individului adoptarea unui comportament forțat. Comportamentul uman este cu precădere instinctual, rațiunea în anumite situații precedând instinctul. Interesele personale sunt prioritare față de interesele vieții sociale, satisfacerea nevoilor proprii reprezentând impulsul și scopul acțiunilor sale materialiste.

Comportamentul rațional presupune că:

- interesele colectivității sunt prioritare față de propriile interese;
- beneficiazi de propria libertate numai în măsura în care nu aduci prejudicii libertății semenilor;

- prevederile legislative sunt norme a căror respectare este obligatorie pentru orice individ, a căror încălcare presupune aplicarea reală și oricui a măsurilor coercitive pentru că „nimeni nu este mai presus de lege”⁶⁰.

Cauzele comportamentului violent pot fi generate de factori biologici (antropologici), fizici, psihici sau sociali, mediu și cultură. S-a constatat că violența apare când sunt îndeplinite simultan anumite condiții de manifestare a ei, între care condițiile de natură organică reprezintă o cauză prioritară. Interacțiunea între factorii biologici și cei situaționali favorizează comportamentul violent, astfel încât „comportamentul criminal își are originea în personalitatea agresorului, în biologia sau situația lui socială”⁶¹.

Fiecare dintre noi trebuie să ne punem întrebări și să luăm atitudine împotriva actelor ilegale și imorale, pentru că dacă un individ nu poate face totul, nu înseamnă că el nu trebuie să facă nimic. Orice act antisocial reprezintă un act de încălcare a ordinii morale și atrage oprobriul public al maselor pentru că „libertatea nu presupune haos prin competiție criminală, ci ordine morală prin virtute”⁶².

Fără echivoc, putem considera că dreptul fiecărei persoane este libertatea acestuia de a beneficia de anumite drepturi în cadrul societății.

Reacția societății împotriva criminalității, violenței, agresiunii, trebuie să fie promptă și ea va exista doar atunci când omul va fi educat în domeniul drepturilor semenilor și apoi ale propriilor drepturi.

Este vitală conștientizarea importanței instruirii și educării indivizilor ca singura metodă unanim acceptată prin care omul să depășească stadiul actual, să conștientizeze că înaintea drepturilor, el are anumite obligații și îndatoriri.

„Reprezentanții școlii psihanalitice atribuie comportamentul criminal și delincvența conflictelor interne, problemelor emoționale sau sentimentelor de insecuritate și inferioritate”⁶³. Studiul mentalului și emoționalului a constituit o preocupare încă din cele mai vechi

⁶⁰ *Constituția României*, 1991, Art. 16;

⁶¹ Tudor Amza, Cosmin Petronel Amza; *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 175;

⁶² George Crowder; *Anarhismul clasic*, Ed. Antet, 1997, p. 25;

⁶³ Tudor Amza, Cosmin Petronel Amza; *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 180;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

timpuri. După Sigmud Freud, experiențele traumatice din copilărie lasă amprente asupra comportamentului ulterior al individului. Ideile acestuia în domeniul psihanalizei au fost revizuite și extinse de discipolii săi îndeosebi de Alfred Adler (1870-1937), Carl Gustav Jung (1875-1961), Wilhelm Stekel (1868-1940). Sinele (id) este cea parte a subconștientului bazată pe „principiul plăcerii”, adică „dacă te simți bine, fă-o!”.⁶⁴ Super-eul (super ego-ul) este cea forță conștientă dar autocritică bazată pe codurile etice și morale care funcționează pe principiul vinovăției și care are rolul de a opri tendința de a face tot ce îți place. Eul (ego) definit de Freud ca „principiul realității” are rolul de a media conflictele datorate prohibiției super-eu-lui impuse sinelui. Atât sinele cât și super eul încercă să se manipuleze reciproc. Dacă omul nu are o educație a super eului el va dovedi un comportament bazat pe impulsurile și instinctele venite de la „sine” care este parte a subconștientului regăsită la toate animalele; adică, am putea spune că acel individ se comportă precum un animal, agresivitatea fiind o formă de manifestare a imboldurilor inconștientului. David Abrahamsen afirma că „orice conduită criminală este o manifestare directă sau indirectă a agresivității, datorată lezării super-eului”.⁶⁵ Conflictul afectiv nemanifestat poate duce la nevroză sau delincvență. Orice om are o viziune proprie asupra distincției bine-rău, un sistem propriu de principii etice, morale obținute, conform teoriei „dezvoltării morale” a lui Lawrence Kohlberg, prin interacțiunea cu alte persoane, cu alte norme sau alte idealuri, iar tot ce intră în contradicție cu ele este dezavuat. Se trece de la stadiul moralei copilăriei care se bazează pe principiul pedepsei sau al răsplatei la faza intermediară considerată a fi un stadiu convențional când judecata se bazează pe logica „dacă fac asta pot fi pedepsit”; nivelul final de maturitate morală sau stadiul postconvențional se bazează pe „nu fac asta” având ca argument principal încălcarea propriilor reguli și convingeri de natură morală, socială sau legală. Sunt propuse a se iniția programe educaționale de maturizare morală, de conștientizare, adaptare, acceptare, interiorizare a normelor morale. Educația morală se poate face conform lui Aristotel învățând prin asociere, adică prin observare, condiționare și socializarea în familie, școală, la locul de muncă, în grupul de prieteni, etc. prin imitarea idolului, a superiorului,

⁶⁴Tudor Amza, Cosmin Petronel Amza; *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 178;

⁶⁵ David Abrahamsen; *Who are the guilty?*, New York, 1952, p. 63;

a modei, a conduitei celorlalți. Mediile pot crea, însă, și tulburări de socializare (exemplu bandele de adolescenți). Astfel, prin acest mecanism de imitare, fiecare individ își creează propria concepție asupra unei vieți care să-i satisfacă nevoile.

Conștientizarea importanței educației emoțiilor pentru un comportament pro-social este considerată a fi printre puținele metode prin care se va ajunge la stadiul respectării drepturilor și libertățile semenilor ca răspuns conștient al solicitării și dorinței respectării propriilor drepturi și libertăți; drepturile nu exclud îndatoririle, înaintea drepturilor fiind obligațiile și îndatoririle fiecăruia dintre noi. Numai prin educație se poate ajunge de la stadiul moralității datorat supunerii la cel bazat pe conștientizarea ordinii și datoriei, a drepturilor individuale și a contractului social, a principiilor individuale de conduită morală și pro-socială.

Totuși, Septimiu Chelcea observa că „altruștii nu sunt un alt fel de oameni, ci oameni altfel socializați”.⁶⁶

Bibliografie:

1. Abrahamsen, D. - *Who are the guilty?*, New York, 1952;
2. Amza, T., Amza, C., P. - *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2008;
3. Crowder, G. - *Anarhismul clasic*, Ed. Antet, 1997;
4. Chelcea, S - *Comportamentul prosocial*, în Adrin Neculau (coord), *Manual de psihologie socială*, Ed. Polirom, București, 2003;
5. Hazes N., Orrell Sue - *Introducere în psihologie*, Ed. A III-a, Ed. All, București, 2003;
6. *** „Copiii noștri, copiii de lângă noi”, studiu realizat în luna martie 2010 de Institutul de Sociologie al Academiei Române la comanda postului de radio „Europa FM”;
7. Dumitru Manolache; Ziarul Lumina, *Delincvența juvenilă, o dramă socială*, 29.06.2010;
8. *** Proiectul „Creșterea calității serviciilor destinate copiilor care au săvârșit fapte penale dar nu răspund penal”, derulat de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în parteneriat cu Ministerul Federal al Afacerilor Familiale, Persoanelor Vârstnice, Femeilor și Tineretului din Germania;

⁶⁶ Septimiu Chelcea; *Comportamentul prosocial*, în Adrin Neculau (coord), *Manual de psihologie socială*, Ed. Polirom, București, 2003, p. 191;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 93-100

Abstract:

Assuming that it is better to prevent than to treat it, this work approach early intervention in correcting the child's preschool and school behavior.

It is underlined the importance of accurate assessment and whereabouts of the child's aggressive behavior causes. The causes may vary from case to case depending on age and level of psychological development and socio-familial context. In most cases correctly identify the cause of inappropriate behavior leads to deepening and perpetuating them in time. It is shown the need for close collaboration in both detection and intervention between parents, teachers and psychologist.

The paperwork also lists ways of therapeutic intervention, both individual and group. It is presenting and illustrated in an imagistic way an experiential therapy program-created for the group, which has been applied to preschool children, aged 3-6/7 years and the obtained results.

In conclusion, a comprehensive program of evaluation and therapeutic intervention may reduce aggressive behavior and prevent juvenile delinquency.

Keywords:

early prevention, aggressive behavior, preschool, school, experiential creative group

**MODALITĂȚI TIMPURII
DE PREVENȚIE ALE
DELICVENȚEI JUVENILE
(PROGRAME
DE EVALUARE
ȘI INTERVENȚIE
TERAPEUTICĂ PORNIND
DIN GRĂDINIȚE)**

Andreea-Simona OLTEANU
Universitatea
de Psihologie și Științele Educației,
București

Introducere

Anii copilăriei sunt esențiali pentru dezvoltarea personalității și a comportamentului uman. Acești ani sunt, de asemenea, importanți pentru fundamentarea concepțiilor despre comportamentul social adecvat. Practic, un copil nu posedă nici un fel de cunoaștere despre cum să evalueze ceea ce aude și vede. Tendința este, deci, de a accepta valorile ce îi sunt insuflăte. De aceea, părinții, educatorii și nu în ultimul rând psihologii au o mare responsabilitate.

Copilul preșcolar se află în perioada celor mai importante acumulări, care vor sta la baza dezvoltării sale. Mediul din grădiniță generează un climat psihosocial care favorizează conturarea unui autentic comportament interrelațional, copilul ia contact cu un mediu nou, diferit de cel familial și intersectat cu mediul social. În aceste condiții, se pun bazele personalității copilului prin dezvoltarea capacităților de cunoaștere, comunicare și perceptiv-observative. Sunt stimulate imaginația, comportamentele și strategiile mentale, care sunt încărcate de o simbolistică amplă și de o emoționalitate complexă. Copilul își însușește elementele de bază ale fondului de adaptare socioculturală sau așa numiții „cei 7 ani de acasă”.

Conștientizând importanța acestei vârste în devenirea ulterioară a adultului, ca psiholog practician îmi propun găsirea unor soluții practice și eficiente în dezvoltarea comportamentelor psihosociale armonioase. Consider că o intervenție eficientă trebuie să pornească de la rădăcinile formării vieții de relație. Experiența psihoterapeutică relevă că este mai ușor să previi decât să tratezi, pentru că, de cele mai multe ori, urmările negative pot lăsa urme adânci în viața psihosocială a individului sau este prea târziu pentru schimbare.

Cauzele și evaluarea comportamentelor agresive

Cauzele dezvoltării unor comportamente agresive la copii preșcolari pot fi :

- Frustrarea acumulată datorită lipsei modalităților verbale de comunicare (întârziere în apariția și dezvoltarea limbajului)

- Frustrarea acumulată datorită lipsei schemelor de interrelaționare în plan social (privarea sau neexpunerea suficientă a copilului la stimulii sociali)
- Probleme de adaptare la copiii cu același nivel de vârstă cronologică (întârzieri în dezvoltarea mentală și biologică; copii supradotați)
- Tulburări patologice nedetectate de natură somatică sau psihică (deficit de atenție, hiperactivitate, sindromul Asperger, elemente de autism, etc.)
- Probleme și conflicte ale mediului familial și sociomaterial; etc.

Evaluarea psihologică a copilului este o etapă foarte importantă în procesul cunoașterii și susținerii copilului. Cunoscând cauzele tendințelor de agresivitate ale copiilor poți interveni eficient în remedierea și stoparea perpetuării lor în timp. Prezentând cauzele comportamentului copilului precum și modalități de susținere, pedagogul, părintele se detensionează și poate construi o relație care să vină în întâmpinarea nevoilor copilului. Se evită, astfel, situația nedorită în care copilul este blamat și admonestat pentru comportamentul agresiv manifest, situație care duce la adâncirea simptomului și la scăderea încrederii în sine a copilului, precum și la înrăutățirea relațiilor.

O bună evaluare va fi realizată, în funcție de caz, de echipa multidisciplinară: logoped, psiholog educațional, psiholog clinician, asistent social. Educatorii sunt primele persoane care intră în contact cu copiii preșcolari, dincolo de mediul lor familial. Ei reprezintă veriga cea mai importantă în semnalarea unor dificultăți, probleme ale copiilor și tot ei pot solicita și recomanda evaluarea cazului de către specialiști. Din acest considerent este importantă realizarea unor programe de instruire a educatorilor în vederea detecției semnalelor și a solicitării persoanelor competente.

Din perspectiva psihologului, pot enumera o gamă largă de mijloace de evaluare a vieții psihice și de relație a copilului :

- Scale și teste de evaluare a dezvoltării (Testul Gesell pentru preșcolari, Portage, Nepsy, inventarul dezvoltării copilului, inventarul diagnostic al lui Brigance pentru dezvoltarea timpurie, profilul achizițiilor învățării, Carolina curriculum pentru preșcolarii cu nevoi speciale)
- Teste de inteligență (Stanford-Binet, scala de inteligență pentru copii Wechsler WISC-R, scala de inteligență Wechsler pentru preșcolari și școlari mici WPPSI)

DELINCVENȚA JUVENILĂ

- Scale de dezvoltare a comportamentului adaptativ Nihira și a maturizării sociale Vineland
- Teste proiective (T.A.T, Szondi, Testul Familiei, Testul Omulețului, Testul culorilor, Testul asociativ-verbal, Testele situaționale bazate pe imagerie, metaforă și dramatizare)
- Teste clinice

Modalități de intervenție

De obicei, copilul nu poate vorbi despre ceea ce îl frământă, despre suferințele sau nelămuririle lui. De aceea, metodele folosite de psiholog în lucrul cu copiii sunt mult mai diverse decât cele pentru adulți. Desenând, modelând, jucându-se, copilul scoate la iveală cauzele conflictului interior, sursa simptomelor sale și eliberează tensiunea psihică generată de aceste suferințe.

Pornind de aici, va începe intervenția propriu-zisă a psihologului, care va găsi modalități pentru reducerea comportamentului agresiv și stoparea acestuia, convertirea lui în alte activități benefice, atât pentru copil cât și manifestarea comportamentului acestuia în societate, respectiv în grupul de copii din grădinițe. El proiectează asupra personajelor din povești, asupra celorlalți copii sau asupra educatorilor caracteristici ale membrilor familiei despre care nu își permit să vorbească. De asemenea, ei "jocă", de fapt, rolul unui personaj sau al altuia luând astfel în stăpânire și situațiile în care nu a putut reacționa sau a fost victimă. Atât evaluările copiilor, cât și "discuțiile" cu ei sau psihoterapia au instrumente speciale, incluzând creioane, foi, plastilină, instrumente muzicale, păpuși etc.

Putem folosi jocurile, desenele, poveștile – modalități prin care copilul reprezintă simbolic lumea sa internă și exprimă trăiri, conflicte, anxietăți. Dificultățile copiilor sunt datorate conflictelor naturale, inerente dezvoltării, la care se adaugă conflicte externe, discordante între nivelul de maturizare atins de copil și exigențele externe.

Când vorbim despre comportament agresiv în spațiul grădiniței discutăm de fapt despre copii care suferă și care ajung să comită acte de violență din cauza curenței afective, din cauza anxietății, a unei situații de revendicare a poziției lor față de părinți... Este clar un semnal de alarmă pe care copilul respectiv îl trage celor care pot să îl ajute. Suferința lor se traduce printr-un act evident care solicită atenția

familiei sau celor care pot să îi ofere ajutorul, adică asistenții sociali, psihologii.

Modalitățile de intervenție se stabilesc în funcție de complexitatea cauzelor ce generează comportamentele agresive. Dacă sunt identificate cauze somatice, patologice sau sociale este recomandat ca specialistul potrivit să intervină. Atât în situațiile amintite cât și în altele psihologul are un rol important, crucial. El este cel care trebuie să constituie liantul relațiilor dintre specialiști, să construiască relații adecvate între copil și educator, copil și familie și să restabilească imaginea pozitivă a copilului față de el însuși. Modalitățile psihologice de intervenție sunt multiple și și-au dovedit eficiența de-a lungul timpului. Aceste modalități pornesc de la **consilierea copilului și a familiei, la intervenții psihoterapeutice individuale, terapii de familie și intervenții terapeutice de grup.**

Aspectul cel mai important al intervenției este strânsa colaborare între terapeuți, pedagogi, părinți, asistenți sociali pentru a face un plan comun și a stabili o atitudine similară în fața comportamentului inadecvat al copilului.

Un experiment de grup experiențial-creativ

Tema abordată face parte dintr-o cercetare mai amplă, această parte reprezentând doar o secvență din cadrul programului experiențial-creativ. Prezentarea acestui program și a rezultatelor lui vine ca urmare a necesității de a găsi soluții aplicative, practice și eficiente în domeniul atenuării și stopării comportamentului agresiv al copiilor integrați în grădinițe.

Reforma învățământului preșcolar întârzie să apară și unul dintre motive se datorează insuficientelor cercetări psihologice realizate în acest domeniu și pe acest segment de vârstă. Cercetarea dorește să evidențieze modele și tehnici alternative, eficiente de lucru cu copiii, care să fie implementate în procesul psihopedagogic din cadrul grădinițelor, acasă, alături de părinți sau în cadrul proceselor de intervenție terapeutică.

Scopul demersului științific

Realizarea unui program alternativ de lucru cu copiii preșcolari, prin grupul experiențial creativ, care să implice întreaga echipă de specialiști, ce dețin competența necesară de a interveni în prevenția apariției comportamentelor agresive, în vederea optimizării

DELINCVENȚA JUVENILĂ

și dezvoltării psihismului și a vieții de relație, precum și a consecințelor favorabile implicite.

Ipoteze și obiective

Ipoteza cercetării: Presupun că utilizarea metodelor experiențial-creative de grup permit producerea unei creșteri statistice semnificative a scorurilor la acei parametri care definesc capacitățile de dezvoltare și socializare ale copilului preșcolar, atenuând dezvoltarea comportamentelor indezirabile social.

Ipoteze statistice: Există diferențe semnificative pozitive între frecvențele parametrilor comportamentali înregistrați la începutul programului și frecvențele acelorași parametri la sfârșitul programului aplicat.

Obiective:

- Creșterea armonioasă a vieții psihice;
- Dezvoltarea comportamentelor de cooperare, sociabilitate, ușurința în comunicare, respectul față de ceilalți, exprimarea propriilor emoții și nevoi;

Lotul de subiecți pe care s-a efectuat cercetarea este alcătuit din 36 de copii, ce prezintă nivele similare în dezvoltarea psihică, aflați la vârsta preșcolară (3-6 ani). Copiii au fost împărțiți în grupuri de 6 subiecți asupra cărora s-a aplicat intervenția experiențial creativă.

Durata derulării experimentului a fost de 2 luni cu o **frecvența** de 2 întâlniri de grup săptămânale.

Modelul experimental urmează o **structură metodologică** care să răspundă pas cu pas obiectivelor cercetării. Metoda de lucru este o împletire armonioasă a tehnicilor de: Gestaltterapie; Artterapie (Desenul; Colajul, Modelajul); Terapie prin Dans și Mișcare; Meloterapie (activă și pasivă); Dramaterapie (joc de rol, marionete); Terapie prin joc .

Instrumente

Instrumentele folosite în această cercetare sunt:

- Grila de evaluare comportamentală: care măsoară cooperarea, sociabilitatea, ușurința în comunicare, respectul față de ceilalți, exprimarea propriilor emoții și nevoi.
- Testele au fost aplicate la începutul experimentului cât și la finalul acestuia.

Variabile

- Variabila independentă: programul experiențial de optimizare a proceselor de dezvoltare.

- Variabilele dependente: Cooperarea, Socializare, Ușurința în comunicare, Respectul față de ceilalți, Exprimarea propriilor emoții și nevoi.

Analiza statistică a rezultatelor de la Grila de Evaluare Comportamentală:

Pentru a analiza semnificația statistică a evoluției pentru dimensiunile analizate s-a aplicat testul Wilcoxon, test neparametric de comparație a două eșantioane pereche. Am aplicat un test neparametric deoarece valorile scalei nu pot fi considerate egal depărtate, asocierea lor cu nivelul real al dimensiunii făcându-se subiectiv.

Tabelul 1
Test Statistics

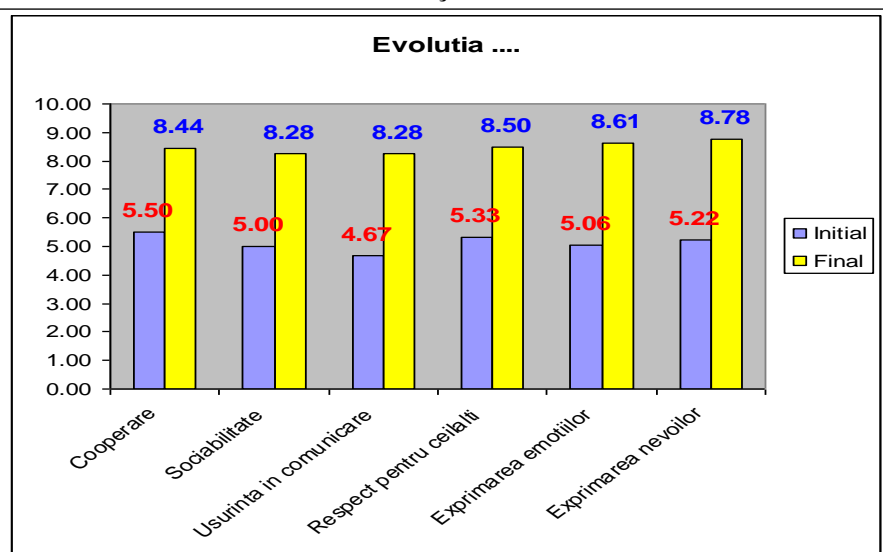
	Cooperarea final - Cooperarea inițial	Sociabilitatea final - Sociabilitatea inițial	Ușurința în comunicare final - Ușurința în comunicare inițial	Respect pentru ceilalți final - Respect pentru ceilalți inițial	Exprimarea emoțiilor final - Exprimarea emoțiilor inițial	Exprimarea nevoilor final - Exprimarea nevoilor inițial
Z Asymp. Sig. (2-tailed)	-3,697^a 0,000	-3,804^a 0,000	-3,787^a 0,000	-3,835^a 0,000	-3,804^a 0,000	-3,804^a 0,000

a. Based on negative ranks.

b. Wilcoxon Signed Ranks

Se observă că toate evoluțiile sunt foarte semnificative statistic, p (2-tailed) $\ll 0,05$. Reprezentând grafic nivelele medii, inițiale și finale, pentru dimensiunile analizate se evidențiază clar efectul consistent și pozitiv al evoluției dezvoltării comportamentale.

DELINVENȚA JUVENILĂ

Concluzii

Rezultatele prezentului studiu arată că programul experiențial conduce la o creștere semnificativă a parametrilor care indică capacitățile de dezvoltare și socializare ale copilului preșcolar.

Rezultatele pozitive ale variabilelor dependente, vizate în studiu (cooperarea, sociabilitatea, ușurința în comunicare, respectul pentru ceilalți, exprimarea nevoilor și a emoțiilor), obținute în urma intervenției terapeutice din cadrul grupului experiențial-creativ, relevă acțiunea conjugată a acestora, acțiune care se poate traduce prin diminuarea comportamentelor agresive, stoparea și înlocuirea lor cu o comunicare funcțională. Această comunicare eficientă, o dată obținută, va oferi înțelegerea cauzelor care, inițial, au determinat manifestarea comportamentelor agresive și înlăturarea lor.

Bibliografie:

1. Golu, F. - *Pregătirea psihologică a copilului pentru școală*, Editura Polirom, 2009;
2. Mitrofan, I. - *Cursa cu obstacole a dezvoltării umane*, Editura Polirom, Iași, 2003;
3. Mitrofan, I (coord.) - *Psihopatologia, psihoterapia și consilierea copilului*, Editura SPER, București, 2001;
4. Schiopu, U., Verzea, E. - *Psihologia vârștelor: ciclurile vieții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995;
5. Stoica M., Stanca I, Flutur S. - *Concepții și teorii psihologice și psihosociale privind delinvența*, Editura Multimedia, 1998.

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 101-114

Abstract

This paper propose an approach from a different perspective of the concept of violence, considered at the level of the individual and of the society, as well as the causes, conditions and circumstances that generate under certain social, ideological and economical factors.

Keywords:

violence, causes, individual, society

**CAUZE ȘI CONDIȚII
CARE DETERMINĂ
SAU FAVORIZEAZĂ
COMITEREA
INFRAȚIUNILOR
DE VIOLENȚĂ**

Monica VIERU

Universitatea „Andrei Șaguna”,
Constanța

În societatea contemporană, fenomenul criminalității persistă - chiar dacă în unele țări, în anumite perioade, se înregistrează unele stagnări și chiar unele descreșteri - prezentând un pericol social real și grav pentru evoluția societății, pentru ordinea de drept internă și internațională.

Concomitent cu progresul disciplinelor științifice despre om - antropologia, medicina, psihologia etc.- cercetările asupra criminalului s-au multiplicat lărgit, ele efectuându-se acum de psihologi, sociologi, pedagogi etc. În felul acesta, la cercetările despre fapta infracțională s-au adăugat cercetările și cunoștințele despre criminal, iar la cercetările de drept penal s-au adăugat cercetările de criminologie⁶⁷.

Astăzi, persoana criminalului este obiect de cercetări multiple și de bază, în criminologie. Argumentul principal al acestei deschideri în cercetarea criminologică constă în aceea că omul, autorul direct și imediat al faptei criminale, în mod obiectiv, tot el este cauza directă și imediată a infracțiunii. În afară de aceasta, fapta lui este determinată în primul rând de motive individuale, interne, iar atunci când fapta este determinată de cauze sociale și externe, acestea acționează tot prin om; cu alte cuvinte, asemenea cauze pot acționa numai dacă trec prin resorturi interne ale omului, numai dacă aceste cauze devin motive interne, cauze interne ale criminalului. Dovada stă în aceea că, în puține cazuri, o faptă este atribuită numai împrejurărilor ori cauzelor externe, exemplu, în caz de constrângere fizică ori morală, în caz de stare de necesitate etc.⁶⁸ În marea majoritate a cazurilor fapta se atribuie omului care a săvârșit-o, fiindcă el este cauza primă și directă a acesteia. În această lumină, criminalul a devenit un concept de bază al criminologiei, care stă alături de alt concept de bază (al criminologiei), anume crima.

În criminologie, personalitatea infractorului este o noțiune mai cuprinzătoare decât cea juridico-penală, cuprinzând ansamblul trăsăturilor, însușirilor, calităților persoanei care a comis o infracțiune,

⁶⁷ I. Oancea, *Probleme de criminologie*, Ed. All, București, 1995, pag. 87-88.

⁶⁸ I. Doltu, V. Drăghici, *Criminologie*, Ed. Fundației Andrei Șaguna, Constanța, 2004, pag. 114.

exprimând totodată inter-relația dintre individualitatea persoanei și esența socială a acesteia⁶⁹.

În ceea ce privește grupul infracțiunilor contra persoanei, datorită numărului mare și variat de fapte social periculoase care îl alcătuiesc, oferă un vast și prețios câmp de cercetări pe tărâm criminologic.

Fenomenul infracțional, în sfera infracțiunilor contra persoanei, are ca trăsătură specifică valorile sociale ocrotite de legea penală privesc direct și intim omul, persoana omului în complexul ființei sale, așa că aceste infracțiuni pun față în față pe omul infractor cu omul victimă mai întâi ca exemplare umane și apoi ca elemente sociale⁷⁰.

Investigațiile criminologice au pus în evidență o gamă largă și diversă de factori cu valoare etiologică în apariția manifestărilor agresive îndreptate împotriva persoanei, factori clasificați în două categorii, în raport cu locul de formare a lor - în interiorul sau în exteriorul individului. În rândul factorilor *endogeni* s-au reținut: calitatea (nivelul) formării educaționale și a dezvoltării intelective, felul temperamentului, concepția asupra moralei, condiția biologică (un rol însemnat în cadrul acesteia fiind jucat de afecțiunile psihice, dobândite sau genetice). Între factorii *exogeni* s-au incriminat standardul de viață socio-economică, mediul ambiant, gradul de civilizație, plăgile sociale (în care alcoolismul, drogomania și, mai de curând, extinderea metodei de „lichidare dură a conturilor” în pegra societății, dețin o însemnată pondere)⁷¹.

Factorii endogeni și exogeni amintiți au fost remarcați ca urmare a frecvenței și importanței lor capacități de a condiționa ori determina comiterea unor astfel de fapte, dar este de subliniat că, dacă fiecare în parte are aptitudinea de a constitui sursa de declanșare a manifestărilor agresive împotriva persoanei, cel mai adesea ei sunt decelați într-o nocivă asociere și împletire.

Infracționalitatea de violență constituie, din păcate, oricare îi este volumul și ritmul mediu anual, o realitate tristă și dureroasă ce se

⁶⁹ R. M. Stănoiu, *Introducere în criminologie*, Ed. Oscar Print, București, 1995, pag. 117.

⁷⁰ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, C-tin Bulai ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. III*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1971, pag. 172.

⁷¹ Gh. Diaconescu, C-tin Duvac, *op. cit.*, pag. 73.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

situează departe în afara omeniei; ea include o tipologie umană formată, în esență, din indivizi care și-au pierdut simțul uman, dominați de mentalități profund retrograde, de concepții josnice, din elemente inadaptate, ale căror structuri psihologice și etice proiectează răsturnat valorile sociale în perspectiva falsă a mistificării și manifestă, prin comiterea de infracțiuni de violență, o desăvârșită insensibilitate, cel mai adesea unită cu trăsături esențialmente disarmonice, cu tendințe impulsive, agresive, trăsături care traduc individualități cu întârzieri grave în maturizarea socio-afectivă⁷².

Agresivitatea - în latină *ad gresus* - a încălca dreptul altuia cu o intenție ostilă, se constituie ca o latură a omului și a societății ce nu poate fi neglijată. Fiind o componentă inseparabilă a existenței umane, ea reprezintă o calitate a organismelor vii care, pentru supraviețuire, dezvoltare, acționează asupra mediului înconjurător pentru apărare. Sub acest aspect trebuie să fie înțeleasă partea pozitivă a fenomenului agresivității. Atunci când această acțiune asupra mediului înconjurător depășește cadrul definit prin supraviețuire, nefiind motivată de nevoile individului și a speciei, ea capătă un aspect distructiv, negativ. În acest sens, se poate spune că agresivitatea reprezintă o acțiune care primejduiește echilibrul și integritatea unui sistem viu, iar în sens psihologic și etiologic, agresivitatea apare ca o atitudine intolerantă și ofensivă a unui individ față de alt individ.

Din orizontul criminologiei, în sfera conceptului de „infracțiuni de violență”, se includ fapte penale cu un grad de pericol social variat și variabil, atât în abstract cât și în concret, săvârșite fie cu intenție sau din culpă, fie cu praeterintenție, în această categorie fiind incluse și infracțiunile contra integrității corporale sau sănătății persoanei.

Majoritatea cercetărilor care s-au preocupat de infracțiunile ce implică utilizarea violenței au constatat anumite caracteristici care le departajează față de alte genuri de criminalitate.

În principal acestea sunt:

- frustrarea⁷³, element psihic care determină frecvent comiterea infracțiunilor cu violență;

⁷² A. Dincu, *Bazele criminologiei*, Ed. Proarcadia, București, 1993, pag. 87.

⁷³ *Frustrarea* este definită ca „dezechilibrul afectiv ce apare la nivelul personalității individului ca urmare a nerealizării unei dorințe, a împiedicării îndeplinirii unei trebuințe sau a privării individului de a obține ceva de ordin material sau afectiv, ce-i

- autorii acestor infracțiuni sunt în general cu o instrucție și cultură redusă, provenind, de regulă din familii dezorganizate; aceștia acționează fără a avea un echilibru emoțional;

- consumul de alcool precede, de cele mai multe ori, delictele violente;

- cele mai frecvente mobiluri în cazul infracțiunilor comise cu violență sunt: ura, gelozia, răzbunarea;

- mijloacele folosite de delincvenți sunt: lovirea cu obiecte dure, tăietoare sau armele de foc, constrângerea fizică sau morală⁷⁴.

În sinteză, infraționalitatea de violență, ca fenomen bio-psiho-social și cultural deosebit de periculos, constituie expresia unei maladii sociale, instalate progresiv și aleatoriu în structurile de personalitate adânc și multi-deficitare ale unor indivizi, în condițiile mai ales ale unor procese de socializare negativă care facilitează stereotipii comportamentale agresive⁷⁵.

Cauzele crimei ca act individual

În criminologia modernă, cercetarea cauzelor crimei se face în două momente importante: odată, când se analizează crima sub un unghi de vedere static, concret și când, pe baza crimelor individuale săvârșite, se rețin cauzele și condițiile care au contribuit la comiterea acelor fapte. Acestei analize a reținerii cauzelor constatăte i se supune criminogeneza faptei săvârșite. Este o cercetare individuală și repetată reținându-se că, în general, cauzele crimei și, implicit ale infracțiunilor de violență sunt de două feluri: unele sunt cauzele legate de persoana făptuitorului (cauze psihice, fizice etc.) și altele sunt cauze de mediu.

Un al doilea moment este acela al trecerii la săvârșirea crimei, când fapta se examinează din unghiul de vedere al mișcării, examinându-se cauzele personale și de situație care duc la săvârșirea faptei; este așa-numita criminodinamica faptei săvârșite, numită și „trecerea la act”.

aparține anterior”, P. Popescu Neveanu, *Dicționar de psihologie*, Ed. Albatros, București, 1978, pag. 283.

⁷⁴ D. Culcea, *Curs de criminologie*, Ed. Național, București, 2001, pag. 189.

⁷⁵ Idem, *op. cit.*, pag. 89.

Cauze individuale:

a. Cauze ereditare

Despre felul și contribuția eredității la cauzarea crimei s-au făcut mențiuni încă de la începuturile antropologiei și criminologiei. Cauzele ereditare au fost explicate de *Cesare Lombroso*⁷⁶ care a considerat criminalitatea ca o fatalitate ereditară. Ereditatea înseamnă transmiterea caracteristicilor fizice, psihice de la părinți la copii prin mijlocirea plasmei germinative. Lombroso a scris despre caracterul atavic al stigmatelor care caracterizează pe criminal, iar între tipurile de criminali, stabilite de el, primul loc îl ocupă tipul criminalului înăscut.

Antropologii și psihiatrii au susținut, de asemenea, că există o contribuție a eredității la săvârșirea crimelor. În legătură cu acest aspect, al cauzelor ereditare, interesantă este și teoria constituției criminale a lui *Benigno di Tullio*⁷⁷, care dă o semnificație mult mai largă, cuprinzând pe de o parte elementele ereditare și congenitale, iar pe de altă parte elementele dobândite, în special, în prima parte a vieții. Constituția delincventă în concepția autorului rezultă dintr-o pluralitate de elemente ereditare, care nu conduc prin ele însele la comiterea crimei, ci numai favorizează ca un subiect să comită mai ușor crima decât altul.

Preocupările lui di Tullio au fost legate, în special, de infrafracțiunile de violență; referindu-se la acestea, criminologul italian arată că ori de câte ori instinctele se încarcă de afectivitate, fie lent ca în cazul unor stări pasionale, fie precipitat ca în cazul unor stări emotive, ele provoacă dezvoltarea unor tensiuni nervoase care, atunci când sunt prea puternice, pot determina o slăbire a voinței și predispune individul la reacții violente.

După analizarea minuțioasă a unei multitudini de factori care conduc la formarea unei personalități predispuse spre crimă, di Tullio conchide: „Se poate afirma că predispoziția spre crimă este expresia unui ansamblu de condiții organice și psihice, ereditare, congenitale sau dobândite care, diminuând rezistența individuală la instigări criminogene, permite individului, cu mai multă probabilitate, să

⁷⁶ Medicul militar italian Cesare Lombroso (1835-1909) a fundamentat antropologia criminală prin lucrarea „Omul delincvent”(1876).

⁷⁷ B. di Tullio, *Trattato di antropologia criminale*, Roma, 1945; Criminologul B. di Tullio a fost profesor la Universitatea din Roma.

devină un criminal”. Di Tullio nu ignoră factorii sociali ori fizici exteriori individului. El face o analiză minuțioasă a acestora, însă consideră că ei nu pot avea o influență reală decât în măsura în care întâlnesc o constituție criminală preexistentă ori contribuie la formarea unei astfel de personalități.

În criminologie, mult timp, crima și comportamentul criminal s-au explicat, în primul rând, ca deviații morale și sociale și, în al doilea rând, ca niște însușiri sau calități native ale psihicului. Cu alte cuvinte, omul este înzestrat de la natură cu simț moral, potrivit căruia el poate să distingă moralul de imoral, binele de ceea ce este rău sau criminal, după cum poate distinge, datorită ochiului, nuanțele de lumină și de culoare. Unii oameni au înăscut simțul moral, iar alții n-au înăscut simțul moral, ci pe cel imoral sau criminal. Potrivit lui Lombroso, conduita morală este o însușire biologică și poate fi moștenită. De asemenea, conduita criminală și lipsa simțului moral se moșteneză de criminal de la părinții săi. Nu în ultimul rând, s-a susținut că este nativă structura psihică ce împinge la infracțiuni de violență; crima nu este nativă, deoarece ceea ce se moștenește nu este criminalitatea, ci constituția psihică care determină criminalitatea.

De reținut este și opinia lui T. Pop⁷⁸, potrivit cu care „ereditatea nu transmite însușiri, caractere formate de la părinți la copii, cum se transmite proprietatea de la unii la alții, ci prin ea copiii primesc de la părinți dispozițiuni, înclinații, influențe, bune și rele, preponderent bune sau preponderent rele. Acestea însă nu sunt invariabile, imuabile”.

b. Cauze fizice

Printre cauzele crimei, cercetate de criminologie, primele au fost cele fizice, care se refereau la aspectele corporale, precum ar fi: înfățișarea corpului, dimensiunile corpului, sănătatea acestuia, malformațiile corporale și starea simțurilor. Lombroso și școala pozitivă italiană au stabilit importanța cauzelor fizice în comiterea crimelor. Existența unor defecte fizice la criminali nu pot fi trecute cu vederea din punctul de vedere al comiterii de infracțiuni. La mulți criminali, în special la cei violenți, defectele fizice pot contribui indirect la inadaptare socială și la conduită criminală, pot influența viața psihică în sensul că împiedică pe om de a participa la viața socială, creându-i complexe de inferioritate. Malformațiile corporale,

⁷⁸ T. Pop, *Curs de criminologie*, Ed. Ardealul, Cluj, 1928, pag. 554.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

prin ele însele, nu pot determina comportamentul deviant, violent, totuși anumite defecte anatomo-morfologice (mic de statură, șchiop, ciung etc.) pot influența psihicul individului, constituind de cele mai multe ori un handicap (nu numai fizic) care îngreuează participarea la viața socială creând complexe de inferioritate, care împing individul spre retragere și comportament deviant⁷⁹.

Una din teoriile de bază care stabilește corelația dintre crimă și structura corpului este teoria bio-tipologică elaborată de *Ernest Krestchmer*⁸⁰ care considera că, în funcție de constituția corporală, se pot distinge patru tipuri de indivizi, fiecare categorie având o anumită structură psihică și o înclinație mai puternică spre comiterea unor infracțiuni specifice. Astfel, alături de tipul picnicomorf, leptomorf sau displastic, ne reține atenția tipul atletomorf (sau athletic), care se evidențiază printr-un sistem osteo-muscular puternic, oscilează între sentimentalism și brutalitate și se caracterizează printr-o criminalitate brutală, violentă și o tendință spre recidivă indiferent de vârstă.

Odată cu dezvoltarea tehnicilor moderne de cercetare, preocupările de a stabili un raport între comportamentul criminal și structurile biologice ale individului s-au deplasat în sfera genetică, dar s-au remarcat și cercetările făcute în domeniul endocrinologiei, în domeniul glandular și îndeosebi asupra influențelor exercitate de secrețiile glandulare asupra sistemului fiziologic⁸¹. Apar astfel, în anii șaptezeci o serie de ipoteze și explicații care ar putea fi reunite sub denumirea de „teoria genetică” (sau teoria aberațiilor cromozomiale). O anomalie importantă care a fost descoperită și mediatizată, vorbindu-se chiar despre „cromozomul crimei” este apariția unui Y suplimentar în formula genetică care duce la formula 47 XYY. Subiecții la care se regăsește această anomalie sunt indivizi deseori foarte înalți, peste 1,80 m, cu anomalii în configurația urechilor, miopie, calviție avansată. Acest sindrom a interesat foarte mult cercetările criminologice deoarece apariția lui se asociază în mod frecvent cu fapte violente, chiar omucideri, iar predispoziția generală spre crimă a indivizilor din această categorie este accentuată.

⁷⁹ Ion E. Sandu, F. Sandu, *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001, pag. 216.

⁸⁰ Psihiatru german ce a trăit în perioada 1888-1964, principala lucrare ce interesează criminologia a fost „*Structura corpului și caracterul*” („*Korperbau und Character*” - 1926).

⁸¹ H. Mannheim, *Comparative Criminology*, Routledge, London, 1965, pag. 235.

c. Cauze psihologice

În criminologia contemporană factorii psihici și morali au o mare greutate în etiologia crimei, fiind considerați inseparabili, alături de factorii biologici și factorii sociali, în orice crimă, bineînțeles cu o pondere specifică a fiecărei categorii. Adepții teoriilor care susțin rolul cauzelor psihologice în explicarea comportamentului infracțional, violent, pleacă de la ideea că actul criminal este determinat de componentele personalității, ale unei personalități specifice.

Cu privire la factorii psihici, știința criminologiei trebuie să țină seama de știința psihologiei, care reține trei tipuri de factori de acest gen:

a) factori motivaționali (trebuințe, mobiluri, tendințe, emoții, dorințe etc.); aceștia sunt factori propulsivi, determinanți la acțiune, inclusiv la crimă;

b) factori cognitivi, de cunoaștere (perceptivi, reprezentativi, imaginativi, intelectivi); aceștia sunt factori orientativi, de cunoaștere a situației și a mijloacelor de comitere;

c) factori conativi sau de mișcare, de punere în aplicare a dorinței și a ideii de comitere a crimei.

În cadrul factorilor psihici, un loc aparte îl ocupă, de asemenea, caracterul (caracter agresiv, caracter achizitiv), temperamentul (impulsivitate, insensibilitate) și firea omului (om sociabil, om retras etc.). Cauzele psihologice în comiterea crimelor au fost studiate și de *Jean Pinatel*⁸², care afirmă: „Crima este un act omenesc, iar criminalii sunt oameni ca și noncriminalii, dar ei se disting de alții deoarece comiterea crimei este expresia unei diferențe de grad, deci cantitativă și nu calitativă; există o diferență de grad între psihicul criminalilor și acela al non-criminalilor”.

Factorii de mediu

În formarea și dezvoltarea omului delincent, pe lângă factorii ereditari, un rol important îl joacă factorii de mediu, începând cu familia, continuând cu mediul de muncă și terminând cu întreaga ambianță socială în care trăiește un om.

⁸² J. Pinatel, *Criminologie*, Dalloz, Paris, 1963, pag. 473; Jean Pinatel a fost un cunoscut penalist și criminolog francez contemporan.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Persoana criminalului depinde de înzestrarea ereditară, dar, într-o măsură considerabilă, el depinde și de condițiile de formare (creștere - maturizare) și de dezvoltare socială (învățare și educare), pe scurt, de condițiile de mediu. În fond, prin ereditate se transmit anumite predispoziții, un fel de tipare care trebuie completate cu un anumit conținut⁸³.

a. Familia reprezintă principala instanță de socializare, ea fiind primul contact al copilului cu societatea, mediul său protector, spațiul în care primește informații despre viață și cel mai important factor afectiv din întreaga lui existență. Ea este primul intermediar în relațiile cu societatea și constituie matricea care imprimă minorului cele mai importante și mai durabile trăsături caracteriale și morale⁸⁴.

b. Școala, este cea care, după familie, asigură socializarea; în comparație cu familia, școala are câteva avantaje: monitorizarea eficientă a comportamentului, identificarea comportamentelor deviate și controlarea acestor comportamente prin ordine și disciplină, putând realiza ceea ce familia a eșuat⁸⁵.

La școală copilul merge cu „cei 7 ani de acasă” și, după majoritatea cercetărilor în domeniu, cu un caracter conturat și structurat. În intervalul de timp rămas pentru instruire, de regulă nu se mai produc transformări radicale de personalitate, ci au loc adăugări, amplificări sau înlăturări parțiale. Și așa, școala reprezintă un pilon de bază în devenirea personalității umane⁸⁶.

Învățământul poate constitui un obstacol în socializarea copiilor sau o poate perturba prin:

- acceptarea actelor de indisciplină, deci nesancționarea conduitelor deviate, în primă instanță, și delincvente;
- existența unor greșeli grosolane în aprecierea nivelului de cunoștințe, ca de exemplu o severitate nemăsurată;
- lipsa unui contact rezonabil cu familiile care au copii problemă (indisciplinați notorii, slabi și foarte slabi la învățătură, cu tendințe antisociale persistente etc.).

⁸³ I. Oancea, *Probleme de criminologie*, Ed. ALL, București, 1995, pag. 109.

⁸⁴ F. Grecu, S. Rădulescu, *Delincvența juvenilă în societatea contemporană*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, pag. 197.

⁸⁵ Ion E. Sandu, F. Sandu, *op. cit.*, pag. 224.

⁸⁶ C. Voicu, G. Ungureanu, A. Boroș, coord. L. Negrier-Dormont, *Introducere în criminologia aplicată*, Ed. Universul Juridic, București, 2004, pag. 105.

c. *Locul de muncă*, la rândul său, exercită o influență manifestată asupra fiecărei persoane. Elementele de coeziune care există între membrii unui colectiv de muncă transformă grupul într-o a doua familie.

Fiecare loc de muncă, prin specificul său, poate avea consecințe particulare criminogene. Astfel, munca prestată în zgomot mare poate slăbi psihicul omului; mediile comerciale și de afaceri, caracterizate prin „setea de aur” prin îmbogățiri rapide afectează negativ moralitatea unora. De regulă, infractorii, mulți dintre ei nu se adaptează mediului de la locul de muncă: comit abateri disciplinare, întârzie sau lipsesc, au loc conflicte cu colegii, uneori comit infracțiuni la locul de muncă.

Factori determinanți în săvârșirea practică a unei crime

În criminologia actuală s-a trecut de la cercetarea și expunerea statică a cauzelor și factorilor crimei și la cercetarea dinamică a factorilor și a proceselor săvârșirii reale și concrete a unei crime. Aceste aspecte sunt aspecte de mișcare, de realizare a unei crime, așa-numitele aspecte de criminodinamică. S-a pornit de la ideea că săvârșirea unei crime nu se reduce la un simplu act spontan și mecanic, ci dimpotrivă, acesta este un act complex.

Pinatel precizează că, în legătură cu săvârșirea practică a unei crime sunt prezente două feluri de factori, și anume: factori situaționali (împrejurări, conflicte, victimă etc.) și factori reacționali, adică factorii legați de persoana aflată în acea situație și care comite fapta criminală.

De aceea, orice carență a grupului familial sau tendințele de dislocare a stabilității și coeziunii ei sunt perturbatoare în cel mai înalt grad pentru copil, inducându-i acestuia o serie de tulburări de personalitate și comportamente deviate.

Numeroase cercetări au arătat că există legături strânse între structura familiei și conduitele delictuale ale minorilor. Printre factorii cel mai frecvent asociați cu familia ca factori criminogeni pot fi amintiți următorii: dezorganizarea familiei (prin deces, divorț sau abandon), atașamentul părinților (acceptare - respingere, identificare, afecțiune), comunicarea în familie (exprimarea sentimentelor, discuții diverse), atmosfera căminului (dispute, comprehensiune), supravegherea exercitată de părinți (cunoașterea activităților și a

DELINCVENȚA JUVENILĂ

prietenilor copilului) și metodele disciplinare utilizate (pedepse corporale, închiderea în casă etc.)⁸⁷.

Dintre factorii situaționali menționați de *Seelin*, cei mai importanți în comiterea unei crime privesc:

a) factorii economici, o criză economică, inflație, lipsuri în care poate ajunge o persoană sau o familie. Criza economică poate fi însoțită de șomaj, de lipsă de locuri de muncă, iar în astfel de situații autorii unor crime pot fi și oameni până atunci cinstiți, care, ajungând în criză, recurg la rezolvarea nevoilor și a frustrărilor prin comiterea de crime.

b) alcoolul, folosit în cantități mai mari decât în mod normal, poate deveni un factor declanșator la crimă. Efectul alcoolului se concentrează asupra sistemului nervos, contribuind la slăbirea controlului conștiinței asupra conduitei. El are influență asupra persoanelor agresive, asupra persoanelor cu reactivitate primitivă.

c) atitudini și acte ale adversarilor ori ale autorității pot juca rolul unor factori declanșatori la crimă; existența unor conflicte mocnite, urmate de unele expresii ofensatoare, intervenția brutală a unui organ de poliție pot avea reacții infraționale, mai ales dacă este vorba de anumite tipuri de infractori (iritabili, impulsivi); asemenea acțiuni se interpretează ca provocări și conduc la declanșarea unor acte criminale, a unor infrațiuni de violență.

d) tulburări ale vieții erotice ori tentații sexuale ivite pe neprevăzute pot declanșa acțiuni criminale; așa de exemplu, cum menționează *Seelin*, infidelitatea partenerului în viața erotică urmată de tulburări psihice puternice ce pot conduce la izbucniri criminale; de asemenea, un tată bețiv care lovește un copil din flori al soției și comite o crimă. Acestea sunt tulburări provocate de situații externe care devin declanșatoare de crimă.

e) antrenarea la crimă prin exemplul unor criminali poate deveni factor stimulator la crimă. Atragerea la crimă, sub formă de complici ori ajutoare, antrenarea la crimă a celor tineri de către criminali experimentați constituie factori de crimă. Unii se lasă atrași spre crimă de persoane care au influență morală, alții văd și cunosc exemplul unor criminali și, până la urmă, îi urmează.

f) tot influență a mediului se consideră și experiența de a fi martori ori complice îndepărtat la comiterea unor crime; de asemenea,

⁸⁷ I. Oancea, *op. cit.*, pag. 115.

influența mass-media (presă, radio, televiziune) legată de articole ori filme despre comiterea de crime, citirea unor cărți (romane polițiste etc.) constituie stimulenți ai mediului spre comiterea de crime.

Bibliografie:

1. Doltu, I., Drăghici, V. - *Criminologie*, Ed. Fundației Andrei Șaguna, Constanța.
2. Oancea, I. - *Probleme de criminologie*, Ed. All, București, 1995.
3. Pop, T. - *Curs de criminologie*, Ed. Ardealul, Cluj, 1998.
4. Sandu, Ion E., Sandu, F. - *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001.
5. Stănoiu, R. M. - *Introducere în criminologie*, Ed. Oscar Print, București, 1995.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 115-120

Abstract

Any human act that causes injury – material or moral - or just threatening by committing an action that can affect life, health, physical integrity, property and assets of another person, no matter if it was committed intentionally or with guilt, implies – according to the laws- the application of a punitive penal or civil code, and also implies the necessity to repair the damage.

Keywords:

penal or civil code, guilt

RĂSPUNDEREA PENALĂ A MINORULUI ÎN NOUL COD PENAL

Florin BOBEȘI

Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Prevenirea și combaterea infracționalității minorilor a constituit și continuă să constituie una dintre problemele cele mai grele și mai dramatice care se pun pe planul politicii penale și al dreptului penal. Este de reținut specificul fenomenelor infracționale la minori având în vedere o serie de factori specifici acestui segment de populație, precum: lipsa de experiență de viață socială, deficiențe în procesul educativ, influența negativă a majorărilor, etc. Legislațiile penale moderne, ca și cea românească, au adoptat în legătură cu infractorii minori, un regim distinct, special, ce se formează nu numai din măsuri educative ci și din pedepse, acestea din urmă fiind aplicate numai în măsura în care se consideră că cele educative nu sunt suficiente în cazurile judecate.

Această politică penală este însușită și de legiuitorul penal român care în Titlul V art. 100 din Codul penal⁸⁸ în vigoare, prevede că: *față de minorul care răspunde penal se poate lua o măsură educativă ori i se poate aplica o pedeapsă. La alegerea sancțiunii se ține seama de gradul de pericol social al faptei săvârșite, de starea fizică, de dezvoltarea intelectuală și morală, de comportarea lui, fie de condițiile în care a fost crescut și în care a trăit și de alte elemente de natură să caracterizeze persoana minorului.* De asemenea legiuitorul penal român în cuprinsul aceluiași articol, prevede faptul că: *pedeapsa se aplică numai dacă se apreciază că luarea unei măsuri educative nu este suficientă pentru îndreptarea minorului.* Aprecierea, asupra modului în care minorul infractor va fi sancționat aparține exclusiv magistratului sesizat cu judecarea cauzei.

Prin aceste prevederi, legiuitorul penal român a instituit un regim mixt de sancțiuni, alcătuit din măsuri educative și pedepse. Trăsătura caracteristică acestui sistem este dată, în principal, de componența măsurilor educative, sancțiuni penale, cu caracter eminentamente educativ, care vizează refacerea educației deficitare a infractorului minor, iar în secundar, prin aplicarea unor pedepse

⁸⁸ Codul Penal Român, adoptat prin Legea nr. 15/1968 în B. Of. nr. 79-79 bis din 21.06.1968.

minorilor care au săvârșit infracțiuni deosebit de grave și vădesc o pericolozitate deosebită.

Răspunderea penală la minori intervine odată cu împlinirea vârstei de 14 ani, dacă făptuitorul a avut discernământ în momentul săvârșirii faptei și este obligatoriu să răspundă dacă a împlinit vârsta de 16 ani și până la împlinirea vârstei de 18 ani, dacă nu există cauze care să înlăture răspunderea penală. Trebuie menționat faptul că, pedepsele aplicabile minorilor infractori au un regim diferit de cel al infractorilor majori, deosebindu-se atât prin natura lor cât și prin modul de aplicare și executare.

Măsurile educative care se pot lua față de minor sunt: muștrarea, libertatea supravegheată, internarea într-un centru de reeducare și internarea într-un institut medical educativ. Ultima are un caracter special și complex, având nu numai un caracter de măsură educativă privativă de libertate, dar și de măsură de tratament medical. Pedepsele care se pot aplica minorilor infractori sunt închisoarea și amenda, cu mențiunea că limitele speciale prevăzute de lege în cazul acestora se reduc la jumătate, fără ca minimul să depășească 5 ani. În cazul în care pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, pedeapsa aplicată minorului va fi închisoarea între 5 și 20 ani.

La individualizarea pedepsei minorului, magistratul investit cu judecarea cauzei va ține seama și de dispozițiile legale cu privire la cauzele de atenuare ori agravare ale pedepsei, o pedeapsă aplicată în timpul minoratului nu va constitui primul termen de recidivă, dar va trebui însă, să fie avut în vedere de instanță, ca element de antecedentă, la stabilirea noii pedepse. Instanța de judecată, dacă apreciază că este oportun și necesar pentru o mai bună individualizare a pedepsei, poate dispune și luarea unor măsuri de siguranță asupra minorilor.

În noul Cod penal român⁸⁹ care va intra în vigoare în luna octombrie 2011, Titlul V este rezervat reglementărilor privind minoritatea într-o structură mult mai largă față de Codul penal aflat în vigoare și constituie unul dintre punctele centrale ale reformei penale, dispozițiile cuprinse în acest titlu fiind sistematizate în 4 capitole.

⁸⁹ Codul Penal adoptat în data de 26.06.2009 prin Legea 286/2009 în urma angajării răspunderii Guvernului în fața Camerei Deputaților și Senatului în ședința comună din data de 22.06.2009, publicat în Monitorul Oficial nr. 510/24.07.2009.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Prin art. 113 noul Cod penal menține aceleași limite ale răspunderii penale ca și actualul cod în cazul minorilor, în sensul că: minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal, iar minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde numai dacă în momentul în care a săvârșit fapta avea discernământ.

O primă noutate adusă de noul Cod penal o regăsim în cuprinsul articolului 115 care prevede că: măsurile educative sunt neprivative de libertate sau privative de libertate. Măsurile educative neprivative de libertate sunt: stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână și asistarea zilnică. Măsurile educative privative de libertate sunt: internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție.

Față de minorul cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate. Se poate lua și măsura privativă de libertate în cazul în care minorul: a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat, sau atunci când, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață. La alegerea măsurii educative care urmează să fie luată față de minor, magistratul va avea în vedere vârsta acestuia dar și criteriile generale de individualizare a pedepsei.

Măsura educativă a stagiului de formare civică, o altă noutate adusă de noul Cod penal constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 2 luni, pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor. Organizarea, asigurarea participării și supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probațiune fără a afecta programul școlar sau profesional al minorului.

Măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână, instituită de noul Cod penal constă în obligația minorului de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță. Supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

O nouă măsură educativă pe care o instituie Codul penal o reprezintă măsura asistării zilnice. Măsura educativă a asistării zilnice

constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului. Această măsură educativă se ia pe o durată cuprinsă între 3 și 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

În situația în care, în cursul executării unei măsuri educative privative de libertate, persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare și reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța de judecată poate dispune schimbarea regimului de executare a sancțiunii penale prin continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar.

Astfel, în raport de noile dispoziții cuprinse în noul Cod penal se poate observa că, legiuitorul penal român a revizuit sistemul sancțiunilor penale aplicabile infractorilor minori prin aplicarea măsurilor educative față de aceștia și numai în situații speciale menționate anterior se va putea dispune ca executarea măsurii educative dispuse de instanța de judecată să continue până la terminarea acesteia în regim de penitenciar.

În situația în care infractorul minor a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede o pedeapsă cu închisoarea de 20 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, se dispune internarea într-un centru de detenție a minorului pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

De asemenea noul Codul penal reglementează și modul de sancționare a minorilor în cazul pluralității de infracțiuni. Potrivit art. 129 în cazul săvârșirii a două infracțiuni, dintre care una în timpul minorității și una după majorat, pentru infracțiunea săvârșită după majorat se stabilește o pedeapsă astfel: dacă măsura educativă este neprivativă de libertate, se execută numai pedeapsa, iar dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat.

O altă noutate adusă în cazul infracțiunilor săvârșite de minori o reprezintă prescripția executării măsurilor educative care nu are corespondent în codul penal aflat în vigoare. Astfel, potrivit art. 132 măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate. Măsurile educative privative de libertate se prescriu într-un

DELINCVENȚA JUVENILĂ

termen egal cu durata măsurii educative luate, dar nu mai puțin de 2 ani.

Ca atare, prin noile dispoziții referitoare la sancționarea minorilor care au săvârșit infracțiuni, incluse în noul Codul penal s-a renunțat la sistemul mixt al sancțiunilor minorilor existent, prin aplicarea unei măsuri educative neprivative de libertate și numai prin excepție, în cazul infracțiunilor grave sau celor comise în forma pluralității de infracțiuni, prin aplicarea unei măsuri educative privative de libertate, un regim sancționator distinct, special, prin care se asigură recuperarea și reintegrarea minorilor infractori.

Bibliografie:

1. CODUL PENAL ROMÂN, adoptat prin legea nr. 15/1968 în B. Of. nr. 79-79 bis din 21.06.1968.
2. CODUL PENAL, adoptat în data de 26.06.2009 prin Legea 286/2009 în urma angajării răspunderii Guvernului în fața Camerei Deputaților și Senatului în ședința comună din data de 22.06.2009, publicat în Monitorul Oficial nr. 510/24.07.2009.

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 121-130

Abstract

Restorative justice, as alternative methods of dealing with juvenile offenders subject to criminal proceedings, has the mission to contribute to the achievement of criminal justice, by enabling effective use of community sanctions and measures, and providing an appropriate response to crime.

Mediation, as a central part of restorative justice is in its beginning phase in Romania. The Law no. 192/2006 on mediation, modified by Law no. 390/2009 is one of the stages of reduction of the workload of the courts and therefore the relief of many cases, seeking to ensure a satisfactory solution interests of the two sides in the conflict and to increase the quality of justice.

The implementation of victim-offender mediation in criminal cases in which juveniles are involved is based on the importance to foster a sense of responsibility of offenders and to provide practical possibility to move and to legitimate interest of victims to have a say in dealing with the consequences of their victimization.

Ensuring the function of the institution of mediation is equally a requirement arising from commitments as EU member state, including the obligation to timely implement the provisions of EU directives into national law and ensure their use in practice.

Keywords:

restorative justice, mediation, juvenile delinquency

**MEDIEREA
- ALTERNATIVĂ LA
SISTEMUL JUSTIȚIEI
PENALE ÎN CAZURILE
DE DELINCVENȚĂ
JUVENILĂ**

Ana BĂLAN

Universitatea „Andrei Șaguna”,
Constanța

**Reglementări internaționale privind justiția restaurativă
și delincvența juvenilă**

Comunitatea europeană manifestă un interes constant și continuu în promovarea medierii în materie penală, ca opțiune flexibilă și cuprinzătoare, axată pe rezolvarea problemei și pe implicarea părților, în completare sau ca alternativă a procedurii penale tradiționale.⁹⁰ În acest sens, Consiliul Europei a elaborat o serie întreagă de recomandări către statele membre⁹¹, printre care amintim:

- Recomandarea (85) 11 privind poziția victimei în dreptul penal și procedura penală;
- Recomandarea (87) 18 privind simplificarea justiției penale ;
- Recomandarea (87) 20 privind reacțiile sociale față de delincvența juvenilă;
- Recomandarea (87) 21 privind asistența victimelor și prevenirea victimizării;
- Recomandarea (88) 6 privind reacțiile sociale față de comportamentul infracțional al tinerilor proveniți din familiile emigrante;
- Recomandarea (92)16 privind reglementările europene asupra sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate;
- Recomandarea (95) 12 privind administrarea justiției penale;
- Recomandarea (98) 20 privind medierea familială;
- Recomandarea (99) 19 privind medierea în materie penală;
- Recomandarea (22)2000 privind îmbunătățirea implementării regulilor europene pentru sancțiuni și măsuri comunitare.

Toate aceste documente au ca element comun identificarea unor modele consensuale de rezolvare a conflictelor, iar la baza promovării lor stă o nouă filosofie, prezentată în literatura de specialitate sub diverse titulaturi: justiție comunitară, justiție restaurativă, justiție informală. În practică, se folosește, în mod

⁹⁰ Consiliul Europei, *Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală*, www.coe.int.

⁹¹ Pentru consultare, acestea se pot găsi pe site-ul Consiliului Europei, www.coe.int.

frecvent, denumirea de mediere⁹², însă trebuie precizat că nu există o relație de sinonimie între noțiunea de mediere și cea de justiție restaurativă; aceasta din urmă reprezintă un concept mult mai larg, în care se include și medierea, care este de fapt principala formă în care se concretizează justiția restaurativă⁹³, alături de o mare varietate de forme particulare incluse în conceptul restaurativ.

Conform unei alte definiții, justiția restaurativă este prezentată ca răspuns la infracțiune focalizat pe victimă, care oferă celor implicați în săvârșirea infracțiunii – victimă, infractor, familiile acestora, comunitate – prilejul de a reacționa direct la prejudiciul moral și material cauzat prin infracțiune⁹⁴.

Recomandarea (99)19 privind medierea în materie penală⁹⁵ este un prim instrument pentru implementarea medierii victimă-infractor, întrucât încurajează statele membre să asigure posibilitatea medierii, ca serviciu confidențial și voluntar acceptat, în toate etapele procesului penal.

Un alt document care sprijină dezvoltarea justiției restaurative este Proiectul de rezoluție al ONU referitor la programele de justiție restaurativă în domeniul penal, aprobat de Comisia pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală a ONU în aprilie 2000.

La 8 decembrie 2000 a fost constituit Forumul European pentru Mediere Victimă/Infractor și Justiție Restaurativă⁹⁶. Scopul acestui organism constă în sprijinirea, implementarea și dezvoltarea în Europa a medierii victimă/infractor și a altor practici specifice justiției restaurative, stabilindu-se ca prioritate colaborarea dintre mediatori, servicii de mediere, responsabili cu elaborarea politicilor penale, cercetători și practicieni în domeniul justiției penale din Europa.

⁹² Consiliul Europei, *Memorandum explicativ la Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală*, www.coe.int.

⁹³ L. Walgrave, *Restorative justice for juveniles*, Leuven University Press, 1998, p.75.

⁹⁴ M.S. Umbreit, Center for Restorative Justice and Peacemaking, School of Social Work, University of Minnesota, www.ssw.che.umn.edu/rjp.

⁹⁵ Adoptată de Comitetul Miniștrilor în 15 septembrie 1999, la a 679-a reuniune a delegației miniștrilor; o traducere a textului este disponibilă pe www.cristidanilet.wordpress.com/lucrari-on-line.

⁹⁶ Pentru detalii privind activitatea acestei organizații, a se vedea www.euroforum.org

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Decizia Cadru a Consiliului Uniunii Europene referitoare la statutul victimelor în cadrul procedurilor penale⁹⁷, prin care statele membre ale UE se obligă să-și adapteze legile naționale, astfel încât să ofere victimelor infracțiunilor un minimum de protecție cuprinde, în art. 10, următoarele referiri la medierea în sistemul de justiție penală:

- 1) “Fiecare stat membru trebuie să promoveze medierea în cazurile penale pentru infracțiunile pe care le consideră adecvate acestui tip de măsură”.
- 2) “Fiecare stat membru trebuie să se asigure că poate fi luată în considerare orice înțelegere între victimă și infractor apărută în cursul unei asemenea medieri în cazuri penale”.

Reglementări naționale privind medierea în cauzele penale

Ca urmare a acestor recomandări și în vederea alinierii la standardele europene, având în vedere obținerea statutului de țară membră a Uniunii Europene, România a reglementat medierea și profesia de mediator prin adoptarea Legii nr. 192/2006⁹⁸. Scopul acesteia vizează atât reducerea volumului de activitate al instanțelor de judecată prin degrevarea lor de cât mai multe cauze, cât și ridicarea calității actului de justiție prin satisfacerea mai rapidă a intereselor părților.

Medierea este definită în art. 1 din legea menționată ca: *„O modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate și confidențialitate, având liberul consimțământ al părților. Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le sprijine pentru soluționarea conflictului, prin obținerea unei soluții reciproc convenabile, eficiente și durabile.”*

Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale sunt cuprinse în art. 67-70 din Legea nr. 192/2006. În conformitate cu acestea, medierea se aplică în cauzele penale care privesc infracțiuni

⁹⁷ Adoptată de Consiliul de Miniștri ai Uniunii Europene la 15 martie 2001.

⁹⁸ Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator a fost modificată și completată prin Legea nr. 390/2009.

pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Conform Codului penal în vigoare⁹⁹, pot face obiectul procesului de mediere următoarele infracțiuni: lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală și vătămarea corporală din culpă, violarea de domiciliu, amenințarea, violarea secretului corespondenței, divulgarea secretului profesional, violul, seducția, insulta, calomnia, pedepsirea unor furturi la plângerea prealabilă, abuzul de încredere, distrugerea, tulburarea de posesie, abandonul de familie, nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului și tulburarea folosinței locuinței. De asemenea, poate face obiectul medierii latura civilă a tuturor celorlalte infracțiuni prevăzute în Codul penal și legile speciale.

Nici persoana vătămată, nici făptuitorul nu pot fi constrânși să accepte procedura medierii, iar în cazul în care aceștia își dau acordul, medierea trebuie să se desfășoare în așa fel încât să fie garantat dreptul fiecărei părți la asistență juridică și, dacă este cazul, de serviciile unui interpret.

Procesul-verbal prin care se încheie procedura medierii, trebuie să arate dacă părțile au beneficiat de garanțiile prevăzute ori, după caz, să menționeze că au renunțat expres la acestea.

În cazul minorilor, garanțiile prevăzute de lege pentru desfășurarea procesului penal trebuie asigurate, în mod corespunzător, și în cadrul procedurii de mediere.

Conform Codului de procedură penală¹⁰⁰, procedura în cauzele cu infractori minori prevede că în cazul urmăririi penale a copilului care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare/confruntare, **dacă** se consideră necesar, se citează: serviciul de probațiune, părinții, tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căruia se află minorul.

Procurorul care efectuează urmărirea penală **poate** să solicite, când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune, iar instanța de judecată **are obligația** să dispună efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune.

⁹⁹ Publicat în M.O. nr. 65 din 16 aprilie 1997.

¹⁰⁰ Codul de procedură penală, art. 481, 482 și 484.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

În ceea ce privește judecarea minorilor, aceasta se face în prezența minorului. La judecarea cauzei se citează, în afară de părți: serviciul de probațiune; părinții; tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căruia se află minorul; alte persoane a căror prezență este considerată necesară de instanță. Neprezentarea nu împiedică judecarea cauzei.

În cazul în care procedura de mediere se desfășoară înaintea începerii procesului penal și aceasta se încheie prin împăcarea părților, persoana vătămată nu mai poate sesiza, pentru aceeași faptă, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată. Dacă procedura de mediere a fost declanșată în termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile, acest termen se suspendă pe durata desfășurării medierii. În cazul în care părțile aflate în conflict nu s-au împăcat, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare¹⁰¹.

În cazul în care medierea se desfășoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata se suspendă, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere. Suspendarea durează până când procedura medierii se încheie prin oricare dintre modurile prevăzute de lege (prin încheierea unei înțelegeri între părți în urma soluționării conflictului, prin constatarea de către mediator a eșuării medierii sau prin depunerea contractului de mediere de către una dintre părți¹⁰²), dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.

Mediatorul are obligația să comunice organului judiciar o copie de pe procesul-verbal de închidere a medierii, iar procesul penal se reia din oficiu, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că părțile nu s-au împăcat, sau, dacă acesta nu se comunică, la expirarea termenului prevăzut de lege.

Pentru soluționarea cauzelor penale în baza acordului încheiat ca rezultat al medierii, părțile sunt obligate să depună la organul judiciar forma autentică a acordului sau să se prezinte în fața organului judiciar pentru a se lua act de voința acestora¹⁰³.

¹⁰¹ Legea nr.192/2006, art.69.

¹⁰² Legea nr.192/2006, art.56, alin. (1).

¹⁰³ Legea nr.192/2006, art.70.

Avantaje ale medierii în cauzele penale

Termenul mediere în sens general (care nu este specific contextului penal), este destinat în mod normal procesului de soluționare a conflictelor, implicând participarea unei a treia părți (neutre), în scopul încurajării unui acord încheiat prin liberul consimțământ al părților.

Medierea, în materie penală, este definită ca un proces desfășurat între victimă și infractor, părți care au posibilitatea ca în mod voluntar, să participe activ la rezolvarea problemelor rezultate în urma comiterii unei infracțiuni, beneficiind și de ajutorul unei a treia părți neutre care este un mediator profesionist sau un membru al comunității¹⁰⁴.

Medierea, în materie penală, se poate realiza direct, atunci când părțile se întâlnesc în prezența unui mediator sau indirect, când fiecare parte se întâlnește separat cu acesta. Părțile medierii pot fi: victima și infractorul, alături de care pot fi prezente și rudele lor, reprezentanți ai comunității sau reprezentanți din partea autorităților locale. În toate cazurile este esențial ca mediatorul să fie neutru, iar participarea părților, voluntară¹⁰⁵.

În rândul specialiștilor preocupați de instituția medierii, se manifestă tot mai pregnant opinia că această formă alternativă de rezolvare a conflictelor poate marca un progres semnificativ față de sistemul penal actual, datorită avantajelor pe care le aduce pentru toate părțile implicate: victimă, infractor, comunitate, societate.

Avantajele justiției restaurative pentru victimă sunt multiple: aceasta are un rol sporit în desfășurarea sesiunilor de mediere, problema poate fi rezolvată rapid, cu o procedură clară legată de fapta în sine, nu despărțită cronologic de ea. În soluționare poate fi angrenată familia și comunitatea, iar contactul dintre victimă și autorul

¹⁰⁴ Consiliul Europei, *Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală*, www.coe.int.

¹⁰⁵ Consiliul Europei, *Memorandum explicativ la Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală*, www.coe.int.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

infracțiunii poate fi benefic: infractorul poate cere iertare direct victimei și poate repara prejudiciul. Ca urmare, prin rapiditatea derulării procesului de mediere între cele două părți implicate, satisfacția este mai apropiată față de momentul comiterii infracțiunii.

Nu sunt de neglijat nici avantajele justiției restaurative în cazul infractorului: acesta este implicat în decizia privitoare la sancțiune sau compensații, își asumă responsabilitatea pentru faptele sale ilegale și suportă consecințele, acceptă repararea prejudiciului moral și/sau material. Întrucât nu se recurge la privarea de libertate nici anterior audierii, nici după (arest preventiv sau detenție), contactul cu sistemul judiciar și implicarea acestuia sunt evitate, cu efecte directe asupra reducerii riscului de recidivă¹⁰⁶.

Implicarea în procesul de mediere a victimei și a infractorului este diferită față de procedurile penale obișnuite, unde statul și infractorul sunt actorii principali. Un obiectiv al medierii constă în a furniza părților posibilitatea de a rezolva conflictul în sensul în care doresc, prin bună înțelegere și în beneficiul amândurora. Atingerea acestui scop implică un rol constructiv și activ din partea lor, uneori chiar inovator¹⁰⁷.

Utilizarea medierii, în cazurile de delincvență juvenilă, și-a dovedit eficiența prin rezultatele semnificative obținute în statele în care justiția restaurativă este deja o realitate juridică, asigurând evitarea contaminării minorilor și a tinerilor în mediul penitenciar, dar și conservarea drepturilor și a libertăților democratice ale cetățenilor.

Pentru orice individ, privarea de libertate în penitenciar determină un impact puternic asupra statusului psiho-fizic, generând modificări vizibile atât pe perioada detenției, cât și după executarea pedepsei. Posibilitățile practice care privesc demersul educativ sunt condiționate în penitenciar de factori a căror acțiune este greu de contracarat. Minorul ajuns pentru prima dată în centrul de reeducare sau în penitenciar este traumatizat psihologic: tensiunile legate de recunoașterea faptei, contactul cu organele de anchetă, procesul remușcării, despărțirea de familie îl afectează profund¹⁰⁸.

¹⁰⁶ M.S. Umbreit, *The Handbook of Victim Offender Mediation*, Jossey-Bass INC, 2001.

¹⁰⁷ Centrul de Resurse Juridice, *Studiu privind evaluarea aplicării unor elemente de justiție restaurativă în România. Fundamentare teoretică*, www.crj.ro.

¹⁰⁸ G.Florian, *Psihologie penitenciară*, Editura Oscar Print București, 2002, p.22.

Pentru anumite categorii de infracțiuni și de infractori (minori și tineri), reintegrarea socială este mult mai aproape de o finalitate pozitivă în cazul probațiunii sau al includerii acestora într-un proces restaurativ, decât în situația în care aceștia sunt privați de libertate, când reintegrarea rămâne la nivelul unui deziderat ce urmează, eventual, a fi atins odată cu revenirea subiectului în societate.

Concluzii

Conform noilor modalități de abordare a delincvenței juvenile¹⁰⁹, paradigmele educației și auto-dezvoltării, reintegrării, compensării, **medierii și sprijinirii victimelor** trebuie să caracterizeze filosofia sistemului european de justiție juvenilă, pentru a preveni recidiva și escaladarea criminalității. La modul ideal, sistemul de justiție juvenilă ar trebui să implice familia, vecinii, școala și prietenii pentru a atinge scopul comunitar de a preveni delincvența juvenilă. În loc de susținerea unei legi penale cu acoperire largă, ar trebui să existe o limitare a acesteia la „acte serioase, violente și persistente”, precum și delikte legate de alcool și droguri. Foarte important este că măsurile disciplinare și sancțiunile să se bazeze pe studii științifice și evidențe clare și să fie urmate de monitorizare și evaluare științifică continuă, respectând în același timp principiul intervenției minime.

Premisele pentru utilizarea medierii în cauzele penale, inclusiv a celor în care sunt implicați minori au fost create, în România, prin adoptarea Legii nr. 192/2006 și înființarea Consiliului de Mediere, ca autoritate de reglementare în domeniul medierii și al profesiei de mediator¹¹⁰. În prezent, sunt autorizați peste 600 de mediatori, organizați în mai multe asociații profesionale care funcționează în majoritatea județelor, astfel că terenul este pregătit pentru implementarea prevederilor legale în practică.

Ceea ce nu s-a realizat, încă, este sensibilizarea instituțiilor judiciare – poliție, parchet, instanțe de judecată, penitenciare, a profesioniștilor – avocați, asistenți sociali, consilieri de probațiune, a

¹⁰⁹ Regulile europene privind copiii care au săvârșit fapte penale și pentru care au fost stabilite sancțiuni sau măsuri, adoptate de Consiliul de Miniștri al Consiliului Europei prin Recomandarea 22 din 2008.

¹¹⁰ www.cmediere.ro

DELINCVENȚA JUVENILĂ

justițiabililor – victime și infractori și a opiniei publice, în general. Este nevoie de campanii susținute de informare și de un dialog permanent între aceștia și mediatori, având în vedere realitatea că este dificilă schimbarea obișnuinței cetățeanului de rând de a se adresa instanțelor judiciare clasice pentru rezolvarea oricărui tip de conflict.

Pentru ca medierea să fie accesibilă și persoanelor care nu dispun de posibilități financiare, ar fi necesară o susținere a serviciilor de mediere din partea statului.

Nu în ultimul rând, universitățile și instituțiile academice ar trebui să susțină și să promoveze cercetarea științifică în domeniul medierii, iar programele educaționale naționale ar trebui să cuprindă informații privind modalități alternative de rezolvare a conflictelor.

Bibliografie:

1. Florian, G., *Psihologie penitenciară*, Editura Oscar Print București, 2002.
2. Umbreit, M.S., *The Handbook of Victim Offender Mediation*, Jossey-Bass INC, 2001.
3. Umbreit, M.S., *Center for Restorative Justice and Peacemaking, School of Social Work, Univeristy of Minnesota*, www.ssw.che.umn.edu/rjp.
4. Walgrave, L. *Restorative justice for juveniles*, Leuven Univeristy Press, 1998.
5. Consiliul Europei, *Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală*, www.coe.int. Consiliul Europei.
6. Memorandum explicativ la Recomandarea (19)99 privind medierea în materie penală, www.coe.int.

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 131-144

Abstract:

There are many different approaches of the delinquency phenomenon like psychological, social, medical, juridical, pedagogical and anthropological. Lately, we are dealing with the criminological approach orientated by the „ontological-axiological aspect of the act” and by the spiritual part of the human being which cannot be measure or quantified under any circumstances.

From my point of view, the spiritual part of the human being has been never brought into question until now, thanks to „the moving sand” called by the all the applied disciplines in statistics. But, if we cannot measure the mystery of the human being (his theology) this does not mean that he is included in the sphere of something avoidable or neglected.

On the contrary, in my paper, I will try to show that in the criminal acts the focus should be on his motivation together with his endogenous and exogenous factors.

Keywords:

delinquency, the criminological approach orientated by the „ontological-axiological aspect of the act”, spirituality, motivation

**DELINCVENȚA:
ÎNTRE CRIMINOLOGIE
ȘI SPIRITUALITATE.
PUNCTUL DE VEDERE
CRIMINOLOGIC
ONTOLOGIC-AXIOLOGIC
ASUPRA ACTULUI**

Alin LEȘ

Universitatea „Babeș-Bolyai”,
Cluj Napoca;

Institut des Hautes Etudes
en Criminologie, Paris

Preocuparea științifică pentru studiul comportamentului uman nu încetează să ne provoace la descrierea de noi perspective într-o societate contemporană în plină schimbare. Fiecare act al nostru este disecat de semenii noștri, mai mult sau mai puțin științific. Aproape fiecare motivație a noastră (sau a celorlalți) ne lasă semne de întrebare, majore uneori, în propriul registru de cercetare. Nici oportunitățile nu rămân în umbră, mai ales atunci când ele se „cer” fructificate. La toate aceste acțiuni „văzute”, mai rămâne să adăugăm și misterul ființei umane, acel „nevăzut” transbordat uneori cu prea multa superficialitate.

Înainte de a dezbate punctul de vedere al criminologiei ontologic-axiale asupra actului, sunt nevoit să pornesc de la următoarele întrebări: „A fost primul om agresiv? A fost înzestrat primul om de Dumnezeu cu agresivitate?” Răspunsul este: „Da”! Teologia, prin Sf. Evagrie Ponticul (345-399), „omul cultivat al Antichității târzii din primele secole creștine”¹¹¹, afirmă: „Cea dintâi funcție a agresivității la omul aflat în stare de sănătate (Adam înainte de cădere, omul restaurat în Hristos) este de a se împotrivi la tot ceea ce-l poate îndepărta de Dumnezeu, abătându-l din calea spre îndumnezeire, pe care a fost pus la creație”¹¹²; cu alte cuvinte, „alături de puterea poftitoare, în sufletul omenesc stă puterea agresivă sau irascibilă. Această putere ține de însăși firea omului, fiind una dintre componentele sufletului omenesc încă de la crearea sa”¹¹³.

Așadar, dacă teologic putem afirma că agresivitatea i-a fost dată lui Adam ca virtute împotriva ispitelor, împotriva răului, și că aceasta avea o valoare pozitivă pentru sufletul uman înainte de căderea sa în păcat, după izgonirea din Rai, toate funcțiile omului se pervertesc, inclusiv agresivitatea, de unde o patologie a ei. Extrapolând puțin, din punct de vedere etologic, agresivitatea a existat

¹¹¹ E. Ponticul, *În luptă cu gândurile*, Ed. Deisis, Sibiu, 2006, p. 37.

¹¹² J.-C. Larchet, *Terapeutică bolilor spirituale*, Ed. Sofia, București, 2001, p. 72; Leș, A. (2009), *Up to probation, to the causal theories of deviance. A socio-psychoreligious perspective*, Social work perspective on quasi-coercive treatment of offenders, West University Publisher House, p. 230.

¹¹³ *Ibid.*, p. 71.

la primul om înainte de păcat în stare pură și s-a anomizat după izgonirea din Rai printr-un „mediu culpabil de dezvoltare”¹¹⁴. În cele ce urmează, voi vorbi despre delincvență prin prisma deturnării funcțiilor primordiale ale agresivității, având în vedere un areal de plecare teologic, apoi din/prin prisma etologiei și a biologicului, a ereditarului, a socialului (în special, al anomiei) și a psihologicului, sau mai bine spus, o abordare cum numai multidisciplinar este posibilă.

Din punct de vedere etologic, agresivitatea se distinge ca *interspecifică*, adică de luptă pentru existență și *intraspecifică*, cu rol de a menține agresivitatea în limitele constructive din interiorul unei specii, prin ceea ce etologii le numesc *turniruri biologice* (adică fuga, supunerea în scopul apărării progeniturii, apărării teritoriului sau *pattern-uri* dominante, cu rol de diminuare a agresivității)¹¹⁵.

Ca instinct bipolar, adică distructiv și creator, agresivitatea omului reflectă discrepanța dintre evoluția sa genetică lentă și evoluția culturală rapidă a mediului uman, putând apărea o perturbare a echilibrului dintre agresivitate și inhibitorii săi. Prin *turnirurile culturale*, agresivitatea poate fi sublimată în acte de competiție, performanță și creație, luând forma unei agresivități *benigne* (de apărare pentru supraviețuire) cu caracteristici de programare genetică și a unei agresivități reactive sau *maligne* (de atac, ofensivă și distructivă) învățată genetic, specifică omului și cu caracter anticipativ. În esență, la om se va întâlni o agresivitate *filogenetică*, adică cu caracter de supraviețuire, *ontogenetică*, adică învățată și *actogenetică* (de trecere la act, în funcție de circumstanțele situaționale)¹¹⁶. Este important să știm cum s-a făcut trecerea de la explicația teologică la cea științifică în ceea ce privește agresivitatea și să observăm, în același timp, complementaritatea „religie – știință”. Ne va ajuta pe mai departe.

¹¹⁴ Gh. Scripcaru, V. Astărăstoae, *Criminologie clinică*, Ed. Polirom, Iași, 2003, p. 78.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Cf. Gh. Scripcaru, V. Astărăstoae, *op. cit.*, pp. 78-79.

**Câteva considerații privind interferența dintre etologie și anomie
pentru o înțelegere completă a comportamentului uman**

Studiile au demonstrat că manifestarea distructivă a agresivității la adult vine (și) dintr-o lipsă a manifestării în fază precoce a afectivității vis-a-vis de copil. Dacă luăm și punctul de vedere psihanalitic în discuție, încă din perioada intrauterină copilul simte afectivitatea versus agresivitatea din partea mamei sau/și a tatălui. Deprivarea de afectivitate din această perioadă a vieții este adusă în discuție de Scripcaru și Astărăstoae prin intermediul paradigmei atașamentului ca aptitudine înnăscută de a descifra limbajul corporal (ce devine forma primitivă a iubirii) și sentimentele materne. Astfel, există o predispoziție înnăscută de a învăța afectivitatea și de a dezvolta legături interumane, de la contactul tegumentar până la educația superioară a sensibilității¹¹⁷. Autorul acestei paradigme, Bowlby, prin studiile sale, ne arată că un copil vine pe lume programat genetic pentru atașamentul adultului, atașament care devine o matrice de protocomportament pe care se engramează valorile sociale elementare, așa-numitul cod de acces la lume prin limbaj, tradiții și reguli de comportament, printre care discriminarea primară dintre bine și rău ca germen al conștiinței morale¹¹⁸. Tot în acest sens, numeroase dovezi arată că arhetipul mamei constituie un tipar de comportament reliefat prin contactul fizic – mângâierea – aducând liniștire, iar separarea sau frica de străini (instinctivă, deoarece distincția „prieten – dușman” este un element etologic de supraviețuire), dimpotrivă, anxietate și autism¹¹⁹.

Ca un scurt rezumat al celor prezentate până acum, se poate afirma că afectivitatea maternă și modelul patern reprezintă matrici ale comportamentului și nucleu al formării personalității, fapt ce atestă că nevoia de iubire este esențială pentru dezvoltarea psihicului și pentru inhibarea agresivității și că, în lipsa iubirii, locul va fi luat de ură și tot

¹¹⁷ Ibid., p. 80.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid., p. 81.

ceea ce vine din lipsa iubirii. În acest context, prima copilărie devine esențială pentru sublimarea tensiunilor agresive și formarea Supraeului și pentru formarea cenzurii morale. Afectivitatea devine, astfel, baza transmiterii generaționale a empatiei și a afecțiunii adultului, care nu este altceva decât transcendența afecțiunii primite în copilărie. În lipsa afectivității, putem spune că se structurează personalitatea anomică, adevărată maladie a socializării negative al cărei nucleu este insensibilitatea¹²⁰.

De ce are nevoie, totuși, un copil pentru o dezvoltare normală, din toate punctele de vedere? Brazelton și Greenspan ne confirmă că, în sânul familiei ar trebuie să se petreacă toate: nevoia de a avea relații emoționale calde, apropiate, stabile; nevoia de a fi protejat fizic, de a avea siguranță și o viață regulată; nevoia de experiențe adaptate nivelului de dezvoltare a copilului; nevoia de limite, de viață structurată și de responsabilități adecvate nivelului de dezvoltare; nevoia de experiențe adecvate diferențelor individuale ale copilului, intereselor lui particulare; nevoia de a trăi într-o comunitate stabilă, de a beneficia de sprijinul și cultura acesteia; nevoia de a avea un viitor protejat¹²¹. Toate aceste criterii oferă șanse importante pentru asigurarea unei vieți în afara devianței comportamentale, trambulina de cele mai multe ori înspre delincvență. Așadar, accentul este pus pe familie în prima parte a prezentării mele cu rolul ei antiangoasant, antiagresiv, antipunitiv, antiabuzator în care copilul își poate dezvolta armonios caracterul.

Pentru un management psiho-comportamental și un NU categoric anomiei microsociale!

A doua idee esențială pe care aș vrea s-o reținem împreună este că, la om, comportamentul este unul câștigat, iar componentele sale genetice se pot modifica prin mijloace culturale de control, prin înlocuirea turnirurilor înnăscute de control cu turniruri culturale, care au avantajul de a se adapta mai rapid la ritmul civilizației actuale¹²².

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ T. B. Brazelton, S. I. Greenspan, *Ce qu'un enfant doit avoir*, Ed. Stock/Laurence Pernout, 2001 apud G. Ferréol, A. Neculau, *Violența – aspecte psihosociale*, Ed. Polirom, Iași, 2003, p. 150.

¹²² Cf. Gh. Scripcaru, V. Astărăstoaie, *op. cit.*, p. 81.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Științific însă, trebuie să admitem că atât timp cât potențialul de bunătate și răutate ne-a fost dat în egală măsură de biologie, deși agresivitatea nu va putea fi eliminată, ea va putea fi dominată, dacă de la naștere devenim capabili să ne controlăm înclinațiile înnăscute. De aceea, numai cultura sensibilității umane va decide care turniruri, înnăscute sau câștigate, vor predomina în potolirea agresivității¹²³. Și vin și întreb retoric ceea ce-au afirmat Scripcaru și Astărăstoae¹²⁴: de ce doar educația și cultura vor putea suprima riscul declanșării violenței? Pentru că tot ceea ce s-a construit artificial (adică sucombarea naturalului) a depășit mijloacele de inhibiție naturală a agresivității. Cu alte cuvinte, agresivitatea a intrat acolo unde nu s-a mai reușit compensarea cu participare afectivă, acolo unde atașamentul a devenit un deziderat iluzoriu.

Un scurt rezumat la cele spuse și aici relevă faptul că atâta vreme cât comunitățile umane s-au dezvoltat în jurul relației mamă – copil, ele se bazează pe empatie și pe încredere, ambele avându-și originea în familie. Astfel, familia trebuie să fie locul sacru de socializare a biologicului, de stăpânire a instinctelor și de formare a *ethos*-ului iubirii aproapelui (aici intră religia, conștiința civică, etica, valori morale etc.), totdeauna familia fiind bună sau rea, în raport cu părinții săi, iar societatea bună sau rea, în raport cu familiile sale¹²⁵.

Criminologia ontologic-axială asupra actului

Ca să înțelegem punctul de vedere al criminologiei ontologic-axiale asupra actului, am decis să vorbesc până acum despre procesele psiho-afective regăsite în cadrul unei familii unde afectivitatea este la ea acasă. Lipsa acestei afectivități, împreună cu alți factori, împreună cu agresivitatea ca efect al lipsei afectivității îmbrăcată în atașament îl pot determina pe un om să treacă la act, la săvârșirea infracțiunii.

În acest sens, promotorul criminologiei ontologic-axiologice asupra actului nu este altcineva decât distinsa doamnă de origine română, Lygia Négrier-Dormont, doctor în Criminologie la Université Panthéon-Assas, profesor universitar asociat la Universitatea Americană din Washington D.C. și la Universitatea „Gong An” din

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid., p. 81-82

Peking, China, expert internațional, cercetător în criminologie, specializată pe studiul ucigașilor în serie cu stagii de 4 ani de perfecționare în cadrul FBI-ului, la Quantico, Virginia. Domnia sa pune accentul pe caracterul ontologic-axiologic al actului prin prisma a 3 aspecte: actul infracțional/criminal, motivația și caracterul ontologic și axiologic al actului cu accent pe oportunitate. Să le luăm pe rând.

a) Actul¹²⁶

Surprinz doar câteva idei și anume: **actul este o faptă concretă**, și nu un simptom de personalitate după cum arată mai multe teorii criminologice. Urmele sale pot fi observate, analizate, înțelese prin mijloace științifice din ce în ce mai perfecționate.

Pe de altă parte, faptul că sufletul omenesc păstrează încă partea sa de mister, ar însemna mult timp de observație a persoanei studiate și o pregătire completă a celui care îl studiază pentru a putea face față, fără erori de concluzii, la actul justițional.

Négrier-Dormont ajunge și la o altă concluzie în această privință: până la a cercetarea personalității autorului, mai degrabă ar trebui să căutăm la studiul actului, în toate amănunțele sale. Și mai concret, această personalitate n-ar trebui să fie încadrată de la bun început, într-un anumit tip de grupă: psihologică, sociologică, geografică, etc. așa cum propun unele curente criminologice, tocmai pentru faptul că fiecare act individual diferă și are propria motivație.

b) Motivația¹²⁷

Actul criminal nu se cercetează în cauzele sale, ci în motivațiile sale. Termenul „cauză” se traduce „ceea ce face ca să existe un lucru”. În științele exacte e perfect justificat, chimie de exemplu: un element combinat cu altul va da mereu același rezultat. Altfel spus, aceeași cauză va produce mereu același efect. Dar în științele umane, Négrier-Dormont ne atrage atenția că nu doar șomajul, sărăcia, familia dezbinată, eșecul școlar pot fi cauze ale delincvenței/criminalității, ci mai ales aceste cauze reunite cu motivațiile personale.

Cu permisiunea Dvs., voi aduce în discuție în acest subcapitol un studiu¹²⁸ pertinent coordonat de distinsul profesor și psiholog,

¹²⁶Cf. <http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Publications/Collection/RCC/P-1-2010.pdf>, „Criminologia ontologic-axiologică a actului / Criminologie de l'acte ontologique-axiologique”, p. 3-12, accesat la 19.10.2010.

¹²⁷ Ibid.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Gheorghe Florian, tocmai despre motivația infracțională la persoanele adulte care execută pedepse privative de libertate. Din păcate, nu știm anul realizării acestui studiu. Pentru o viziune mai amplă asupra lui, vă invit pe site-ul Societății Române de Criminologie și Criminalistică, secțiunea „Studii”. Voi spicui doar câteva dintre concluziile studiului, amintind infracțiunile care au cea mai mare pondere din totalul celor existente în penitenciare: omor, lovituri cauzatoare de moarte, vătămare corporală gravă, viol, furt, tâlhărie, ultraj, înșelăciune, luare de mită, trafic de influență, trafic de stupefiante, proxenetism, abandon de familie, violare de domiciliu, infracțiuni privind circulația pe drumurile publice. Gh. Florian concluzionează, printre altele:

- 1) „Înțelegerea proceselor mentale ale delincventului și contextul său de viață, care duc la decizia de a comite o infracțiune, sunt de o importanță practică aparte”;
- 2) „Situația de deținut influențează răspunsurile date de cei cuprinși în cadrul unei investigații privind motivația infracțională. Ei analizează instrumentele utilizate și aleg/ofere răspunsurile care, din punctul lor de vedere, le asigură imaginea cea mai avantajoasă: de victime, de oameni urmăriți de ghinion, de indivizi de care s-a profitat, de persoane care doar au ripostat la o provocare, de oameni cu lipsuri materiale majore care s-au sacrificat pentru familia lor etc. În lumea condamnaților, noii veniți găsesc justificări infracționale gata fabricate, ușor de înțeles și interiorizat, care le diminuează culpabilitatea și le reface echilibrul sufletesc. În cazul recidiviștilor, elaborarea justificărilor infracționale este un amplu proces de creare a structurilor de autolegitimare a stilului lor de viață”;
- 3) „În dosarele de penitenciar ale deținuților investigați, s-a găsit un număr însemnat de rechizitorii care nu conțineau referiri clare la motivația infracțională. Acest fapt devine preocupant la cel puțin 3 nivele, și anume:
 - 3.1.) pentru instanță și pentru publicul larg este important ca motivația actelor comise de cel judecat să fie

¹²⁸Cf.

<http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Study/Motivatia%20infracionala%20la%20persoanele%20adulte%20care%20executa%20pedepse%20privative%20de%20libertate%20-%20Studiu.pdf>, accesat la 19.10.2010

prezentată integral pentru a arăta baza pe care s-a construit sentința și, indirect, să fie generată adeziunea publicului la aceasta;

3.2.) identificarea adevăratei motivații, oricât de laborios ar fi acest lucru, permite luarea unor măsuri corecte și eficiente atât în cazul unui delincvent cât și al unei categorii omogene de infracțiuni...;

3.3) documentele din dosarul penitenciar sunt foarte importante pentru cei care se ocupă de executarea pedepsei și de programele de recuperare socială a deținuților: totul începe cu studierea piesei principale a dosarului – rechizitoriul, în care trebuie să se găsească o imagine de ansamblu a personalității delincventului, a contextului în care s-a dezvoltat și care a făcut posibilă infracțiunea”;

- 4) „Cunoașterea motivației infracționale permite înțelegerea criminalității din punctul de vedere al celor în cauză: modul în care au perceput lumea în care trăiesc, importanța dată nevoilor personale și ale familiilor lor, conștiința faptului că există sau nu mijloace legale de a le atinge, modul cum au evaluat reacția comunității față de o infracțiune sau alta, teama sau nu de etichetare, atribuirea vinei pentru crima comisă sau pentru devenirea lor infracțională... etc. Toate acestea favorizează o cunoaștere de profunzime a lumii delincvenților și a contextelor de viață în care s-au format”;
- 5) „Motivele infracționale mai frecvent invocate de deținuți sunt <<lipsurile materiale>>, <<căutarea unui trai mai ușor>> și <<provocarea victimei>>; în rechizitoriu se consemnează ca principale motivații <<câștigul facil>> și <<consumul de alcool>>; personalul din penitenciare menționează <<aspirații exagerate>>, <<tulburări de personalitate>>, <<devalorizarea muncii>>, <<apartenența la un grup infracțional>>”;
- 6) Nu în ultimul rând, Florian susține aducerea de completări instrumentelor folosite în relevarea aspectelor de profunzime în ceea ce privește momentul și împrejurările de viață când deținuții au început să comită infracțiuni. Și aici se referă la existența unui prag delincvențial, la o precocitate a traiectoriei delincvente, mai precis a unei „ucenicii infracționale” cât și o distincție, pentru fiecare delincvent, a motivelor exogene („oferite” de grupul de apartenență) cât și a celor endogene (trăsături de personalitate, educația primită etc.).

DELINCVENȚA JUVENILĂ

c) Caracterul ontologic și axiologic al actului; Oportunitatea¹²⁹

Filosofia își intră-n drepturi în acest subcapitol, cu caracterelor sale ontologice și axiologice. „**Ontologie**” provine din grecescul „to on”, adică „ființă”, calea spre „ceea ce este”, nu înspre „ceea ce ar putea sau ar trebui să fie”. Cercetarea, ne spune Négrier-Dormont, pornește de la ideea că criminalul/infractorul este un participant activ al societății, o „persoană” în lume, care a comis acte de transgresiune a legilor statului și legilor de natură etică, cultivate de majoritatea societății în care el trăiește. Noi privim delincventul pornind de la actul său, cum a fost comis, în relație cu autorul actului, așa cum este el, cu propria sa vocație de libertate a deciziilor sale și cu demnitatea responsabilității sale de persoană. Ne apare, astfel, o criminologie bazată mai întâi pe raporturile între individul „ființă existentă” (ontologia!) și propria sa ființă – persoană în lume, așa cum el s-a semnalat prin actul său, iar mai apoi prin raportul dintre această ființă și lume (sau societate).

Négrier-Dormont dă numeroase exemple preluate de la filosofii greci, cât și de la contemporani. Reținem pe Max Schiller, discipol al lui Husserl, care afirmă că actul poate fi sesizat și prin rațiune și prin afect și chiar prin voință. Karl Jaspers vorbește despre metoda de dialog asupra actelor, ceea ce înseamnă că a trăi experiența scopurilor înseamnă a exista, cu toate eșecurile previzibile ca: moartea, suferința, hazardul sau culpabilitatea. Este, deci, vorba de omul care acționează și își alege acțiunile în mod liber; atât prin intermediul constrângerilor endogene, ca inteligența, forța fizică, starea sănătății etc., cât și printr-al celor exogene, cum ar fi poziția socială, materială, integrarea lui în structurile societale frecventate etc.

În acest context, un rol important îl ocupă **oportunitățile**¹³⁰. Lygia Négrier-Dormont, prin Jean Baechler, argumentează că ființa umană, ca „ființă de dorințe”, își alege actele dorite ținând seama de oportunitățile pe care le întâlnește. El trebuie să adopte o strategie pentru a se comporta cu ceilalți prin relații de colaborare sau de confruntare. Dacă va vrea să câștige, va trebui să-și aleagă cu atenție modul de acționare, cu alte cuvinte, actele sale. Pe de altă parte, M.

¹²⁹ Ibid. 16, pp. 5-7, 10-12.

¹³⁰ Cf. Gh. Scripcaru, V. Astărăstoae, *op. cit.*, p. 77; Cf. M. N. Turliuc, Psihosociologia comportamentului deviant, Ed. Institutul European, Iași, 2007, pp. 136-138.

Cusson precizează că oportunitatea este în funcție de resursele fiecărei persoane. Este tocmai ceea ce-i permite să profite de circumstanțe pentru a-și atinge scopurile vizate. Mac Luhan, în „L’approche du delinquant rationnel” reafirmă că actele criminale sunt comise în urma unor dezbateri interioare privind scopurile urmărite și mijloacele de care dispune autorul actului.

Așadar, omul întâlnește oportunități și constrângeri. Totalitatea oportunităților reprezintă aria de acțiune personală, limitată prin totalitatea constrângerilor. Starea de fapt dată din această perspectivă nu va reprezenta decât gradul real al libertății sale de a-și alege actele, *autrement dit*, prezența sa **ontologică**.

Dimensiunea axiologică din perspectivă négrier-dormontiană comportă și ea un examen critic atât asupra valorilor spirituale, cât și a reperelor de comportare. Criminologul de origine română susține că omul se construiește prin acte în funcție de capacitățile sale înnăscute și dobândite, alegându-le și săvârșindu-le, comportându-se de asemenea și în funcție de propriile sale repere axiologice. Gehlen, creatorul antropologiei filosofice, afirmă: „Libertatea omului este o dispoziție spirituală, legată de forța voinței sale”. Totuși, această variabilă arată că libertatea este un proces variabil de la un individ la altul și că depinde de propriul său grad de spiritualitate (și totuși, nu religiozitate! – n. n.), concretizat prin propria sa cucerire spirituală de sine însuși.

Concluzia lucrării mele îi revine, pe scurt, Lygiei Négrier Dormont: „Actul comis este cel care dă ocazia de a examina partea activă inteligibilă a ființei umane, reacția sa la motivațiile care-l conduc, precum și gradul său de atașament față de valorile etice (spirituale), cetățenești (legi) și sociale (obiceiuri, tradiții) ceea ce atinge finalmente valoarea numită demnitate umană”¹³¹. Ce ne interesează să știm cu adevărat despre factorii endogeni și exogeni ai persoanei care îl împing către act prin intermediul unei motivații ce ține de propria sa structură sufletească, structură sufletească ce implică și misterul ei? Ne interesează așa¹³²: „afectivitatea, cu alte cuvinte viața emotivă și sentimentală a individului... fondul trist, vesel, indiferent al afectivității generale a individului, gradul lui de

¹³¹ Cf. ibid. 16, p. 7, 12.

¹³² Cf. Constantin I. Parhon (1930), Constituția somato-psihică și raporturile ei cu criminologia, p. 404-405, 411 apud O. Buda, Criminalitatea – o istorie medico-legală românească, Ed. Paralela 45, Pitești, 2007.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

emotivitate, de irascibilitate, sentimentele de dragoste față de familie, prieteni, iubirea sexuală, sentimentul religios, estetic, etic, frica, curajul... *atenția spontană* (afectivă), *atenția susținută* (voluntară) a persoanei (*vigilanta și tenacitatea atenției*)... *memoria de fixare și evocare*, precum și întinderea capitalului amnezic (cunoștințe didactice, profesionale etc.). În sfera ideatică vom vedea în ce măsură individul deține idei generale, capacitatea sa de *raționament logic*, de calcul aritmetic, de concepție clară a diferitelor situații școlare, *de orientare în mediu*, *de critică* (hetero și autocritică), de *imaginație*, de *sugestibilitate* în sensul bun și în cel rău al cuvântului. *Voința* poate fi tenace sau, din contră, slabă. Ea poate avea caracterul unei energii intense, impetuoase, impulsive, sau din contră al unei perseverențe îndelungate, puțin impetuoasă, dar sigură și calculată. Ultima are adeseori mai mulți sorți de reușită decât cea dintâi.

În *sfera psiho-motilității* vom studia tendințele naturale ale individului, ocupațiile sale de predilecție, profesia sa, aleasă de bună voie sau impusă de împrejurări, viața sa de familie. *Somnul* și visele indivizilor prezintă de asemenea un interes din punct de vedere al constituției somato-psihoice. În domeniul psiho-motilității *mimica obișnuită* a individului, modul cum vorbește, cum gesticulează, capacitatea sau incapacitatea de inhibiție a mișcărilor are de asemenea însemnătate. Tot astfel faptul că cineva vorbește mult sau este tăcut, cât și subiectul conversațiilor preferate. Însuși *timbrul vocii* are o valoare somatică... pentru că există o relație directă între diferitele glande cu secreție internă și funcția acestor glande. C. I. Parhon afirmă că ele joacă un rol însemnat în formarea personalității fiziologice și prin urmare, psihologice, a individului.

Nu în ultimul rând, ultima concluzie, care înglobează în sinea ei o sinteză profundă a spuselor mele, se află într-un articol de-al lui Nicolae Minovici și Ioan Stănescu¹³³, sinteză ce poate portretiza drumul de început al delincvenței: „Nimeni nu se poate îndoii că toți suntem un produs de *transmisie ereditară*, o moștenire a părinților noștri, așa că, printre cauzele care își găsesc răsunet în starea noastră de sănătate sau de boală sunt unele, și aceasta constituie, fără îndoială, majoritatea, care pot fi urmărite dincolo de viața intrauterină și chiar cu mult mai înainte de concepție. În felul acesta s-ar putea întrevădea

¹³³ N. Minovici, Ioan Stănescu (1936), *Ereditatea în criminologie*, p. 391 apud O. Buda, *op. cit.*

o soluționare, de multe ori practică, prin descoperirea diferitelor mobile în substratul somato-psihiac al procreatorilor. În acest sens, caracterul individual, elementul ereditar... se pot manifesta nu numai în morfologia exterioară, nu numai din punct de vedere somatic, ci și în calitățile sufletești, în facultățile intelectuale, în capacitățile afective sau morale ale descendenților”.

Bibliografie:

1. J.-C. Larchet, 2001 - *Terapeutică bolilor spirituale*, Ed. Sofia, București;
2. Gh. Scripcaru, V. Astărăstoaie, 2003 - *Criminologie clinică*, Ed. Polirom, Iași;
3. <http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Publications/Collection/RCCP-1-2010.pdf>, L. Négrier-4. Dormont, „Criminologia ontologic-axiologică a actului / Criminologie de l’acte ontologique-axiologique”.
4. [5. http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Study/Motivatie%20infractionala%20la%20persoanele%20adulte%20care%20executa%20pedepse%20privative%20de%20libertate%20-%20Studiu.pdf](http://www.criminologie.ro/SRCC/Lang/Romana/Study/Motivatie%20infractionala%20la%20persoanele%20adulte%20care%20executa%20pedepse%20privative%20de%20libertate%20-%20Studiu.pdf),
5. 6. Gh. Florian, 6 - *Motivația infracțională la persoanele adulte care execută pedepse privative de libertate*
6. 7. O. Buda, 2007 - *Criminalitatea – o istorie medico-legală românească*, Ed. Paralela 45, Pitești.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 145-158

Abstract:

The approach of the juvenile delinquency phenomenon, risking behaviors, their dynamics justify the permanence and pertinence through their more or less intense nature, interfering with human interests endangering fundamental values and accepted and recognized norms within the society, its good functioning being affected.

In the past years, the risking behaviors raised their intensity. Everyday we hear about such behaviors, we read in newspapers, we hear about this in the streets and in schools. I chose this topic, because in the past years it has been noticed risking behaviors at school, representing a problem for society in general but also for school in particular.

Keywords:

Juvenile delinquency, deviant behavior, asocial behavior, antisocial behavior

FACTORII ETIOLOGICI IMPLICAȚI ÎN COMPORTAMENTELE DE RISC

Annamaria BORLEAN-ELEK

Universitatea București

Delincvența juvenilă - devieri comportamentale

Devianță. Comportamentul deviant

Noțiunea de devianță presupune existența unui univers normativ. Un act deviant este mai întâi un act blamabil. Devianța este în mod esențial produsul judecării unor conduite sau a unui fel de a fi. Criteriul major al ei este reacția pe care o provoacă: mustrare aspră, sarcasm și condamnare, izolare, tratament obligatoriu, privare de libertate. Când un act judecat altădată ca deviant nu mai provoacă reacții, înseamnă că a încetat să mai fie deviant.

Noțiunea de devianță nu poate fi înțeleasă în afara interacțiunii deviantului cu cei care-l judecă. Normalitatea și devianța sunt noțiuni care vehiculează un sens statistic. Wilkins (1964) a realizat o analiză pe deplin acceptată atât de sociologia devianței cât și de criminologie. Autorul reprezintă distribuția comportamentelor morale pe o curbă Gauss, la una din extremitățile distribuției se află un număr foarte mic de comportamente condamnabile, la cealaltă o cantitate foarte mică de conduite admirabile. La mijloc se situează masa conduitelor obișnuite. Intensitatea devianței variază invers proporțional cu frecvența sa pentru că este imposibil ca, în cadrul unui grup, oamenii să condamne, cu indignare extremă, acțiuni condamnabile cu caracter frecvent.

Conceptului de devianță i se pot stabili cu mare precizie atât data apariției și consacării în limbajul științific, cât și paternitatea. În 1938, sociologii americani T.Sellin și R.K. Merton, preocupați de definirea obiectului de studiu al sociocriminogenezei, au formulat pentru prima dată următoarele definiții ale devianței și comportamentului deviant.

T.Selling a definit devianța ca ansamblul comportamentelor îndreptate împotriva ordinii instituționale sau a normelor de conduită. R.K. Merton înțelege prin comportamentul deviant ” o reacție anormală a oamenilor normali în condiții normale”.

Devianța nu poate fi înțeleasă detașat de contextul social și nu poate fi explicată doar prin apel la trăsăturile individuale de personalitate sau la caracteristicile ereditare ale deviantului. În consecință, noțiunile ”devianță” și ”normalitate” sunt relative în

sensul că nu pot fi evaluate decât prin raportare la standardele culturale (valori, norme) existente în societate, comunitate sau grup.

Când afirmăm că devianța este relativă, poate însemna trei lucruri diferite:

- Un act va fi condamnat dacă este pus într-o situație și nu va fi în alte împrejurări;
- Un act va fi sau nu deviant în funcție de statutul sau rolul autorului său;
- Devianța va depinde de contextul normativ în care apare.

Ceea ce este condamnat în sânul unei culturi, într-o epocă este adesea tolerat într-o altă parte sau în alte vremuri.

Universalitatea devianței nu este numai formală. Ea apare și într-un număr restrâns de acte care au fost întotdeauna și pretutindeni prohibite, cu foarte rare excepții. Conduitele universal reprimite sunt în număr de patru: Incestul dintre mamă și fiu, tată și fiică, frate și soră; Răpirea și violul unei femei căsătorite; Omorul, mai precis actul de a omorî voluntar un membru al propriului grup; Furtul.

În acest sens, Mira y Lopez arată că ”este imposibil să judeci un delict fără a-l înțelege, trebuie cunoscute antecedentele situației și valoarea tuturor factorilor determinanți și ai reacției personale: aceasta este analiza psihologică pe care trebuie să o întreprindă juristul dacă el vrea să merite acest nume”. Deci, a înțelege și a explica un delict înseamnă a determina valoarea necunoscutelor ecuației responsabile de conduita individului în situație delictuoasă.

Statistic, devianța reprezintă o abatere de la medie. Media o constituie comportamentul conformist, în raport cu normele și reglementările sociale, iar comportamentul deviant, ca abatere, semnifică deviațiile cu sens negativ, antivaloric, de tipul a ceea ce este denumit în termeni generici, comportament antisocial, criminalitate sau infracționalitate. (I. Buș, 1997).

În orice societate, comportamentul deviant acoperă o mare varietate de tipuri, mergând de la așa numitul comportament ”excentric” definit prin gesturi ”insolite”, vestimentație aparte și ”dezordine” comportamentală, până la comportamente ”disfuncționale”, aberante și delincvente înscrise în aria ”patologiei”, a tulburărilor psihice, a ”subculturilor” și contraculturilor”.

Sensul mai larg al noțiunii de devianță este cel de încălcare a normelor de orice natură; deviantul este cel care rezolvă o situație sau un conflict contrar expectanțelor morale, sociale, culturale, religioase

DELINCVENȚA JUVENILĂ

ale comunității sau grupului de care aparține. Citându-l pe E. Durkheim, este social orice comportament care nu se datorează hazardului, ci este reglat prin norme și așteptări ”instituite și inevitabile”, iar ”deviant” este acel comportament care depășește limitele instituționale și sociale acceptate de către societate, considerată ca mediu moral.

Delincvența juvenilă, formă a comportamentului deviant

Delincvența formează una din speciile fenomenului de devianță cu mari consecințe pentru individ și colectivitate. În ansamblul formelor de devianță socială se includ și delincvența care afectează cele mai importante valori și relații sociale protejate de norme juridice cu caracter penal.

Devianța școlară merge mână în mână cu delincvența juvenilă. Corelațiile dintre aceste două variabile sunt atât de puternice încât cu greu pot fi disociate. La școală, tinerii delincvenți sunt indisciplinați, agitați, trișează, ei sunt adesea expulzați din clasă, chiulesc.

Prima problemă privind delincvența juvenilă este legată de necesitatea utilizării acestui termen în loc de alți termeni consacrați juridic și folosiți pentru adulții care încalcă norme juridico-penale. Acest termen provine de la cuvântul francez ”delinquance juvenile”, care la rândul său derivă din latinescul „delinquere juvenis” și el desemnează ansamblul abaterilor și încălcărilor de norme sociale, sancționate juridic, săvârșite de minori până la 18 ani.

Unii autori consideră că noțiunea de delincvență este relativ nouă, iar delincvența juvenilă este un fenomen social nou (L.T. Empey, 1982), deoarece noțiunea aceasta nu a fost mult utilizată înainte de secolul al XIX-lea, iar până la sfârșitul secolului al XX-lea nu au fost înființate instanțe speciale pentru minori, deși acte infracționale de acest gen au fost comise.

Dreptul penal dă o definiție clară actului delincvențial, punând accentul, în definirea acestuia, pe caracterul socialmente periculos al faptei și pe vinovăție în săvârșirea ei. Astfel, infracțiunea este o faptă care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și incriminată de legea penală (V. Preda, 1998).

În ansamblul formelor de devianță socială, delincvența are gradul cel mai ridicat de pericolozitate socială, deoarece afectează cele mai importante relații și valori sociale și încalcă regulile și normele

morale sau juridice care orientează comportamentul indivizilor. Privită ca o formă a devianței sociale, delincvența reprezintă o parte socială complexă ca rezultată a interacțiunii conjugate dintre individ și mediu. De fapt, la nivelul fiecărei societăți există, într-o proporție mai mare sau mai mică, manifestări de transgresiune a normelor, care prin raportarea lor la diferite criterii, pot lua forma devianței sau/și a delincvenței.

Sub acest aspect, delincvența nu este altceva decât o serie de fapte ilicite, indiferent dacă au sau nu un caracter penal și se concretizează în: fuga de la domiciliu, absența repetată și îndelungată de la școală, abandonul școlar nemotivat de cauze obiective, precum și anumite fapte imorale care nu constituie infracțiuni, ținând cont totuși de faptul că ”delincvența” nu este sinonimă și nu trebuie confundată cu ”devianța”, deoarece conceptul de devianță este mai larg și cuprinde ca formă particulară acțiunea de delincvență. atunci, nu este lipsit de importanță, ca în definiția delincvenței să pornim de la maturizarea socială, ca element definitiv privind capacitatea individului de a menține un echilibru dinamic între interesele sale și cele ale societății, între nevoile și aspirațiile sale și nevoile și proiectele societății.

Dezorganizarea socială sau ”starea de anomie” cum o numește Durkheim, determină pe lângă creșterea numărului de delikte (alcoolism, narcomanie, devianță socială) și extinderea treptată a stării de marginalitate la un număr tot mai mare de indivizi și grupuri sociale. Situându-se într-un context de minus de responsabilități, de atribuții sociale, de rearanjări, de imposibilitatea de a afirma și participa la deciziile sociale, marginalitatea determină profunde sentimente de periferizare și frustrare socială, evidențiind fenomenul de neintegrare socială, având ca notă definitivă lipsa de adeziune la normele sociale și morale.

Din perspectiva psihologică, delincvența apare ca o necesitate de întregire a abordării normativelor juridice și a dimensiunii sociale a delictului, cu implicarea profundă a individualității individului delincvent și nondelincvent. Punctul de vedere psihologic vizează omul concret ce există și acționează în mediul ambiant, percepția și imaginea de sine ca o răsfângere a imaginii celorlalți spre sine și reverberând la nivelul interiorității sale. Astfel conturat, orice produs psihic se supune determinismului probabilistic aplicat în psihologie, pe baza căruia, orice fenomen psihic este determinat, în ultimă instanță, de acțiunea externă mediată de condiții interne.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Unele orientări psihologice au considerat că personalitatea delincventului este de un tip aparte, distinctă fundamental (biopsihofiziologic) de cea nondelincventă. Alți autori susțin că impulsurile și instinctele antisociale coexistă în același individ alături de cele sociale, într-o formă mai mult sau mai puțin latentă. Alți autori consideră că diferența între personalitatea delincventului și nondelincventului rezidă în gradul diferit de intensitate a unor trăsături specifice.

”Trecerea la comiterea de delikte, care se produce mult mai rapid în cazul delincventului, se datorează unor trăsături ce caracterizează personalitatea acestuia, cum ar fi: egocentrismul, agresivitatea, labilitatea, indiferența afectivă”.

S-a constatat că, cei care comit delikte se caracterizează printr-o serie de trăsături: agresivitate, impulsivitate, violență, egoism, lipsă de sensibilitate. Pe această bază au fost stabilite o serie de tipologii de delincvență incluzând:

- a. Delincventul nevrotic, care manifestă un comportament generat de conflicte de natură psihică,
- b. Delincventul patologic, al cărui comportament este determinat în mod organic,
- c. Delincventul normal, care se identifică cu modelul obișnuit de delincvent, preluându-i caracteristicile.

Aceste trăsături ale personalității delincventului, trebuie puse în corelație cu caracteristicile mediului social și cultural în care trăiește individul.

Delincventul este o persoană care a optat pentru o viață parazită, cu respingerea oricărui rol social. Portretul psihic, comportamental al delincventului înglobează următoarele trăsături: existență marginală, inactivitate, parazitism, respingerea valorilor morale, disociere între Eul personal și cel social, absența orizontului temporal esențial și resentimentelor contra societății.

Toate aceste trăsături sunt generatoare de comportamente disociale și antisociale.

Comportament disocial. Comportament antisocial

Un rol important în înțelegerea noțiunii de comportament disocial și antisocial îl are teoria ”controlului social”. Bazele acesteia au fost puse de E. Dorkheim în lucrarea ”Despre sinucidere”. În

esență, teoria se rezumă la afirmația că, o integrare socială insuficientă îl eliberează pe individ de influența socializantă a anturajului său, slăbindu-i astfel motivația de a depune efortul necesar pentru respectarea normelor sociale. Aici actul deviant este conceput ca rezultat al unei decizii luate de indivizi preocupați de maximalizarea satisfacției lor.

Unii cercetători, printre care H. Cleckey (1976) și R. Mucchielli (1981) abordează delincvența juvenilă prin raportarea comportamentului infracțional la sociopatie. R. Mucchielli subliniază importanța capacității de rezistență a subiectului la șocuri sau la presiuni sociopatogene sau disocializante. Prin șoc-patogen se înțelege orice stres care perturbă relațiile sociale, conștiința socio-orală și sistemul de valori: o decepție, un eșec în integrarea socială, o respingere brutală de grup, o nedreptate suferită. Toate acestea reprezintă și traumatisme disocializante. O presiune socio-patogenă reprezintă un tip de stres declanșat de un climat socio-demoralizant, de o situație care provoacă dificultăți de adaptare socială, de o influență perturbatoare a conduitei cu efecte disociale și antisociale.

Cohen (1972) arată că premisele unei evoluții disociale a individului rezidă în dificultățile socializării sale, într-o serie de contradicții între mediu și individualitate, contradicții de care factorii educaționali nu țin seama întotdeauna și în suficientă măsură.

Privitor la etiologia maturizării sociale a unor persoane, R. Mucchielli elaborează teoria disociabilității, care pune accent mai mult pe factorii psihosociale în explicarea delincvenței juvenile. În viziunea lui, disocializarea se exprimă în:

- Necesitatea colectivității, a societății,
- Falsa percepție socială a celor din jur,
- Lipsa aprofundării și evaluării adecvate a consecințelor actelor comise,
- Respingerea rolului social ce i s-a acordat înainte de a deveni delincvent și pe care i-l pretinde colectivitatea.

În acord cu R. Mucchielli, V. Preda (1981) consideră că personalitatea copilului se poate dezvolta dizarmonic, în sens delincvențial în următoarele cazuri: absența unei învățări necesare sau în condițiile unei insuficiente interiorizări a normelor de conduită; în condițiile unei învățări ineficiente sau în condițiile în care învățarea este inaccesibilă.

Având în vedere că maturizarea socială a individului suferă influența directă, nemijlocită a relațiilor sociale, interpersonale și a

DELINCVENȚA JUVENILĂ

climatului socio-afectiv existent în microgrupurile în care trăiește și se dezvoltă (familie, școală, grup de prieteni), cauzele insuficienței maturizării sociale a unor indivizi trebuie căutate în perturbarea acestor relații și în carențele educative și socio-afective din grupurile respective.

Ceea ce diferențiază comportamentul disocial de cel antisocial este faptul că, dacă comportamentul disocial nu intră sub incidența legii, cel antisocial intră sub incidența legii. Exemple de comportamente disociale sunt: minciuna, chiulul, copiatul; iar comportamente antisociale sunt: violența, furtul, vandalismul.

Virgil Dragomirescu (1976) diferențiază comportamentul deviant de cel aberant și de cel antisocial. Autorul susține că, comportamentul deviant se referă în special la abaterile de la normele sociale; comportamentul aberant se referă la aspectele medico-legale și psiho-patologice, în timp ce comportamentul antisocial sau infracțional se referă la aspecte judiciare. Delincvența este forma cea mai gravă a comportamentului antisocial. Comportamentul antisocial, la rândul său, este de mai multe tipuri:

- Comportamentul antisocial accidental sau ocazional,
- Comportamentul predelictual,
- Comportamentul delictual propriu-zis,
- Comportamentul infracțional patologic.

Studiile relevă că, examinând rata comportamentului antisocial printre adolescenți se constată paternuri similare ale acestui tip de comportament în multe țări. Diversele grade ale comportamentului antisocial printre adolescenți sunt aproximativ comune indiferent de țara de proveniență, acest comportament fiind mai frecvent în rândul băieților comparativ cu fetele, iar frecvența cea mai mare este atinsă în perioada medie a adolescenței.

În timp ce comportamentul disocial se referă mai mult la reacții subiective împotriva autorității, dar fără o înclinație serioasă spre agresivitate, izolare, anxietate, violență, în schimb comportamentul antisocial le presupune pe toate acestea.

Factorii etiologici implicați în comportamentele de risc în mediul școlar

Pentru a lua măsurile profilactice necesare care să ducă la scăderea considerabilă a comportamentelor de risc în mediul școlar trebuie, mai întâi, detectați factorii cauzali care să fie studiați în

interrelațiile lor multiple. În ultimele decenii, numeroase lucrări, printre care și cea editată de R. Gialombardo (1972) abordează comportamentul disocial și antisocial în mod diferențiat, pornind de la premisa că există mai multe nivele ale cauzelor și ale manifestărilor caracteristice inadaptării sociale și devianței. Aceste nivele sunt structurate astfel:

1. Factorii situaționali devianți la care copilul este expus acasă sau în mediul extrafamilial: familie destrămată; disciplină neadecvată (climat hiperpermisiv sau hiperpunitiv); vicii în familie, situație materială deficitară, grupuri delictogene în vecinătate.
2. Probleme comportamentale care reprezintă un mod specific de inadaptare la mediu, în raport cu vârsta la care apare.
3. Atitudini disociale în care copilul descoperă reacții subiective îndreptate împotriva autorității, dar fără o înclinație serioasă spre agresiune: izolare, anxietate, ostilitate.
4. Ieșirea de sub control, cu încălcarea unor norme sau a unor standarde ale comunității printr-un comportament disocial moderat: inactivitate, lene, fugă de acasă, vagabondaj.
5. Încălcarea normelor și legilor prin acte antisociale grave și foarte grave: furt, tâlhărie, viol, omor.

După N. Mitrofan (1997) factorii care determină comportamentele de risc pot fi împărțiți în două mari categorii:

- a) Factori interni, ce includ particularitățile și structura neuropsihică, particularități ale personalității în formare, particularități care s-au format sub incidența unor factori externi, mai ales a celor familiali;
- b) Factori externi, ce includ factorii socio-culturali, economici, socio-afectivi și educaționali din cadrul microgrupurilor și macrogrupurilor umane în care trebuie să se integreze treptat copilul și tânărul, începând cu familia.

Determinarea unui anumit comportament deviant și a infraționalității ca fenomen social este plurifactorială și implică nivele diferite de cauzalitate.

Condițiile sunt complexe de împrejurări care nu pot da naștere nemijlocit fenomenului (efectului) dar însoțind cauzele în spațiu și timp, le influențează, asigurând o anumită dezvoltare a lor în măsura necesară apariției efectului G. Basiliade.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

Vom expune în continuare câțiva factori de nivel societal, psihosocial și psihoindividual.

Factorii de nivel societal

Realitatea a demonstrat că R.K. Merton (1961) avea dreptate să afirme că atunci când un anumit sistem socio-economic și cultural ridică în slăvi, mai presus de orice, succesul drept scop al acestei societăți, câtă vreme structura socială respinge în mod riguros sau chiar barează mijloacele spre succes pentru o parte considerabilă a populației, atunci comportamentul deviant apare pe o scară largă. La rândul său, J.Pinatel, analizând infraționalitatea de tip american, scrie: "Se poate observa un raport strâns între sistemul economic de concurență și competiție dus la extrem și agresivitate. Lupta pentru viață favorizează ostilitatea, din acest moment sunt puse în acțiune toate mijloacele susceptibile de a doborî concurența. În statele dezvoltate din punct de vedere economic, unde concurența motivată de interese materiale operează cu procedee de nereușită socială există un tip de agresivitate individuală învățată și promovată ca model de viață". Dintr-o subcultură a violenței aceasta se transformă într-o "cultură a agresivității și violenței", incitând prin factori socio-culturali și economici, cu efecte psihologice, la săvârșirea unor infracțiuni contra persoanei (H.P. Graham, T.R. Gurr) din multiplele forme ale "crimei organizate". La fel se întâmplă în prezent în fostele țări comuniste, în această dificilă perioadă de tranziție.

R. Cloward și L.Ohlin au propus o teorie sociologică generală a comportamentului deviant, sintetizând două teorii cu caracter explicativ parțial:

1. Teoria lui R.K. Merton, care susține că blocarea accesului prin mijloace legitime la scopurile împărtășite de o anumită colectivitate reprezintă o sursă efectivă a comportamentului deviant.

2. Teoria lui E. Sutherland, care pune accent pe rolul condițiilor favorizante pentru declanșarea comportamentului deviant, respectiv accesul la oportunități ilegale.

Teoria lui R. Cloward și L. Ohlin consideră comportamentul deviant drept o consecință a combinării a două tipuri de factori: sociali, respectiv psihosociali. Astfel, o anumită persoană care nu are acces prin mijloace legitime, normale pentru realizarea scopurilor

împărtășite de colectivitate, poate ajunge să-și realizeze scopurile prin mijloace ilegale mai ales dacă are acces la astfel de mijloace. Accesul la mijloace ilegale de satisfacere a trebuințelor și scopurilor este facilitat de existența: unei culturi/subculturi a delincvenței, a infraționalității, existența unor victime potențiale; ”vizibilitatea” scăzută a comportamentului deviant; control social insuficient și/sau ineficient.

După cum subliniază și S. Chelcea (1995), în teoria lui Claward și Ohlin se conjugă două blocuri de variabile cauzale, renumite multiplicativ și nu doar aditiv. Pentru apariția comportamentului deviant sunt necesare aceste relaționări multiplicative ale celor două categorii de factori cauzali. Lipsa mijloacelor legitime, fără oportunități ilegite nu duce la comportament deviant, iar prezența oportunităților ilegite cuplată cu existența mijloacelor legitime de atingere a scopurilor, face improbabilă apariția comportamentului deviant.

Din acestea rezultă că enunțurile predictive din teoria lui Claward și Ohlin au o mare forță explicativă:

- a. lipsa accesului la mijloace legitime de realizare a scopurilor împărtășite de colectivitate produce o tendință spre comportament deviant;
- b. existența oportunităților ilegite de acces la scopurile împărtășite produce o tendință spre comportament deviant;
- c. cele două cauze produc comportamentul deviant numai în interrelație multiplicativă.

În opinia lui V. Preda (1998), teoria lui Claward și Ohlin depășește optica strict sociologică. Această teorie se apropie de o abordare psihosocială, atrăgându-se atenția asupra caracterului probabilistic al comportamentului uman. Acest caracter probabilist rezultă din faptul că întotdeauna condițiile externe se refractă prin condițiile interne, psihice ale persoanei, comportamentul deviant având o etiologie multifactorială cumulativă.

Deși în teoriile expuse, conflictul de valori, de norme și scopuri ocupă un loc central, este eludată problema genezei acestui conflict prin socializare discordantă și în mod concret comportamentele de risc din mediul școlar.

Factorii de nivel psihosocial

Cauzele de nivel psihosocial trebuie căutate, îndeosebi, în cadrul grupurilor primare și secundare care nu reușesc să realizeze socializarea concordantă a minorilor și tinerilor, în consens cu normele și valorile societății globale. În cadrul acestor grupuri, un rol important îl ocupă familia. Dintre factorii familiali implicați în etiologia comportamentelor de risc din mediul școlar, se numără: divergența metodelor educative și lipsa autorității părinților; atitudinea indiferentă, rece a părinților; atitudinea autocrată, tiranică a părinților; atmosfera conflictuală și perturbarea climatului moral al familiei; dezorganizarea familiei.

Importanți sunt și factorii extrafamiliali: inadaptarea/dezadaptarea școlară; metodele inadecvate utilizate de cadrele didactice; colaborarea deficitară între familie și școală; influența anturajului; influența mass-mediei, influența internetului; consumul de droguri.

Divergența metodelor educative și lipsa de autoritate a părinților

Este important să menționăm că, în echilibrul psihic al copiilor și tinerilor, un rol foarte important îl are climatul de înțelegere între părinți privind metodele educative și atitudinile față de diferite acte săvârșite de minori și tineri. Pentru structura armonioasă a personalității copilului este indispensabil un mediu tonifiant și coerent. În legătură cu aceste aspecte educaționale, A. Berge scrie: „Un educator slab este înainte de toate un educator incoerent, și drept urmare, lasă copiii în incertitudine asupra felului în care ei trebuie să aprecieze ce au voie și ce nu au voie să facă. Majoritatea copiilor nu au nicio dorință de a se lansa într-o acțiune pe care ei o știu interzisă cu desăvârșire, cel mai adesea, ei nici nu se gândesc la ea! Însă acțiunile pentru care ai fost pedepsit luni și care marți nu atrag asupra ta nici cea mai mică dojană generează de la sine tulburări, fiindcă pun probleme: ele atrag și resping totodată și capătă, repede, în imaginație, o importanță excesivă.

Părinții care nu se înțeleg, care se ceartă mereu în legătură cu atitudinea ce trebuie adoptată față de diferite fapte ale copilului sau față de capriciile lui, constituie un mediu ”patogen” pentru acesta. Dacă divergențele de opinii continuă și mai târziu, în fața

micilor delikte pe care, întâmplător le face copilul, se poate ajunge la o adevărată predispoziție spre delincvență.” (R.Vincent, 1972). Divergența punctelor de vedere ale părinților privind educația copiilor și neconcordanța metodelor și procedeele disciplinare pot ”deruta” copilul, întrucât acesta simte în anturajul familial lipsa unității de opinii și de concepții între bine și rău, despre necesitatea respectării unor reguli, precum și despre modalitatea de manifestare a autorității părinților. Deci, copilul trebuie să știe precis ce i se cuvine să aibă la o anumită vârstă și ce nu, să simtă că legea și regula există atât pentru el cât și pentru adulți și că trebuie să se conformeze unor norme de conduită.

Copiii crescuți fără nicio constrângere, într-un climat supraprotector, cu o căldură afectivă excesivă avându-i întotdeauna ”la dispoziție” pe amândoi părinții, iar uneori și pe bunici pentru a le satisface și cea mai mică dorință, vor deveni capricioși și încăpățânați și nu vor putea, mai târziu, să suporte frustrările inerente impuse de un cadru social în care se cere disciplină, muncă și aderare la scopurile colective.

Când copilul va crește, părinții se vor plânge că acesta nu-i ascultă și este indisciplinat, că nu este niciodată mulțumit de ceea ce i se oferă. Uneori, astfel de copii, cu o foarte scăzută capacitate de rezistență la frustrare, dar în schimb cu o trebuință de ”achiziție” materială exagerată, ajung să comită furturi, iar părinții – nedumeriți-se întreabă: ”Dar cum a fost posibil, că noi îi dădeam tot ceea ce ne cerea și nu ducea lipsă de nimic!” Acești părinți nu conștientizează că, alături de alți factori, tocmai atitudinea lor supraprotectoare și excesiv de afectuoasă față de copil a contribuit la astfel de conduite reprobabile, care au la bază, printre altele, egocentrismul și capacitatea redusă de rezistență la frustrare, ceea ce împiedică o bună socializare și perturbă integrarea socială. Una dintre cele mai importante sarcini parentale constă în a-l învăța pe copil să suporte frustrația și conflictul, și, totodată, să se comporte adecvat în raport cu ele. În același timp, în condițiile unei bune îndrumări a copilului din partea părinților, se poate evita formarea și exacerbarea acelor trebuințe care declanșează ulterior conflicte prea puternice și împiedică adaptarea personalității, în loc să accelereze dezvoltarea ei.

Pentru ca un copil să simtă că autoritatea părinților există și se manifestă, că este solidă și imuabilă, trebuie să fie sigur că părinții îl înțeleg și au puncte de vedere comune, astfel copilul va ajunge să aibă încredere în hotărârile pe care părinții le iau în legătură cu el. Dar,

DELINCVENȚA JUVENILĂ

uneori, metodele și procedeele utilizate de părinți în educarea copiilor lor sunt neconcordanțe și inconstante, disciplinarea acestora făcându-se haotic. Datorită acestui fapt, autoritatea părinților în fața copiilor se dispersează treptat, treptat până la dispariție. Așa se întâmplă, de exemplu, în cazul unor familii în care tatăl își neglijează atribuțiile educative, fiind un tată ”demisionar”, care este plecat de acasă aproape tot timpul, și când carența paternă este compensată printr-un exces de autoritate maternă, aceasta până în momentul în care apare tatăl pentru a răsfăța copilul într-o atmosferă de sărbătoare sau pentru a-l teroriza într-un climat de inchiziție înainte de a pleca din nou, pentru un timp mai mult sau mai puțin îndelungat (P. Osterrieth, 1973).

Carențele de autoritate ale părinților decurg, de multe ori din insuficiența supraveghere, îndrumare și control al copiilor. După cum remarcă și V. Dragomirescu, lipsa de supraveghere se asociază în perioada actuală cu aspecte noi, generate de precocitatea tendințelor spre independență ale adolescenților și preadolescenților, sub influența unor relații socioafective extrafamiliale și altor factori. Eschivarea de sub tutela sau controlul părinților accentuează carența de autoritate a acestora, chiar și în cazul familiilor așa zis ”organizate”. Scăpați de sub controlul și supravegherea părinților, copiii pot ajunge ușor sub influența unor grupuri delictogene.

Lipsa de supraveghere, de îndrumare și control, asociată cu lipsa preocupărilor pentru cultivarea simțului responsabilității și pentru educarea sentimentelor morale, traduc-de fapt-incompetența educativă a unor familii.

Bibliografie

1. Banciu, D.(1990), *Introducere în sociologia delincvenței juvenile*, București, Editura Medicală.
2. Băloescu, A. (2009), *Comportamentul agresiv*, București, Editura Tritonic.
3. Boncu, Șt. (2000), *Devianța tolerată*, Iași, Editura Universității ”Al.I.Cuza”.
4. Buș, I. (2005), *Psihologie și infracționalitate*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura ASCR.
5. Rădulescu, S., Banciu, D. (2002), *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*.

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 159-174

Abstract:

The increasing tendency of juvenile delinquency phenomenon in Romania represents an acute and disturbing aspect whose effects should not be ignored nor by legal advisers or sociologists, health care workers or psychologists or the responsible factors concerning law enforcement and punishment and resocializing criminal minors and those with criminal behavior tendency. I consider that knowing the factors leading to juvenile delinquency should represent the starting point in the attempt to reduce the phenomenon.

Keywords:

deviance, teenagers, behaviors.

**PERSPECTIVĂ
ASISTENȚIALĂ
ASUPRA
ADOLESCENȚILOR
DIZARMONICI**

Camelia-Angela JURCUȚ
Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad

Personalitatea este un subiect controversat și extraordinar de complex, de aceea, chiar până în zilele noastre, acest subiect nu a fost epuizat și unele dileme sunt încă nerezolvate. Personalitatea reprezintă însuși omul, ca întreg, este deci simplu de înțeles de ce apar problemele mai sus menționate.

Perspectivă asistențială asupra adolescenților dizarmonici este o lucrare prin care mi-am propus să surprind aspecte din perioada cea mai importantă a vieții unui om: adolescența, deși, în adolescență personalitatea nu este încă cimentată, este în formare; prin urmare nu putem vorbi de personalitate propriu-zisă și nu putem să o surprindem sub vreun aspect precis. Cu toate acestea, putem observa direcția spre care se dezvoltă și putem aprecia dacă direcția este bună sau rea.

Schimbările tot mai rapide care au loc în lumea contemporană și care transformă structurile sociale și sistemul organizațiilor sociale, au un puternic impact asupra adolescenților.

Pentru oameni diferiți lumea arată diferit, din punct de vedere fizic, psihologic și social, iar dacă vrem să înțelegem un copil va trebui să-l privim ca pe o ființă umană unică. Pubertatea și adolescența este perioada conturării personalității, a definerii valorilor morale care apar în contextul existenței anumitor modele. Tendința spre independență și autonomie a adolescentului, în formare, îl face să ignore autoritatea adulților din anturajul învățat, mai ales a părinților, deși aceștia sunt percepuți, adesea, ca modele.

Puberul cu labilitate emoțională proprie acestei vârste, neînțeles sau aparent neînțeles de adult, poate cădea pradă unui comportament deviant care să ducă la săvârșirea unor acte infracționale.

Problemele de natură economică cu care se confruntă nucleele familiale, induc la nivelul acestora, dezechilibre care, odată instalate, le împiedică să-și exercite corespunzător funcțiile în legătură cu creșterea și educarea copiilor.

Starea permanentă de criză financiară, atmosfera familială neprimitoare, creșterea tensiunilor determină efecte, mai mult sau mai puțin importante, asupra adolescenților. Întreruperea sau deteriorarea relațiilor copil-părinte, este o situație generatoare de dezechilibre

biologice și psihice, cu consecințe severe asupra dezvoltării adolescentului care poate duce la devianță.

Privarea copilului de intimitatea relațiilor familiale determină dezechilibre biologice și psihice manifestate prin stări de nervozitate marcate, prin crize de afect (plâns, furie, agresivitate), atitudini revendicative (gelozie, posesivitate) și refuzul comunicării. Am încercat deci, să prezint, cât mai sumar, elementele principale ale conceptelor cu care am operat, iar apoi, am încercat să enumăr cele mai importante cauze care au declanșat dificultățile în buna dezvoltare a unei personalități.

Adolescența, ultima și cea mai complexă dintre marile etape ale dezvoltării, întinzându-se de la al doisprezecelea an până la aproximativ optsprezece sau douăzeci de ani, este punctul unde se împlinește copilăria cu tot aportul ereditar și cu toată contribuția educativă pe care această împlinire o presupune. Adolescența, perioadă de viață situată între copilărie, pe care o continuă și vârsta adultă, are o semnificație deosebită, nu numai datorită modificărilor fiziologice și antropometrice, ci și datorită aspectelor psihologice și sociale caracteristice.

Trecerea de la lumea copilăriei la lumea adultă, se desfășoară, în civilizația noastră, de-a lungul mai multor ani. Limitele, situate între vârstele amintite mai sus, sunt dificil de stabilit deoarece vârsta și durata adolescenței variază în funcție de rasă, sex, condiții geografice și, în special, de mediul socio-economic și cultural. Astfel, pentru copiii proveniți din familii bine situate, din punct de vedere material, și care își pot continua studiile, adolescența este mai lungă, decât pentru cei care sunt obligați să lucreze, încă din copilărie.

Noile activități care devin posibile în această etapă, își au rădăcinile în cele ale vârstelor precedente, camaraderiile din trecut pregătesc prietenii din tinerețe. În același timp, aceasta este perioada celor mai importante descoperiri pe plan afectiv, pentru viitoarea viață a adultului care este în curs de formare. Acum se realizează identificarea cu statutul de ființă umană, cu Eu-l și Supra-Eul (Freud), cu regulile și legile pe care le impune societatea.

Considerăm adolescența, o perioadă de trecere între copilărie și vârsta adultă, în care au loc o serie de modificări biologice (legate de maturizarea funcțiilor biologice de reproducere a speciei și a instinctului sexual), psihologice (modificări privind dezvoltarea intelectuală, a sentimentelor, a echilibrului afectiv, în general, dar și

DELINCVENȚA JUVENILĂ

dezvoltarea personalității), sociale (de statut și rol), care în final, vor duce la definitivarea personalității viitorului adult.

Cadrul metodologic și prezentarea cercetării

Obiectivele cercetării au constat în:

- ✓ determinarea cauzelor (factorilor) care primează în declanșarea comportamentului deviant (sau chiar a delincvenței juvenile),
- ✓ un alt obiectiv ar fi să observăm dacă se pot determina cauzele exacte în asemenea cazuri și dacă aceste cauze lucrează individual sau dacă există un amalgam de factori cauzali,
- ✓ să observăm dacă adolescenții cu comportament deviant au probleme de integrare socială,
- ✓ în ce fel mediul social este un factor formativ al personalității adolescentului.

Cercetarea a avut loc într-un liceu arădean (Liceul "Iuliu Maniu") cu profil teoretic; grupul țintă fiind elevii de liceu ce aparțin claselor a IX-a și a XII-a.

În cercetarea pe care ne-am propus-o, am pornit de la mai multe ipoteze, care urmau să fie verificate și validate de rezultatele practice obținute. Acestea au fost următoarele:

- este posibil ca pentru declanșarea unui comportament deviant să conlucreze simultan mai mulți factori,
- adolescenții care au comportamente deviante se integrează mai greu în societate sau se manifestă ca niște neadaptați ai acesteia,
- cerințele care trebuie îndeplinite la integrarea într-un grup de apartenență (grupuri de liceeni), pot fi de așa natură încât să ducă la comportamente deviante,
- dezamăgirea neacceptării într-un asemenea grup poate duce la aceleași urmări,
- comportamentul deviant al adolescentului poate fi influențat de statutul profesional al părinților sau de un cadru familial dezorganizat și tensionat,
- există și alți factori, în afară de cei enumerați, care pot cauza comportamentele deviante.

Cercetarea efectivă s-a bazat, așa cum am menționat, pe studiul de caz al adolescenților incluși în cercetare; de aceea se vor prezenta, în continuare, șase studii de caz, care ni s-au părut mai semnificative, dintre cele cu care ne-am întâlnit în cercetarea practică.

Cazurile respectă aceeași linie de prezentare, referindu-se la prezentarea situației, situația descrisă de către adolescentul în cauză, simptomatologie, profil psihologic, funcții psihice, stare afectiv-emoțională, relații sociale - prieteni, educație - nivel de școlarizare, activități pentru timpul liber, condiții de locuit, situația familială, date anamnezice referitoare la părinți, starea fizică și psihică a părinților.

Colectarea acestor date, considerăm ca este absolut necesară pentru a scoate în evidență existența personalităților dificile, a cauzelor care le determină și a modului lor de manifestare.

Cazul numărul 1

RE., 16 ani, sex masculin;

➤ *Prezentarea situației:*

E., face parte dintr-o familie aparent normală și fără probleme. Mama lui este profesoară, iar tatăl său este, de asemenea, profesor. E. mai are un frate și o soră, amândoi mai mari.

E. nu a fost niciodată un elev eminent, dimpotrivă, s-a situat, mereu, la nivelul mediu. Problema efectivă este faptul că E. are rezultate proaste la școala, își neglijează temele, ignoră treburile casnice, purtându-se dezagreabil cu profesorii și cu părinții. Am aflat că E. ia lecții de pian, la propria cerere.

De fiecare dată când tatăl sau mama încearcă să-l ajute la teme sau la repetarea partiturilor pentru pian, totul degenerează într-o ceartă aprinsă, după care E. simțindu-se frustrat își abandonează temele sau pianul, spunând că nu poate să se descurce.

➤ *Situația descrisă de adolescent*

E. descrie situația familială destul de destinsă, se înțelege bine cu ambii părinți și îi iubește, dar există momentele în care apare problema responsabilităților sale, pe care, aproape niciodată, nu le duce la bun sfârșit. În aceste condiții, părinții nu au încredere în el și încearcă să-l ajute, făcând ei treaba în locul lui; situația aceasta îl face să se simtă inutil. El mai simte că este "oia neagră" a familiei și consideră că și-a dezamăgit familia, pentru că nu a atins niciodată nivelul intelectual pe care toți ceilalți l-au atins. Temele, câteodată pur și simplu, nu poate să le facă pentru că nu înțelege "o boabă" din ele, iar lecțiile de pian ar trebui să fie ceva relaxant, nu o cursă contra timp și o permanentă demonstrare a talentului său extraordinar (pe care, oricum, nu este convins că îl are). El consideră că "atâta timp cât mama sa vrea să facă din el un Mozart, nu mai are farmec și oricum, o să renunțe". Iar în legătură cu

DELINCVENȚA JUVENILĂ

responsabilitățile casnice E. spune că "el nu este femeie" și în plus, are darul de la natură să strice totul, deci nu își dă seama de ce se mai obosesc părinții lui să îi impună asemenea responsabilități. Oricum, când o să aibă casa lui o să-și angajeze o menajeră; după spusele sale.

➤ *Simptomatologie:*

✓ *autodesconsiderare:* "mama are impresia că sunt un handicapat mintal; poate are dreptate"

✓ *autoculpabilizare:* "sunt conștient că vina este, în mare parte, a mea"

✓ *agresiv* –uneori manifestată atât verbal, cât și comportamental,

✓ *negativism*, se simte iresponsabil: "știu că sunt un uituc și că ai mei nu prea pot să aibă încredere în mine";

➤ *Profil psihologic:*

✓ privire expresivă în concordanță cu conținutul trăirilor afective,

✓ limbajul dezvoltat, are unele inhibiții în stabilirea unei relații.

➤ *Funcții psihice:*

✓ atenția, memoria, nu foarte bune; capacitate slabă de reprezentare mentală a situației concrete, nu ordonează logic și temporar evenimentele.

➤ *Starea afectiv-emoțională:*

E. a dezvoltat comportamente deviante ca reacție de protest, de tip inconștient și ca mecanism de apărare; idei cu conținut negativ ca urmare a faptului ca părinții își aplicau propriile standarde de aspirații asupra adolescentului. În urma acestor pretenții, pe care E. nu le-a putut satisface, au luat naștere sentimente de autodesconsiderare și imagine negativă față de sine; părinții nu-i îngăduiau, de fapt, să-și asume el însuși responsabilități.

➤ *Relațiile sociale - prieteni:*

Lista prietenilor lui E. nu este prea mare, din ea fac parte câțiva colegi de școală, sau colegi de studii la pian. Stabilește mai greu relații de prietenie, pe care le consideră ca ceva foarte special, iar persoanele care îi sunt prieteni trebuie să îndeplinească anumite condiții și standarde impuse de el.

➤ *Educație, nivel de școlarizare:*

E. este în anul II la liceu, clasa a XI-a, iar rezultatele sale școlare obținute până în prezent sunt calificate de profesori, părinți, și chiar de către el însuși, drept slabe.

➤ *Activități pentru timpul liber:*

În timpul liber citește foarte mult cărți de aventură, care îl fac să trăiască într-o lume aparte, plină de întâmplări extraordinare, pe care ar dori să le poată trăi și el. De asemenea, merge des la filme, în special la drame și filme de acțiune, care după părerea lui prezintă viața așa cum este ea, cu bucurii și tristeți, dar și cu fapte și acțiuni ce trebuie întreprinse pentru a atinge scopul propus.

➤ *Condiții de locuit:*

Sunt foarte bune, el locuiește împreună cu părinții și cu surorile sale, într-o casă cu șase camere, proprietatea părinților săi, complet mobilată și utilată.

➤ *Situația familială:*

Situația financiar-economică a părinților este foarte bună, ambii părinți lucrează în învățământ și câștigă suficient, pentru a asigura un trai decent copiilor. În ceea ce privește relațiile sociale, părinții au numeroase cunoștințe, dar mai puțini prieteni.

➤ *Date anamnezice referitoare la părinți:*

✓ *Tatăl* provine dintr-o familie modestă, părinții s-au despărțit când el avea 10 ani. A dorit foarte mult să ajungă la un nivel social mai ridicat și fiind perseverent a reușit; mama sa era vânzătoare, iar tatăl pompier. A terminat studiile superioare, nu are alți frați sau surori; relațiile cu tatăl sau au fost destul de cordiale, deși nu foarte afectuoase.

✓ *Mama* provine dintr-o familie de intelectuali: mama profesoară, tatăl preot. Mai are o soră, care este profesoară și ea. A terminat studiile superioare. Relațiile, în familia ei, nu au fost niciodată de adâncime, ci numai de suprafață.

➤ *Stare fizică și psihică a părinților:*

✓ *stare fizică:* tatăl suferă de hipertensiune, iar mama nu are probleme semnificative de sănătate.

✓ *starea psihică:* se presupune că, atât mama, cât și tatăl nu au nici un de fel de boală psihică.

➤ *Indicații*

Considerăm că este util ca E. să intre într-un program de consiliere care să-i dezvolte stima de sine și să-i reducă negativismul și agresivitatea. De asemenea, ar fi utilă o consiliere împreună cu părinții pentru îmbunătățirea relațiilor părinți-copii și pentru facilitarea asumării responsabilităților.

Cazul numărul 2.

R.D., 18 ani, sex masculin,

➤ *Prezentarea situației:*

D. este un băiat bine dezvoltat și construit fizic, îngrijit și inteligent. Cu toate acestea, el este dezinteresat de școală, după cum relatează colegii, părinții și profesorii, este obraznic (chiar agresiv verbal) cu unii profesori; refuză să participe la orice activitate sportivă. La începutul anului D. fusese prins fumând marihuana cu un alt băiat în toaleta școlii (fiind propus pentru exmatriculare, el a rămas, totuși, în școală), alegându-se cu scăderea notei la purtare. Face parte dintr-o "gașcă" de băieți mai mari, care au și ei comportamente rebele și nonconformiste; a fost văzut consumând băuturi alcoolice în public, împreună cu prietenii săi.

D. provine dintr-o familie cu o situație bună, nu există neînțelegeri majore; mama este casnică și se ocupă cu pictura, iar tatăl este director administrativ la o firmă de telefoane mobile. Ambii părinți pot fi descriși ca niște idealști, cu preocupări politice intense. Mai are o soră, mai mare, care este manager la o firmă de produse cosmetice. D. se înțelege destul de bine cu părinții, nu există probleme sau conflicte, înainte de cele relatate anterior. Părinții l-au crescut pe D. fără a-i îngădi libertățile și întotdeauna l-au considerat un băiat capabil.

➤ *Situația descrisă de adolescent:*

Situația din familie i se pare acceptabilă, nu se plânge de nedreptăți, își iubește părinții. Se consideră un adolescent normal, cu preocupări deloc ieșite din comun. Nu crede că ocazionalul consum de droguri sau alcool ar fi o problemă, atâta timp cât le ține sub control. Profesorii sunt interesanți, în măsura în care prezintă într-un mod cu totul original ceea ce au de spus; restul profesorilor, plicticoși, nu merită nici măcar respectul și cu atât mai mult, nu merită atenție. Cerințele profesorilor sunt aberante și nefolositoare, mai ales că îngădesc originalitatea și creativitatea, iar el le îndeplinește numai atunci când crede că sunt necesare sau când îi face lui plăcere. În general, toate perspectivele care i se oferă sunt plictisitoare și neinteresante; poate doar în afara activităților cu gașca. Este derutat de viața lui și nu-și găsește locul în lume. Nu își iubește gașca ("pot trăi la fel de bine și fără ei"), dar ceilalți sunt și mai puțin interesanți, deci preferă alternativa găștii. În rest, se plictisește de moarte.

- *Simptomatologie:*
 - ✓ *lipsa sentimentului de vinovăție sau regret* în legătură cu faptele sale: "părinții își fac prea multe griji, nu am greșit cu nimic, nu sunt un criminal",
 - ✓ *dezorientare:* "habar nu am ce vreau, sau ce caut",
 - ✓ *insatisfacție:* "toți și toate mă plictisesc de moarte, nu găsesc nimic interesant de făcut",
 - ✓ *apatie,*
 - ✓ *detașare, înstrăinare:* "nu mă prea interesează ceea ce are să-mi ofere",
 - ✓ *negativism* ușor pronunțat.
- *Profilul psihologic:*
 - ✓ *mod de relaționare:* limbaj dezvoltat, flegmatic, nu manifestă inhibiții, intră ușor în relații, sincer în oferirea informațiilor despre sine,
 - ✓ *privire* uneori expresivă, alteori lipsită de orice expresie, sau puțin răutăcioasă.
- *Funcții psihice:*
 - ✓ *Atenție distributivă, memorie foarte bună, reprezentare realistă a situațiilor, cu ușoară tentă evazivă, capacitate foarte bună de a ordona evenimentele temporar și logic.*
- *Starea afectiv-emoțională:*

Figura maternă și paternă nu au lipsit și are modele la îndemână, totuși D. a dezvoltat comportamente deviate de tip conștient, ca urmare a dorinței de umplere a insatisfacțiilor și a aspirațiilor neîmplinite.
- *Relația socială - prieteni:*

Nu are prieteni, în afara celor din gașca din care face parte. Pe ceilalți din jurul său, ca și pe colegii de clasă, îi consideră neinteresanți și plictisitori. Are tendința de a eticheta anturajul drept "plictisitor" încă de la început și ca urmare, nu mai face nici un efort în încercarea de a-i cunoaște pe ceilalți și a se împrieteni cu ei.
- *Educația, nivelul de școlarizare:*

D. este în anul IV la liceu, iar rezultatele sale școlare sunt oscilante (la unele materii foarte bune, iar la altele moderate sau chiar slabe). Deși în fața lui stă examenul de bacalaureat, nu își face prea mari probleme în legătură cu acest eveniment important din viața sa. Tot într-o "nebulosă" se află și planurile lui de viitor, el încă fiind

DELINCVENȚA JUVENILĂ

indecis dacă va urma sau nu o facultate și dacă da, pe care ar dori să o urmeze.

➤ *Activități pentru timpul liber:*

Îi place foarte mult să asculte muzica rock (de preferat împreună cu cineva). Muzica îl transpune într-o viață de sunete, ritmuri și acorduri, pe care nu le poate întâlni în viața reală. Atunci când este relaxat și se simte liniștit și liber îi place să deseneze.

➤ *Condiții de locuit:*

Sunt foarte bune, împreună cu familia locuiește într-o casă cu cinci camere complet mobilate și aranjate modern. Sora lui nu locuiește cu ei. Casa este proprietatea părinților.

➤ *Situația familială:*

Situația financiar-economică a părinților este foarte bună. Deși numai tatăl lucrează, el câștigă suficienți bani pentru a-și întreține familia la cote ridicate și a nu duce lipsă de nimic. Relațiile sociale: au puțini prieteni, dar care corespund nivelului lor cultural.

➤ *Date anamnezice referitoare la părinți:*

- ✓ *Tatăl* provine dintr-o familie de oameni muncitori, cinstiți, cu părinți iubitori și atenți, a terminat studiile superioare în domeniul ingineriei, mai are trei frați și o soră.
- ✓ *Mama* este singura fiică a unor intelectuali; mama ei era casnică în urma unui accident care nu i-a mai permis să lucreze, iar tatăl era cercetător. A terminat studii superioare.

➤ *Starea de sănătate a părinților:*

- ✓ Nici unul dintre părinți nu prezintă boli fizice sau psihice grave sau cronice.

➤ *Indicații*

Considerăm că este util ca D. să intre într-un program de consiliere care să-i dezvolte capacitatea de relaționare cu ceilalți și să-i trezească interesul pentru activități care să-i aducă satisfacție și sentimentul de împlinirii. De asemenea este indicată o bună orientare profesională, pentru a evita pe viitor depunerea unei activități față de care nu este motivat, aderarea la diferite medii dubioase și alunecarea pe latura consumului de droguri și alcool.

Cazul numărul 3

RC., 17 ani, sex feminin,

➤ *Prezentarea problemei:*

C. este o fată slabă, cu o expresie neîncrezătoare, alienată de ceilalți, ținta multor farse copilărești și ridiculizări din partea

colegilor. Ea este efectiv inteligentă, dar ascunde acest lucru foarte bine, chiar și față de profesori. Provine dintr-o familie care organizată, dar prezintă anumite aspecte specifice legate de profesia părinților: părinții sunt foarte ocupați și lipsesc mereu de acasă, mama este secretară, iar tatăl șofer. Este un fel de "orfană", fiind mai mult singură, părinții nu au timpul necesar să se ocupe de ea. Manifestă momente de furie inexplicabilă și nu-și găsește locul între cei de o seamă cu ea. Tatăl ei este foarte dur cu ea, iar mama încearcă să-i direcționeze viața, subminându-i astfel încrederea în sine.

➤ *Situația descrisă de adolescentă:*

Ea crede că statutul său din clasă este acceptabil; nici printre cei mai slabi elevi din clasă, dar nici premiantă; nici libertină, dar nici tocilară. Își crede colegii neinteresanti, iar viața care și-o petrece între școală și casă i se pare extraordinar de plicticoasă, crede că părinților nu le pasă de ea și că tatăl ei nu o iubește, se simte ca o orfană.

➤ *Simptomatologie:*

- ✓ *simulează nepăsarea:* "nu-mi pasă ce cred ceilalți despre mine",
- ✓ *negativism accentuat,*
- ✓ *apatie,*
- ✓ *subapreciere:* "probabil că nu sunt prea interesantă",
- ✓ *culpabilizare:* "la urma-urmei probabil că eu am greșit cu ceva",
- ✓ *dezamăgire:* "speram ca viața mea să fie mai frumoasă".

➤ *Profilul psihologic:*

Vorbire incoerentă, se bâlbâie uneori și înghite cuvintele, capacitate scăzută de relaționare, neîncredere în oameni, în general, raportare nerealistă la evenimentele din jurul său, inhibiții accentuate.

➤ *Funcții psihice:*

- ✓ *Funcțiile mnezice* se înscriu în categoria normalității, rezultate bune la teste.
- ✓ *Atenția distributivă,* este mai bine dezvoltată decât atenția concentrată, din cauza insuficienței efortului voluntar depus.

➤ *Starea afectiv-emoțională:*

Figurile parentale lipsind frecvent, C. a fost privată de un model, așa încât nu poate să se identifice și să se valorizeze real; pentru a se proteja, a dezvoltat o serie de comportamente deviate de tip inconștient, de teamă să nu fie dezamăgită și părăsită din nou. Ca mecanisme de apărare și-a dezvoltat furia și închiderea în sine.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

➤ *Relația socială - prieteni:*

Nu are nici măcar o singură prietenă printre colegii de vârstă ei, datorită neîncrederii crescute în oameni și temerii de a nu fi dezamăgită. Manifestă sentimente de prietenie pentru o singură persoană, o vecină în vârstă, cu care se înțelege bine și cu care poate discuta absolut orice (lucruri pe care, în mod normal, ar fi trebuit să le discute cu părinții).

➤ *Educație, nivel de școlarizare:*

Adolescenta este în anul III la liceu, are rezultate școlare mediocre, fără a se putea integra în colectivul clasei și fără a putea stabili relații corespunzătoare cu profesorii.

➤ *Activități pentru timpul liber:*

Îi place să se plimbe singură prin parc, fără ca să o deranjeze cineva. Atunci are timp să se gândească la toate lucrurile de acasă: relațiile cu tatăl, mama care vrea să o dirijeze, faptul că nu poate discuta nimic cu nici unul dintre ei. Când se plimbă singură se simte liberă și neîngrădită, încearcă să-și facă planuri de viitor, un viitor în care să nu mai depindă de părinți și să nu mai fie obligată să facă ce vor ei. În alte momente citește cărți, care o ajută să se transpună într-o lume în care lucrurile sunt mai apropiate de modul în care le dorește ea.

➤ *Condiții de locuit:*

Sunt bune, locuiește împreună cu părinții într-un apartament cu trei camere, proprietate particulară. Apartamentul este mobilat adecvat și este bine întreținut.

➤ *Situația familială:*

Situația financiară a părinților este bună, ambii lucrează (uneori chiar prea mult) câștigând suficienți bani pentru a oferi o viață lipsită de griji copiilor. Tot datorită faptului ca părinții lucrează aproape tot timpul, nu au relații apropiate cu nimeni, nu primesc și nu fac vizite, nu au prieteni,.

➤ *Date anamnezice referitoare la părinți:*

- ✓ *Tatăl*, provine dintr-o familie modestă: mama sa era casnică, iar tatăl muncea în domeniul construcțiilor; mai are două surori. Relațiile din cadrul familiei au fost bune, deși nu foarte adânci. A terminat studii medii.
- ✓ *Mama*, la fel, provine dintr-o familie modestă din provincie, părinții fiind țărani; mai are doi frați. Părinții cu o educație elementară au încercat să-i ofere cele trebuincioase din punct

de vedere material, neglijând partea sentimentală. A terminat studii medii.

➤ *Starea fizică și psihică a părinților:*

- ✓ *Tata:* suferă de artrită
- ✓ *Mama:* are ulcer
- ✓ *Starea psihică:* nu manifestă tulburări psihice nici unul dintre membrii familiei.

➤ *Indicații*

Considerăm că este util ca C. să intre într-un program de consiliere care să-i dezvolte capacitatea de relaționare cu ceilalți și să-i întărească încrederea în sine și în capacitățile sale. Este necesară și o consiliere familială a părinților pentru a acorda mai multă atenție și înțelegere fiicei lor și pentru a ameliora relațiile familiale.

Concluzii

Până în prezent, nu există o explicație unitară a factorilor care determină, sau condițiilor care favorizează, comportamentul deviant; acesta din urma reflectându-se printr-o personalitate cu probleme sau o personalitate dificilă, dizarmonică.

O privire de ansamblu asupra posibililor factori poate arăta în felul următor:

- Factori de ordin biologic, ereditari, particularități anatomice sau fiziologice.
- Factori de ordin psihologic, cauze psihogene sau normalitatea proceselor psihice.
- Factori de ordin social, considerându-se că infracțiunea își are cauzalitatea, exclusiv, în mediul social, individul fiind supus unei determinări absolute din partea condițiilor exterioare.

Teoriile contemporane asupra acestui fenomen nu au ajuns încă la concluzii precise. Se întreprind, mai departe, cercetări pentru verificarea ipotezelor de esență biologică, a celor de ordin psihologic, a tulburărilor de caracter, de inteligență, a teoriilor psihanalitice, ca și a ipotezelor de ordin sociologic privind, interdependența mediului interior cu cel exterior.

Este tot mai acceptată ideea că nici una din perspectivele menționate, luate izolat sau combinat, nu pot explica devierile de comportament sau chiar delincvența juvenilă, deoarece aceasta este o rezultată a unui complex de factori sociali și psihologici.

Omul acționează și pe baza unor condiții oferite din mediul social care îl influențează, în special, în adolescență, deoarece, atunci

DELINCVENȚA JUVENILĂ

procesul de formare este cel mai intens, dar îi determină, totodată, coordonatele materiale și spirituale în care se desfășoară.

Inventarierea unui număr divers de studii de caz, atestă faptul că, majoritatea adolescenților cu probleme de comportament (sau delincvenți), prezintă deficiențe de socializare și integrare socială, concretizate în tendința de a face acte rebele de revoltă (interiorizate sau exteriorizate), la adresa propriei persoane sau a persoanelor sau lucrurilor, pe care le consideră sursa neîmplinirii și nefericirii lor.

Uneori se poate ajunge, chiar la abandon familial și școlar, vagabondaj și consum de substanțe psiho-active. Alteori (mai rar) se observă devieri sexuale. Până la un anumit punct, aceste tendințe pot fi considerate, ca fiind specifice "crizei" de identitate adolescentină, când mulți tineri afișează conduite "independente", opuse celor ale adulților.

Studiile de caz relevă că intervenția unor factori poate duce la trecerea pragului de normalitate impus de societate și adolescenții rebeli comit fapte antisociale sau infracțiuni care duc la sancționare penală.

Pentru un studiu complex al dificultăților de adaptare la adolescenții cu personalitate dizarmonică, din punct de vedere psihologic și socio-familial este nevoie de timp și presupune cunoașterea în profunzime a fiecărui caz. Această investigare înseamnă o legătură permanentă de tip feed-back între psiholog, asistent social, medic (în caz de patologie), subiect. Pe lângă rezultatele optime obținute pe linia intervenției și reinsertiei socio-școlare se realizează o relație de încredere. Prin această colaborare se poate realiza un climat de încredere și cooperare afectivă între asistentul social și subiect, care, fără a se suprapune familiei, poate atrage și pe părinții în munca completă de cunoaștere a particularităților legate de vârstă, opțiuni, motivații, interese, convingeri pe acest palier delicat al adolescenței.

În sensul major, social, considerăm adaptarea ca un fenomen specific unui psihic armonios, la o personalitate echilibrată. Dificultățile de adaptare, dezadaptarea și lipsa adaptării întâlnite la unii adolescenți sunt fenomene, cu evoluție în timp, generate de o stare de compensare, iar adaptarea poate evolua spre dezadaptare și inadaptare. Gradele de la adaptare la dezadaptare se atribuie subiecților în funcție de anumite criterii socio-vocaționale, afectiv-comportamentale și a performanțelor lor față de adaptarea la normalitate.

Adolescenții cu personalități slab adaptate la condițiile vieții sociale, având o structură dezechilibrată, imatură, sugestionabilă - în perimetre dezorganizate – depășesc cu ușurință granița comportamentului normal și ajung la cele deviate, aberante, antisociale. De aceea, cei în măsură, ar trebui să ofere metode, mijloace de intervenție psihoclinice, psihosociale, dar mai ales, tehnici de modelare socio-educative.

Dificultățile de adaptare la adolescenții cu personalități dificile trebuie să constituie obiect de preocupare permanentă și responsabilă la nivel social și individual. Prevenirea și îngustarea sferei de întindere a acestora, nu este firește, posibilă, fără o serioasă și sistematică cercetare a cauzelor determinante, a mecanismelor și a formelor prin care se exteriorizează.

În concluzie, dificultățile de adaptare la adolescenți, nu se nasc singure, în plan individual intern sau în plan social extern, ci numai pe fondul interacțiunii dintre individ și societate.

Bibliografie:

1. Allport, G., W., 1991 - *Structura și dezvoltarea personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
2. Bandura, A., 1998 – *Social learning theory*, Englewood, Cliffs.
3. Bernard, J., 1956 - *Raport la Conferința UNESCO*, Cuba.
4. Carmichael, L., 1994 - *Manual of child psychology*, New York.
5. Neveanu, Popescu, P., 1978 - *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București.
6. Turcu, F., Turcu, A., 2000 - *Dicționar explicativ de psihologie școlară*, Editura Eficient, București.
7. Verza, E., Verza, E., F., 2000 - *Psihologia vârștelor*, Editura Pro Humanitas, București.
8. Zamfir, C., Vlasceanu, L., 1998 - *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București.
9. Zlate, M., 1997 - *Eul și Personalitatea*, Editura Trei, București.

DELINCVENȚA JUVENILĂ

U.A.S.&C.S.A.S.U

Delincvența juvenilă, anul IV, numărul 1, octombrie 2011

I.S.S.N. 1844-7473

Pag. 175-188

Abstract:

Small-scale crime juvenile and complex problems, a specific, it involves sparks attention of public opinion, but not always is able to appreciate and understand the factors: pancreatic notch and fosters the emergence.

Therefore the problem child offenders or manifest behaviors is "silly" for State institutions passed on settlement, thus making it easier for community members consciousness which in turn might involve difficult process of reintegration of such children. Criminal situation analysis among minors should lead to a reconsideration of the concept of theoretical and practical action for the protection of minors, prevention and control of juvenile. Insistence on the situation of children problem is imposed both by the acquisition of the status of a member of the European Union, but also of the need to draw attention to the potential threat, which it represents this category of minors for the moral health of society. It is very important to understand clearly that these children can handle problem not exclusively only State institutions, but must become a common object of the concerns of all socio-economic, cultural, training-educative and in the sphere of public health.

Keywords:

delinquency, minor, crime

**CONSIDERAȚII
TEORETICE
ȘI PRACTICE
PRIVIND EVOLUȚIA
DELINCVENȚEI
JUVENILE
(la nivelul municipiului
Constanța în perioada
2007–2009)**

Lucian GHEORGHE,
Inspectoratul Județean de Poliție,
Constanța

Carmen NEAGU
Inspectoratul Județean de Poliție,
Constanța

Fenomenul infracțional este una din marile probleme ale omenirii. Radiografia acestuia evidențiază în limbajul datelor statistice, că în majoritatea statelor, îndeosebi cele dezvoltate, un segment important din numărul faptelor antisociale este rezultatul acțiunilor desfășurate de persoane din generația tânără. Acest fapt creează îngrijorare cu privire la perspectivele deloc încurajatoare pentru viitorul moralității vieții publice.

Actualitatea preocupărilor de ordin analitic în acest domeniu și mai ales necesitatea acțiunilor preventive, diferențiate, fundamentate științific și susținute de o bază materială adecvată, ce incumbă instituțiilor cu răspunderi, sunt impuse de realitatea fenomenului infracțional în rândul acestei categorii a populației. Acest fenomen prezintă o evoluție constant ascendentă, exprimată atât prin creșterea frecvenței cât și a gradului de pericolozitate socială al faptelor săvârșite. Date fiind aceste considerente, cât și realitatea economico-socială din epoca postrevoluționară din țara noastră, cu incidență directă asupra criminalității, și mai ales receptând semnalul de alarmă emis de recrudescența delincvenței juvenile în ultimii ani, studiul criminologie asupra factorilor care determină sau favorizează acest fenomen nu poate fi complet fără o analiză temeinică a stării infracționale în rândul minorilor. Pentru a ilustra variațiile, tendințele și legătura indisolubilă a dimensiunilor criminalității juvenile cu realitățile economico-sociale, studiul a fost efectuat pe o perioadă de 2 ani, propunându-se, în principal, următoarele aspecte:

- prezentarea sinoptică a stării infracționale în rândul minorilor, a dinamicii și tendințelor acesteia la nivelul municipiului Constanta
- determinarea și tipologizarea manifestărilor antisociale ale minorilor, dinamica și tendințele principalelor genuri de infracțiuni în timp și spațiu;
- diagnosticarea principalelor particularități ale delincvenței juvenile în raport de timpul, spațiul și mediul de manifestare ale fenomenului;
- decelarea și enunțarea mecanismelor etiologice fundamentale care declanșează sau favorizează devianța penală juvenilă, ca manifestare individuală sau fenomen de grup.

Lucrarea de față reprezintă un studiu ce urmărește evoluția delincvenței juvenile din orașul nostru și are la bază analiza statistică a acestui fenomen.

Obiectivele urmărite au vizat aspecte de natura a stabili frecvența infracțiunilor comise de minori, ponderea acestora în totalul faptelor penale, punerea în evidență a corelațiilor dintre genurile de delikte săvârșite, locurile și modurile în care s-au derulat infracțiunile, tipurile de personalitate ale autorilor, vârsta, sexul, nivelul de școlarizare, mediile rezidențiale, condițiile familiale, motivația delictuală, gradul de spontaneitate sau de premeditare, modele imitative și comportamentale imorale cu care s-au interferat, gradul de integrare socială și școlară, frecvența abandonului școlar, precum și alte relații statistice semnificative.

Studiul referitor la evoluția delincvenței juvenile în ultimii 2 ani are un dublu scop. În primul rând el va constitui o bază de date ce va fi utilizată în cercetarea factorilor, care determină și favorizează delincvența juvenilă în orașul nostru, iar în al doilea rând va furniza repere statistice, criterii de evaluare și aprecieri ale fenomenului infracțional în rândul minorilor, pentru specialiștii care investighează acest domeniu al vieții sociale.

Starea infracțională în rândul minorilor. Dinamica și tendințele acesteia în perioada 2007-2009

În comentariul tabloului sinoptic care prezintă situația delincvenței juvenile din ultimii 2 ani vom analiza și vom scoate în evidență ceea ce este specific diferitelor perioade de timp, considerând că așa se poate ilustra în modul cel mai autentic realitatea socială a fenomenului în rândul acestei categorii de populație. Astfel, în perioada analizată au fost învinuiți 358 minori, din care 11 până la 14 ani iar 347 cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani, ponderea fiind mai mare în anul 2009. Cauzalitatea infracționalității în rândul minorilor și al tinerilor care au împlinit vârsta majoratului este complexă și trebuie analizată ca o interacțiune de factori sociali (condițiile socioeconomice și culturale), la nivelul societății globale, factorii psihologici, particulari care intervin în procesul socializării și formării personalității. Orice analiză etiologică a delincvenței juvenile trebuie să pornească de la delimitarea în scop analitic a diferitelor nivele ale cauzalității, pentru ca ulterior să precizeze modul cum aceste planuri

DELINCVENȚA JUVENILĂ

se interferează în formarea personalității minorului delincvent, determinând direct și indirect comportamentul infracțional.

Factorii care au determinat această creștere în orașul nostru, sunt în general de ordin economic, social și cultural. Punctul final al perioada de tranziție în care ne aflăm, după aprecierile clasei politice, a generat în mod obiectiv unele efecte economice imprevizibile, care la rândul lor au devenit cauze imediate ale multora din disfuncțiile apărute pe plan social. Astfel, apariția crizei economice a dat naștere unei inflații galopante, necontrolabile, cu consecințe negative pentru standardul de viață al oamenilor. În această perioadă apar în societate fenomene cu totul noi, necunoscute mării majorității a oamenilor, șomajul și scăderea salariilor. Acestea au un impact asupra indivizilor, a bugetului lor familial, care adesea se situează sub limita pragului de subzistentă. Se conturează o tot mai vizibilă disproporție între nivelul preturilor și puterea de cumpărare a oamenilor, efectul destabilizator al inflației resimțindu-se, în primul rând la categoriile sociale cu venituri mici. Scăderea nivelului de trai se resimte cu preponderență în imposibilitatea satisfacerii unor trebuințe fundamentale, în renunțarea silită la obținerea unor articole și produse de strictă necesitate. Afectarea generală a condițiilor de viață îi determină pe oameni să caute soluții de obținere a unor venituri compensatorii prin care să-și poată ameliora condițiile de existență, uneori chiar folosindu-se de căi ilicite. În egală măsură sesizăm vizibilă diminuare a autorității și funcției de control social ale familiei, inclusiv în mediul rural, unde aceasta, după cum este bine cunoscut, reprezenta modelul ideal al stabilității și purității morale. Nu este mai puțin adevărat și faptul că se conturează tot mai pregnant, apariția anumitor stări permissive accentuate față de comportamentele deviante ale minorilor cât și în relațiile dintre ceilalți membri ai familiei. Se constată că permisivitatea în asociere cu indiferentismul față de viitorul propriilor copii, influențează negativ personalitatea acestora, determinându-i, în ultimă instanță, să cadă sub influența unor elemente infractoare, indivizi viciați, alcoolici, familii declasate etc. În amplificarea delincvenței un rol însemnat l-a avut apariția și chiar adâncirea decalajelor dintre nivelul aspirațiilor personale și cel al posibilităților materiale.

Accentuarea, tot mai vizibilă, a diferențierilor în condiția materială de viață între indivizi și chiar grupuri a avut ca efect proliferarea sentimentului de frustrare, sentiment care nu poate fi pe

deplin controlat, a dus în mod inevitabil la săvârșirea unor fapte penale.

Este unul din aspectele sub care se înfățișează așa-numitul fenomen de "anomie" în accepția pe care a dat-o acestui termen sociologul american R. K. Merton, fenomen care constă în discrepanța și conflictul dintre obiectivele (scopurile) care rezultă din modelele de viață pe care o societate le propune membrilor săi, pe de o parte și mijloacele legitime care sunt puse la dispoziția lor pentru atingerea acestor scopuri.

De multe ori, pentru realizarea scopurilor indivizilor sau grupurile sociale folosesc mijloace nelegitime și interzise prin norme sociale cu caracter moral, juridic, politic sau religios. Transgresarea sau ignorarea acestor norme și considerarea că orice mijloc este bun pentru realizarea obiectivelor urmărite duce la apariția fenomenului de anomie.

Acesta constă, în principal, dintr-o încercare reușită sau nu de a se adapta prin mijloace nepermise la modelele de reușită socială pe care societatea le instituie ca valori, predominante, în societățile moderne în care prevalează modelele de reușită economică subordonate accentului deosebit și aproape exclusiv pus pe valorile materiale, devianța de la normele consacrate de comportare devine, în absența sau diminuarea funcțiilor de control social specifice oricărei colectivități umane organizate, reguli paralele de comportare. Este unul din indiciile semnificative ale fenomenelor de dezorganizare și reorganizare socială în funcție de criterii normative care, deși sunt percepute ca deviate de la standardele consacrate prin normele morale și juridice, sunt totuși tolerate și acceptate parțial ca mijloace eficiente de funcționare a structurilor sociale și de realizare a obiectivelor (scopurilor) individuale.

Existența modelelor normative paralele și contradictorii care influențează concomitent conduitele individuale și colective au fost denumite fenomenul de paranomie (G. Basiliade). Este o formă de duplicitate normativă care poate marca și influența procesul de socializare și dezvoltarea morală a minorilor în familiile de origine sau în alte grupuri de apartenență. Cu timpul normele de conduită deviantă pot deveni singurele repere de comportare în viața unor colectivități, constituind criterii unice de comportare în societate și formând așa numitele "subculturi criminale (infracționale)", alcătuite de bandele sau "gangurile" de răufăcători, de structurile complexe ale "crimei organizate" și de modul de viață al unor comunități marginale care se

DELINCVENȚA JUVENILĂ

conformează unui sistem de norme și valori diferite de cele ale societății globale. Inexistența sau erodarea treptată a unor valori morale în interiorul unor familii susceptibile de a fi considerate ca organizate din punct de vedere al stabilității lor reprezintă unul din factorii concurenți la apariția minorilor delincvenți. Copiii devin inevitabil martori, uneori chiar participanți activi la frământările și căutățile familiei în vederea găsirii unor soluții de obținere a unor câștiguri suplimentare prin care să-și îmbunătățească condiția de viață. Nu rare sunt situațiile când în familie tocmai datorită deteriorării situației economice, copiii, în mod premeditat sunt învățați să ignore preceptele fundamentale, să încalce valorile civice și morale tradiționale, în astfel de condiții imaginea minorilor despre civism și moralitate se degradează treptat, iar valorile fundamentale sunt înlocuite treptat cu alte norme, care de cele mai multe ori, contravin atât legislației cât și existenței umane. Aceasta explică, în mare măsură, de ce unii minori săvârșesc infracțiuni, din proprie inițiativă sau participă alături de alți majori la comiterea unor spargerii, jafuri organizate sau alte infracțiuni deosebit de periculoase. În perioada de tranziție prin care trece societatea românească, un factor perturbator pentru viața și dezvoltarea generală a minorilor îl reprezintă proliferarea deosebit de îngrijorătoare a unor publicații, reclame, filme cu caracter obscen sau chiar pornografice.

Incapacitatea minorului de a discerne caracterul exclusiv comercial al acestor publicații îi afectează imaginea despre viață în general și normele existenței civice în special, fapt ce se repercutează negativ asupra întregului său comportament cotidian. Astfel, cei 358 minori infractori au săvârșit în perioada analizată 549 de infracțiuni, cele mai multe dintre aceste infracțiuni fiind furturile. Este cert că aceleași cauze care au determinat sporirea, în anumite perioade, a numărului delincvenților minori, au influențat și evoluția numărului delictelor comise, între cele două fenomene existând un raport de condiționate reciprocă.

Despre participanții minori la săvârșirea de infracțiuni

Indiferent de corecția pe care, o analiză mai fină a criminalității pe grupe de vârstă, o poate aduce, este evident că rata delincvenței juvenile este net superioară celei a populației adulte. În condițiile în care unele din caracteristicile faptelor grave săvârșite de minori (cum sunt de pildă infracțiunile comise prin violență sau distrugere

intenționate) tind să ia amploarea și intensitatea infracțiunilor săvârșite de majori, problema prevenirii lor printr-o intervenție corectiv-educativă eficace devine stringentă.

Din totalul infractorilor minori înregistrați în perioada analizată, 35 (procentaj 10%) au fost elevi iar 117 în abandon școlar și neîncadrați în activități utile. (procentaj 32%).

În aceeași perioadă, se constată că 257 minori infractori provin din mediul urban, iar 101 din mediul rural.

Situația unor tipuri de infracțiuni comise frecvent de minori

O retrospectivă asupra principalelor tipuri de infracțiuni săvârșite în decursul celor doi ani analizați, ne prezintă câteva concluzii relevante.

Astfel, în perioada analizată s-au înregistrat 15 infracțiuni îndreptate împotriva vieții și integrității persoanelor, după cum urmează : 1 omor, 8 violuri și 6 vătămări corporale grave.

Referindu-ne la acest tip de infracțiuni, se impune să menționăm câteva elemente distincte printre care:

- 15% din făptuitori au consumat alcool înaintea săvârșirii infracțiunii, ceea ce indică o anumită predispoziție spre consumul de băuturi alcoolice;

- într-un procent de 18% făptuitorii au încercat să-și ascundă urmele pentru a nu fi descoperiți;

- 75% din minorii care au săvârșit omoruri nu erau încadrați în învățământ sau în alte activități sociale;

O a doua categorie de infracțiuni cu violență care a înregistrat o evoluție constant ascendentă este cea a tâlhăriilor. Se constată că tot mai multe infracțiuni de acest tip sunt săvârșite de minori constituiți în grupuri, care, noaptea sau ziua, în diferite medii și locuri, acționează cu violență asupra unor persoane presupuse că ar poseda bunuri sau bani.

Uneori tâlhăriile săvârșite de minori au ca efect depozitarea de importante bunuri sau sume de bani, iar altele se soldează cu sume derizorii sau obiecte gospodărești de mică valoare. Demn de semnalat este și faptul că, de regulă, împotriva victimelor se folosește o violență extremă care este surprinzătoare pentru vârsta fragedă a autorilor.

- media vârstei minorilor care au săvârșit acte de tâlhărie în perioada analizată este de 16 ani;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

- aproximativ 65% din numărul tâlhăriilor săvârșite în grup au fost comise cu participarea unor majori, din care 30% mai fuseseră condamnați pentru alte fapte penale;

- din totalul de 32 tâlhării comise de minori, în circa 25% s-a folosit amenințarea, iar în 75% din cazuri s-a utilizat violența;

- în ceea ce privește distribuția locurilor unde s-au săvârșit tâlhăriile se constată că, în 85% din cazuri, tâlhăriile s-au săvârșit pe stradă și în 15% din situații, în imobilele locuite de victime;

- s-a mai constatat că din totalul minorilor care au săvârșit acte de tâlhărie, 75% nu aveau nici un fel de ocupație;

- victimele actelor de tâlhărie au fost în această perioadă: 35% femei, 65% bărbați;

- ca preponderentă a vârstei, se constată că în 70% din cazuri victimele depășesc 60 ani;

- distribuția geografică a acestui tip de infracțiune evidențiază că infracțiunile au fost comise în zona centrală a orașului

În contextul situației infracționale, violurile săvârșite de minori, în afara faptului că sunt prezente în peisajul infracțional, dobândesc și unele caracteristici specifice, cum sunt:

- numărul infractorilor este, de regulă, mai mare decât cel al infracțiunilor, ceea ce denotă existența mai multor participanți la comiterea violului

- într-un procent de 62% din totalul infracțiunilor săvârșite, făptuitorii nu au cunoscut anterior victimele;

- s-a constatat că într-o proporție de 48 % din infracțiunile de viol, faptele au fost săvârșite sub influența alcoolului;

- 27% din numărul violurilor, din ultimii doi ani, s-au comis în imobilele infractorilor, în absența părinților acestora, diferența de 73% consumându-se în alte locuri dosite, necirculate;

- în aproximativ 15% din cazuri, violurile au fost însoțite de perversiuni sexuale, practicarea acestora datorându-se, în principal, următoarelor cauze:

- dorința de satisfacere a unor curiozități provocate de relatările altor persoane;

- consumul excesiv de alcool;

- proliferarea publicațiilor și filmelor pornografice;

Deși nu se poate stabili un procent exact al gradului de vinovăție al victimelor, rezultă totuși că, într-un număr însemnat de cazuri, violurile s-au săvârșit și cu concursul nemijlocit al acestora, al căror comportament provocator a incitat minorii să comită astfel de fapte;

Ca o concluzie finală asupra situației generale a acestui tip de infracțiune se poate afirma că violurile săvârșite de minori se consumă într-o proporție de 15% prin maltratarea victimelor, ceea ce produce traume psihice profunde, unele cu urmări pentru tot restul vieții.

În ceea ce privește infracțiunile de furt, numărul deosebit de mare de astfel de fapte, diversitatea modurilor de operare, mărimea grupurilor de infractori și valoarea pagubelor, ne îndeamnă la o analiză cauzală mai atentă. Tabloul sinoptic al stării infracționale pe perioada analizată la această infracțiune se prezintă astfel: 402 infracțiuni de furt comise de 429 infractori. Principala explicație a acestor tendințe, din ce în ce mai evidente în ultima perioadă, constă în creșterea patrimoniului privat al unor persoane fizice prin achiziționarea de obiecte care trezesc interesul minorilor sau care pot fi ușor valorificate după comiterea infracțiunii.

Deși ca mod de operare aceste infracțiuni sunt asemănătoare celor săvârșite de majori, totuși ele au și anumite particularități care se impun a fi evidențiate. Astfel:

- furturile săvârșite de minori se disting, în primul rând, prin valoarea mai redusă a bunurilor furate. Se sesizează ușor faptul că minorii sustrag bunuri care le sunt necesare în raport cu vârsta și sexul. Ei își însușesc obiecte mici și ușor vandabile, cum ar fi radiocasetofoane, casete audio și video, minicalculatoare și, în același timp, manifestă o anumită predilecție pentru furtul dulciurilor, țigărilor fine și chiar al băuturilor;

- numai într-o proporție de 27% din furturile ce se înregistrează au ca autori un singur minor, regula fiind aceea a participării mai multor infractori;

- modurile de operare folosite de minori, deși nu se deosebesc radical de cele ale majorilor, au totuși anumite elemente particulare printre care s-ar putea aminti:

- manifestă o anumită fantezie în comiterea furturilor, în sensul că își selectează mijloacele de pătrundere prin locuri inaccesibile unui infractor major;

- un curaj deosebit în folosirea unor procedee periculoase de escaladare, coborâri de la mari înălțimi, pătrundere prin canale și instalații de termoficare, dislocarea unor porțiuni de acoperiș etc.;

- adesea, se inspiră din modurile de operare văzute în filme sau casete video, pe care le consideră perfecte;

DELINCVENȚA JUVENILĂ

- de regulă, nu folosesc unelte sau dispozitive specifice spărgătorilor profesioniști, ci improvizează pătrunderea prin utilizarea altor mijloace găsite întâmplător;

- în foarte puține situații, devin violenți;

- în condițiile în care sunt descoperiți, de cele mai multe ori, folosesc fuga pentru a putea scăpa;

- pentru că nu cunosc performanțele științei criminalistice, infractorii minori nu manifestă prea multă grijă în ștergerea semnelor, ceea ce duce la rapida lor descoperire;

- infractorii minori manifestă de regulă, multă precipitare în a se descotorosi de bunurile furate, astfel încât pot fi întâlniți la scurt timp după comiterea faptei, oferind spre vânzare bunurile însușite, la preturi derizorii.

- deși asocierea minorilor cu infractorii majori nu constituie o situație de excepție, se constată totuși că în ultimii ani astfel de grupuri proliferază îngrijorător și ceea ce este mai grav, acestea sunt conduse, de regulă, de recidiviști.

Fapte penale comise de minori care nu răspund penal

Din datele statistice deținute de poliție, rezultă că un număr 185 de fapte penale au fost săvârșite de minori în vârstă de până la 14 ani, care nu răspund penal și împotriva cărora nu s-au luat decât măsuri cu caracter de ocrotire prin încredințarea familiilor ori altor persoane pentru supraveghere deosebită sau de internare în școli speciale de reeducare.

În acest sens, într-un număr de 35 cazuri s-a sesizat Comisia pentru protecția copilului, 44 minori au fost încredințați unei instituții de ocrotire, iar 7 au fost internați în centre special de reeducare sau instituții medicale-educative. Desigur că cifrele ce vizează furturile comise de copii sunt cu mult inferioare situației reale, foarte multe dintre ele nefiind evidențiate în statisticile activităților polițienești.

Într-un procent covârșitor, 95% infracțiunile comise de aceștia sunt furturile. O caracteristică a acestor fapte este că multe dintre ele sunt comise de minorii voiajori, atrași de mirajul litoralului, veniți în orașul nostru din țară. O altă caracteristică a delincvenței în rândul acestei categorii de persoane, este că numărul faptelor săvârșite este mult mai mare decât cel al participanților (aproape dublu), aceasta fiind consecința tendinței de constituire în grupuri, care săvârșesc în

scurt timp mai multe fapte penale, înainte de a fi descoperite de politie.

Astfel, au fost descoperite 21 grupuri de infractori, din care 11 cu majori, față de care s-au luat măsuri de influențare pozitivă prin diverse mijloace, prevenindu-se în felul acesta săvârșirea a numeroase fapte penale. Așa cum am precizat anterior, eșecul și abandonul școlar al unui număr relativ mare de delincvenți minori nu se datorează unor deficiențe intelectuale de natură organică. Se poate spune că ele reprezintă rezultate ale unor deficite funcționale, de natură educativă, în marea lor majoritate acești infractori minori reproduc nivelul redus de pregătire școlară al propriilor părinți. Ei provin adesea din familii în care pregătirea școlară nu este considerată ca o condiție de reușită socială.

În plus, infractorii minori sunt lipsiți de sprijinul și îndemnul firesc pe care majoritatea elevilor le primesc din partea părinților pentru obținerea unor performanțe școlare corespunzătoare și pentru continuarea procesului de învățământ. În lipsa acestor stimulente, minorii respectivi se asociază în timpul liber sau chiar în școală cu elevi în aceeași situație și alcătuiesc nucleul unor grupuri cu conduite deviante.

Acest fenomen este sesizabil pe câteva planuri distincte și anume:

- manifestarea din ce în ce mai evidentă a unei anumite superficialități în pregătirea și activitatea școlară a elevilor;
- ignorarea îndeplinirii unor obligații cu caracter strict instructiv și educativ din partea unui număr suficient de mare de cadre didactice;
- lipsa de implicare familiilor în cunoașterea preocupărilor școlare ale minorilor;
- dezinteresul manifestat față de activitățile educative extrașcolare;
- frecvențele modificări ale programei școlare și dese schimbări în profilul unor școli;
- suprapopularea claselor în detrimentul individualizării procesului de învățământ și al cunoașterii situației specifice fiecărui elev cu rezultate slabe la învățătură.

Se poate concluziona, deci, că atât nivelul redus de instrucție cât și indiferentismul manifestat pentru completarea cunoștințelor de cultură generală reprezintă importanți factori perturbatori ai dezvoltării armonioase a minorilor care dau naștere unor tulburări comportamentale sau caracteriale cunoscute drept "perversiuni

DELINCVENȚA JUVENILĂ

instinctive" sau "comportamente perverse" (Laffon) marcate printr-o agitație excesivă care provoacă în mod deliberat dezordine, amoralitate, lipsă de afectivitate, opoziție sistematică, inadaptabilitate și agresivitate. În fine, un ultim aspect referitor la etiologia delincvenței juvenile și în general a comportamentului deviant al minorilor îl constituie tarele moștenite sau așa numitul "substrat eredobiologic" care influențează negativ comportamentul minorului.

Ca o constatare generală, se poate afirma că delincvența juvenilă este îndeobște rezultatul unor forme de devianță morală și penală ce se manifestă în perioada copilăriei și a începutului pubertății și care întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni după ce minorul împlinește vârsta de la care poate fi tras la răspundere penală (14 ani).

Insistența asupra situației "copiilor problemă" este impusă de necesitatea de a atrage atenția asupra pericolului potențial pe care îl reprezintă această categorie de minori pentru starea de sănătate morală a societății. Considerăm că este momentul în care să se înțeleagă clar că de acești "copii problemă" nu se poate ocupa în exclusivitate poliția, ci trebuie să devină un obiect comun al preocupărilor tuturor factorilor social economici, formativ-educativi, culturali și din sfera sănătății publice. De altfel, fenomenul așa-numiților "copii ai străzii", prin dimensiunile sale se internaționalizează, devenind astfel obiect de cercetare al unor instituții mondiale, al unor organisme O.N.U. cât și al unor reuniuni ale experților criminologi din întreaga lume.

Se poate aprecia că, față de gravitatea și tendințele acestui fenomen, se impune elaborarea, prin forțele reunite ale întregii societăți, a unei strategii științifice de combatere și profilaxie a acestei stări de fapt, astfel încât să se poată stopa extinderea sa în viitor.

Iată de ce considerăm că problema educației preventive a minorilor, în general, și problematica minorilor delincvenți în special, trebuie să-si găsească o mai mare importanță în preocupările generale ale instituțiilor specializate, a factorilor de decizie politică și socială.

Din cele arătate rezultă cu claritate că delincvența juvenilă constituie, de regulă, consecința unor deficiențe educative și a unor carențe în dezvoltarea morală și socioafectivă care se produc încă din perioada copilăriei, marcând formarea personalității copilului și adolescentului. Literatura de specialitate subliniază rolul disfuncțiilor și condițiilor materiale și spirituale din mediul familial în etiogeneza comportamentelor deviante ale minorilor. Ele influențează în mod hotărâtor procesul de școlarizare și devin elemente precumpănitoare în cauzalitatea complexă a delincvenței juvenile, putând fi caracterizate în mod generic prin termenul de "abandon" sub diferitele sale forme, materiale, morale, afective și educative.

Bibliografie:

1. Constituția României – Modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare (art. 152 a devenit, în forma republicată, art. 156), publicată în Monitorul Oficial nr. 233 din 21.11.1991
2. Codul penal – republicat în Monitorul Oficial nr. 65 din 16.04.1997. Codul penal a fost publicat în Buletinul Oficial nr. 79 - 79 bis din 21 iunie 1968 și a mai fost republicat în Buletinul Oficial nr. 55 - 56 din 23 aprilie 1973, în temeiul art. III din Legea nr. 6/1973, publicată în Buletinul Oficial nr. 49 din 6 aprilie 1973.
3. LEGE Nr. 470 din 20 septembrie 2001, pentru ratificarea Protocolului facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000*), PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 601 din 25 septembrie 2001
4. LEGE Nr. 169 din 10 aprilie 2002, privind modificarea și completarea Codului penal, a Codului de procedură penală și a unor legi speciale, PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 261 din 18 aprilie 2002
5. LEGE Nr. 111 din 7 aprilie 2004, pentru modificarea Legii nr. 326/2003 privind drepturile de care beneficiază copiii și tinerii ocrotiți de serviciile publice specializate pentru protecția copilului, mamele protejate în centre maternale, precum și copiii încredințați sau dați în plasament la asistenți maternali profesioniști, PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 336 din 16 aprilie 2004
6. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ Nr. 26 din 9 iunie 1997, privind protecția copilului aflat în dificultate, PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 120 din 12 iunie 1997
7. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ Nr. 12 din 26 ianuarie 2001, privind înființarea Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție, PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 63 din 6 februarie 2001
8. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ Nr. 143 din 24 octombrie 2002, pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul penal și unele legi speciale, în vederea ocrotirii minorilor împotriva abuzurilor

DELINCVENȚA JUVENILĂ

sexuale, PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 804 din 5 noiembrie 2002

9. Pitulescu I. 1995 - *Delincvența juvenilă*, Editura Ministerului de Interne, Bucurști;

10. Zlate M. 2000 - *Fundamentele psihologiei*, Editura Pro Humanitate, București;

11. Verza E. 2000 - *Psihologia vârstelor*, Editura Pro Humanitate, București;

12. Editura Ministerului de interne, 1999 - *Îndrumar de Psihopedagogie și metodică*;

13. Moraru I., 1986 – *Acțiunea socială și comportamentul individual*, Editura Științifică și Enciclopedică, București;

14. *** *Dicționar de psihologie socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.